

การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

นางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค
ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจให้กับชุมชน ผู้ปกครอง และครูตลอดจน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ตัดสินใจ และแก้ปัญหาตามที่ต้องการ ผู้ศึกษาได้ตระหนักถึงหลักการดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษาบทบาท หน้าที่ของชุมชน ผู้ปกครองและครู เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อใช้กำหนดกรอบในการพัฒนา

ขอขอบพระคุณนายนิคม สุวพงษ์ ศึกษาานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 นายพงษ์ศักดิ์ ชื่นมณี ศึกษาานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 นายพิรพงษ์ พงษ์ศาสตร์ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม นายวุฒิคุณ ดวงอ่อนนาม ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเชียงใหม่ประชานุสรณ์ นายศิวา กาพแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ และนางนงลักษณ์ สุดแสง ผู้อำนวยการโรงเรียน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยอง ที่กรุณาช่วยตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขเครื่องมือ และให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินงาน และขอขอบคุณคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ผู้ปกครองและครูที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน จนกระทั่งประสบผลสำเร็จ ด้วยดีทุกประการ

เพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
ผู้ศึกษา	นางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค
สถานศึกษา	โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา
ปีที่พิมพ์	2550

บทคัดย่อ

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งในห้องเรียนและจากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นความจำเป็นที่โรงเรียนต้องดำเนินการ การศึกษามีความมุ่งหมาย เพื่อดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวความคิดของ Kemmis และ McTaggart ดำเนินการเป็น 2 วนรอบ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ การสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษา อาสาเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ จำนวน 7 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึก แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และเสนอผลการศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์ และรายงานแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนการพัฒนาทางด้านกายภาพ มีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน บริเวณบางแห่งสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะเป็นบริเวณที่สามารถดำเนินการตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บริเวณที่ล้อมรอบโรงเรียนเป็นบริเวณที่สามารถใช้เป็นที่ทำนาในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี บริเวณสระน้ำจัดเป็นบ่อเลี้ยงปลา โดยให้ครูและนักเรียนเข้ามาจัดดำเนินการ โครงการต่าง ๆ จึงเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่นักเรียน แต่บริเวณนี้ยังรก เต็มไปด้วยขยะและหญ้าคา ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าทางทรัพยากรธรรมชาติ นักเรียนไม่สามารถเข้าไปเสาะแสวงหาความรู้ให้เกิดประโยชน์ บริเวณอาคารเรียนไม่มีบรรยากาศที่ร่มรื่น น้ำท่วมขัง ทำให้อาคารบรรยากาศต่อการอยากเรียนรู้ โรงเรียนอยู่ห่างจากแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสุขภาพ สารเสพติด และความปลอดภัย

ด้านการจรรยา โรงเรียนจึงต้องใช้บริเวณให้เกิดประโยชน์ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ฐานจัดที่พักรู้ทัน ป้องกันความเสี่ยง และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนมีห้องและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ประกอบกับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่ใช้การไม่ได้ ทำให้นักเรียนไม่สามารถใช้สื่อทางเทคโนโลยีได้ดีเท่าที่ควร หลังจากได้ดำเนินการพัฒนา โดยจัดเป็นฐานความรู้ให้นักเรียนและครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ และการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การศึกษาดูงาน การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งภายนอก การสร้างทีมงาน โดยให้มีกิจกรรมย่อย คือ การให้ความรู้ การมอบหมายงาน การนิเทศติดตามเพื่อพัฒนาปรับปรุง

วงรอบที่ 1 พบว่า ผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และสร้างทีมงานจัดทำฐานความรู้ทั้ง 4 ฐานได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์ โดยมีประเด็นที่ต้องพัฒนา ได้แก่ ฐานชื่นชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ที่จะต้องทำนาให้เสร็จ และฐานจัดที่พักรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ที่จะต้องทำฐานให้มั่นคงถาวร กลุ่มผู้ร่วมศึกษา จึงได้ดำเนินการพัฒนาจนประสบผลสำเร็จ โดยได้รับความร่วมมือจากแหล่งเงินทุนภายนอก และฐานจัดที่พักรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ได้รับโล่รางวัลดีเด่น จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และสาธารณสุขอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

โดยสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งภายนอก และการสร้างทีมงาน ได้ส่งผล ให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความเข้าใจ สามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ได้มีทักษะในการพัฒนาตามกระบวนการทำงานเป็นทีมเป็นผลให้นักเรียน ชุมชน พึงพอใจ เห็นได้อย่างชัดเจน ตลอดจนได้รับความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น สนใจ ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ และเป็นที่ยื่นชมจากผู้มาเยี่ยมชม

TITLE	Developing Knowledge Sources for Learning and Teaching Process in Nongporgwittaya School, Nongporg District, Roi-et
RESEARCHER	Mrs. Penpilailuck Maneepark
CURRENT POSITION	Director
OFFICE	Hadammara-aksornluckwittaya School, 234 M. 4 Taiban Road, Mueang District, Samutprakarn 10280
YEAR OF PUBLICATION	2007

ABSTRACT

The process of educational management has to support students in order to develop themselves to be excellent persons. It is necessary for school to have efficient knowledge sources for students to study.

The purpose of this study was to develop school's surroundings into knowledge sources by using the action research according to the ideas of Kemmis and McTaggart. The procedure consisted of planning, action, observation and reflection. Seven volunteers and thirty-five persons who gave data participated in the study. Four sets of research tools; Record Form, Observable Form, Interview Form, and Questionnaire, were used to collect data. The results were presented by a critical method and were written in a descriptive report.

Before developing, there are not enough knowledge sources in the school. The natural surroundings and some school areas are not suitable and cannot be developed into knowledge sources. Most of school areas are low-lying and they are suitable for the project of His Majesty the King, fielding. The students cannot get knowledge from the surroundings because they are full of garbage and rubbish. Some school areas are very dry because there are no plants around here.

Since the school is far from the community, it is necessary to prepare some school areas for healthy, traffic and drug safety zones. The most important thing is the school has not enough computer rooms so students cannot use technology well to communicate to each other.

After developing by giving knowledge and understanding to students, teachers and persons who are concerned, the results showed that the best strategies for developing were to study, to cooperate with the community and to make teamwork. This made the school get the rewards from Roi-et Educational Area Office 3 and Nongporg Health Center, Roi-et Province.

In summary, the best strategies to develop knowledge sources for learning and teaching process were studying, cooperating with the community and making teamwork. They also helped the participants understand and can develop school's surroundings into knowledge sources and the visitors felt appreciate when they came to visit our school.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษา.....	3
ความสำคัญของการศึกษา.....	4
ขอบเขตของการศึกษา..	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	8
ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา.....	9
ภาวะผู้นำสำหรับการบริหารสถานศึกษาในอนาคต.....	15
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้	18
การจัดการแหล่งเรียนรู้.....	20
กลยุทธ์ในการพัฒนา	39
บริบทของโรงเรียนหนองพอกวิทยา....	44
การวิจัยปฏิบัติการ.....	49
งานวิจัยในประเทศ	56
งานวิจัยต่างประเทศ	59
บทที่ 3 วิธีดำเนินการ	63
กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล.....	63
ขั้นตอนดำเนินการศึกษา	64
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล	74

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	76
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1	77
การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1	85
การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2	86
การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2	88
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	89
ความมุ่งหมายของการศึกษา.....	89
วิธีดำเนินการศึกษา.....	89
กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล.....	90
ขั้นตอนดำเนินการศึกษา.....	90
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	91
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	91
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
สรุป.....	92
อภิปรายผล	94
ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	106
ภาคผนวก ก. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	107
ภาคผนวก ข. คะแนนจากแบบสอบถาม ผลการประเมินความพึงพอใจ.....	118
ภาคผนวก ค. ภาพประกอบ	128

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ง หนังสือรับโล่รางวัลและหนังสือชมเชย.....	140
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	147
ประวัติของผู้ศึกษา.....	149

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
1. แบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นความพึงพอใจ ในเรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ ใน โรงเรียนหนองพอกวิทยา	115
2. แบบประเมินผลความคิดเห็นจากแบบสอบถาม เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนหนองพอกวิทยา	119

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ภาพรวมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.....	9
2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียน.....	47
3 วงจรแสดงกระบวนการดำเนินการศึกษา.....	55
4 กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ศึกษาคุณ ณ พระมหาเจดีย์ชัยมงคล.....	129
5 ผู้ศึกษาและทีมงานออกพบปะผู้ปกครองเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน.....	130
6 พิธีทอดถวายผ้าป่าเพื่อการศึกษาโรงเรียนหนองพอกวิทยา.....	131
7 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาคูแลการปล่อยปลาลงบ่อที่ 1.....	132
8 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาคูแลการปล่อยปลาลงบ่อที่ 2.....	132
9 ผู้ศึกษาและนักเรียนกำลังกำจัดขยะ	133
10 การทำนาเป็นการดำเนินงาน ฐานชั้นชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่.....	134
11 บรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็น.....	135
12 ด้วยความรัก ความภาคภูมิใจในรั้ว “เขียวแดง”.....	137
13 แหล่งเรียนรู้ฐานรู้ทันป้องกันความเสี่ยง.....	138
14 การจัดสภาพห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์.....	139

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลัก ในการบริหารงานวิชาการนั้น ภารกิจที่สำคัญอันหนึ่ง ก็คือการบริหารการพัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการนิเทศการศึกษา ภารกิจหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันก็คือ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งที่โรงเรียนจะต้อง ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย การบริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันหรือเรียกว่ายุคปฏิรูปการศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัด ความพร้อมให้เกิดขึ้นในโรงเรียนหลายๆ ด้านสำหรับให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง ในทุกรูปแบบ โรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน นับเป็นบริบทที่มีความจำเป็นไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติที่กลม่อมเกลาจิตใจเด็กให้เป็น คนละเอียดอ่อนรักธรรมชาติหรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีก็เป็นสิ่งที่จะช่วย ให้เด็กแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไข) 2545 มาตรา 6 ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุขและมาตรา 22 ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งไปสอดคล้องกับ หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ข้อ (5) ให้สถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้เรียนและผู้สอนอาจเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน

พิพิธภัณฑหอคิลปี สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. 2542 : 7-9) จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 4 เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติจริง มีสาระสำคัญหลายประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่ง คือโรงเรียนต้องจัดแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมหลากหลายและเพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้า เพื่อกระตุ้นและส่งเสริม ทั้งครูและนักเรียนให้รักการศึกษาค้นคว้า (กรมสามัญศึกษา. 2540 : 47) ในการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพตามกระบวนการเรียนรู้ในระบบ โรงเรียนที่พึงประสงค์ โรงเรียนต้องมีการจัด บรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ตามศักยภาพ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายจากปัญหาจริง ประสบการณ์จริง ตามธรรมชาติเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนสู่การปฏิบัติจริงในชีวิต (กรมวิชาการ. 2539 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับ (นพพงษ์ บุญจิตรคุลย์. 2540 : 48 - 67) ที่กล่าวถึงบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนและสำหรับผู้สอนว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์ ทุกคนปรารถนาอยู่เบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็สิ่งที่มีประโยชน์หรือไม่ เพราะเป็นอุปนิสัยอย่างหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์จะเลือกเรียนแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์มากกว่า ดังนั้นบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน และสำหรับผู้สอนจึงเป็สิ่งที่ผู้บริหารในฐานะที่เป็นผู้นำในสถาบันจะต้อง เป็นผู้สร้างขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้ซึ่งจัดขึ้น ภายในระบบโรงเรียนในระยะเวลาอันจำกัด ให้มีประสิทธิภาพอันสูงสุด โดยสอดคล้องกับวิฑูรย์ สิมะโชคดี (2539 : 162 – 163) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานหรือการปรับปรุงวิธีการทำงาน (Improving Work Methods) เป็นหน้าที่ ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ ที่จะกระตุ้นให้บุคลากรที่มีอยู่ในการดูแล เกิดการ ปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเอง

แหล่งเรียนรู้ในโลกปัจจุบันนี้ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้อง เรียนรู้หรือได้รับความรู้จากครูในห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว ได้แก่ พ่อแม่ ชุมชน เพื่อน สถาบันทางศาสนา การอ่านหนังสือพิมพ์ คู่มือทัศน และที่ทันสมัยที่สุดคือ การใช้คอมพิวเตอร์และเข้าสู่อินเทอร์เน็ต ซึ่งทุกคนจะได้รับความรู้ ตามที่ตนเองต้องการเรียนรู้จึงสนุก ไม่เกิดความเครียด (ชัยพจน์ รัถงาม. 2542 : 31-32) การคืนผลผลิตสู่สังคม ซึ่งได้แก่ ตัวผู้เรียน ให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ เป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จะช่วยสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรือง ให้แก่ชาติบ้านเมืองต่อไปด้วยเหตุผลนี้ โรงเรียนจึงต้องสร้างมาตรฐานและพัฒนาคุณภาพบุคลากร ภายในโรงเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งขณะนี้คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณภาพ ทุกโรงเรียนต้องได้รับการประเมินจาก สมศ. มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน 30 ตัวบ่งชี้

ปัจจุบันโรงเรียนหนองพอกวิทยา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สถานที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ นักเรียนต้องเดินเรียน โรงเรียนมีจำนวนนักเรียน 1,580 คน มีเนื้อที่ 136 ไร่ บริเวณโดยทั่วไปเป็นป่าธรรมชาติ หลายจุดมีน้ำท่วมขัง แหล่งเรียนรู้ยังไม่สวยงาม ยังไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน บางแห่งเป็นป่าหนามรกและเต็มไปด้วยหญ้าคา และยังมีขยะมูลฝอย ขาดความร่วมมือรื้อน สถานที่ที่ควรจะได้รับปรับปรุงพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ยังมีอีกหลายแห่ง แหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญและควรพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติคือ บริเวณรอบๆ อาคารเรียนที่เพิ่งซ่อมแซมเสร็จ และบริเวณสระน้ำในโรงเรียน ซึ่งมีถึง 4 แห่ง นอกจากแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติแล้ว แหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยียังขาดแคลน โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแหล่งเรียนรู้ด้านสื่อเทคโนโลยี

จากสภาพปัจจุบันความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเกิดแรงบันดาลใจ และเกิดความตระหนักว่าต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนมากที่สุด เป็นระบบและมีคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน โดยนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและพอเพียง สำหรับนักเรียนได้ใช้เรียนรู้โดยการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัด จนก่อให้เกิดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนสามารถสร้างจิตสำนึก ร่วมกันในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เกิดคุณค่า และมีจิตสำนึกด้านการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม รวมถึงการตอบสนองความต้องการของนักเรียน ครู ชุมชน และความต้องการของโรงเรียนในการผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพสู่สังคม และสถานศึกษาอื่นนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป แนวทางการพัฒนาผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ได้มีการระดมสรรพกำลัง การร่วมคิด ร่วมทำในการแสวงหาทรัพยากร และทุนทรัพย์ในการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมทั้งได้ร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้รอบๆ อาคาร บริเวณสระน้ำ 4 แห่ง และบริเวณที่ลุ่ม โดยในการศึกษาทำเป็นฐานพัฒนา 4 ฐาน ได้แก่

- 1) ฐานชื่นชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่
- 2) ฐานปรับปรุงภูมิทัศน์กำจัดขยะ
- 3) ฐานจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยง
- 4) ฐานจัดหาและจัดสภาพห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์

ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ความสำคัญของการศึกษา

1. เป็นการแก้ปัญหาการดำเนินงาน เพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เป็นการพัฒนาให้เกิดแหล่งเรียนรู้ด้านสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ
3. เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนและหน่วยงานที่ต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นการพัฒนาหน่วยงานที่ผู้ศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล
 - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษา (Research Participants) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้ศึกษา	จำนวน 1 คน
1.1.2 รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	จำนวน 1 คน
1.1.3 รองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ	จำนวน 1 คน
1.1.4 รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป	จำนวน 1 คน
1.1.5 ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์	จำนวน 1 คน
1.1.6 ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา	จำนวน 1 คน
1.1.7 ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	จำนวน 1 คน
 - 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 35 คน มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 ครูในโรงเรียน	จำนวน 5 คน
1.2.2 คณะกรรมการนักเรียน	จำนวน 10 คน
1.2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	จำนวน 5 คน
1.2.4 นักเรียน	จำนวน 15 คน

2. กรอบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษามีความสนใจและค้นคว้า เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนตามโครงสร้างแหล่งเรียนรู้ของกรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2542 ค : 16) 2 ด้าน คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการมาเป็นกรอบการศึกษาดังนี้

2.1 กรอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1.1 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการ หรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติเน้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ

2.1.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการหรือแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี เน้นการจัดหาอุปกรณ์ และจัดสภาพห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์

2.2 กรอบกลยุทธ์ ในการพัฒนาดังนี้

2.2.1 การศึกษาดูงาน

2.2.2 การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก

2.2.3 การสร้างทีมงาน

2.2.3.1 การประชุมให้ความรู้

2.2.3.2 การมอบหมายงาน

2.2.3.3 การนิเทศติดตาม

3. วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) โดยผู้ศึกษาได้นำเอาหลักการและขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (Kemmis และ McTaggart. 1988 : 11- 15) เป็นกระบวนการดำเนินการศึกษา เพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยดำเนินการ 2 วงรอบ (Spiral) ซึ่งแต่ละวงรอบดำเนินการ 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action)

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาในการศึกษา

ผู้ศึกษาจะดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ภายในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เริ่มวันที่ 1 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2550 ถึง วันที่ 31 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ศึกษา และผู้ร่วมศึกษา เพื่อปรับปรุงรูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา โดยการจัดทำฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ฐานที่ 1 ฐานชื่นชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง การจัดสภาพบริเวณสระน้ำ ให้มีความสะอาด สวยงาม มีการเลี้ยงปลา ปลูกผักบริเวณรอบสระน้ำ และปลูกข้าวบริเวณที่นา

ฐานที่ 2 ฐานปรับภูมิทัศน์กำจัดขยะ หมายถึง การจัดทำป้ายนิเทศให้มีความตระหนัก กระตุ้นถึงปัญหาขยะ และเชิญชวนทิ้งขยะให้ถูกที่ ให้เกิดประโยชน์ และปรับบรรยากาศ บริเวณอาคารเรียน

ฐานที่ 3 ฐานจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยง หมายถึง การจัดนิทรรศการถาวร เกี่ยวกับความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสารเสพติด และมีมุมพักผ่อน ผ่อนคลาย เป็นที่พักผ่อน รวบรวมเล่นเกมกิจกรรมฝึกสมองสำหรับเด็ก

ฐานที่ 4 ฐานจัดหาและจัดสภาพห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ หมายถึง การจัดหาอุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี และปรับปรุงห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

2. แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน หมายถึง สถานที่หรือแหล่งความรู้ที่นักเรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัย ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี คือห้องคอมพิวเตอร์ และแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ คือ สวนหย่อม สระน้ำ แหล่งทำนา ปลูกผัก ความรู้ด้านความปลอดภัยจากความเสี่ยง

3. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการ หมายถึง การจัดบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่น สะอาด และจัดบริเวณสระน้ำ 4 แห่ง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ด้านระบบนิเวศ ด้านการปลูกผัก เลี้ยงปลา ปลูกข้าว และเป็นที่พักผ่อนอ่านหนังสือ ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ และจัดนิทรรศการถาวร เกี่ยวกับการรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ดำเนินการตามฐานที่ 1-3

4. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ หมายถึง การจัดและจัดสภาพห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ และสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตได้ ดำเนินการตามฐานที่ 4

5. กลยุทธ์ในการพัฒนา หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีการที่นำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติ หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา

5.1 การศึกษาดูงาน หมายถึง การนำบุคลากรในโรงเรียนไปศึกษาดูสภาพจริง เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการเริ่มทำงาน เกิดความรู้ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ

5.2 การแสวงหาความร่วมมือ หมายถึง กระบวนการให้บุคคลภายนอกเข้ามาช่วยเหลือการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในด้านทุนทรัพย์ ด้านแนวคิด สิ่งของ โดยการสำรวจหาแหล่งเงินทุน แล้วเขียนโครงการประสานขอความอนุเคราะห์สนับสนุน

5.3 การสร้างทีมงาน หมายถึง การใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มให้ร่วมกันทำงานเป็นทีมให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมในการพัฒนางานของทีม มีการตัดสินใจ โดยยึดความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ โดยมีกิจกรรมย่อย ดังนี้

5.3.1 การประชุมให้ความรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม ให้แก่ผู้ร่วมศึกษา โดยเชิญวิทยากรและผู้ศึกษามาให้ความรู้ ด้วยวิธีการบรรยาย อภิปรายและร่วมกันแสดงความคิดเห็น และเลือกทีมงานของกลุ่ม

5.3.2 การมอบหมายงาน หมายถึง การให้ทีมงานร่วมกันเลือกฐานในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนตามความสนใจ และความถนัดโดยจัดให้รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาจนฐานประสบผลสำเร็จ

5.3.3 การนิเทศติดตาม หมายถึง การให้คำแนะนำเกี่ยวกับงานที่ดำเนินการพัฒนาการ ปรีกษาหรือ ช่วยเหลือ ให้กำลังใจในการดำเนินการพัฒนา ช่วยแก้ปัญหาสำหรับฐานที่ประสบปัญหา เพื่อให้ผู้ร่วมศึกษาและทีมงานดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งนิเทศโดยผู้ศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบแหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.1 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา
 - 1.2 ภาวะผู้นำสำหรับการบริหารการศึกษาในอนาคต
 - 1.3 บทบาทของผู้บริหารการศึกษาในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้
2. การจัดการแหล่งการเรียนรู้
3. กลยุทธ์ในการพัฒนา
4. บริบทในโรงเรียนหนองพอกวิทยา
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

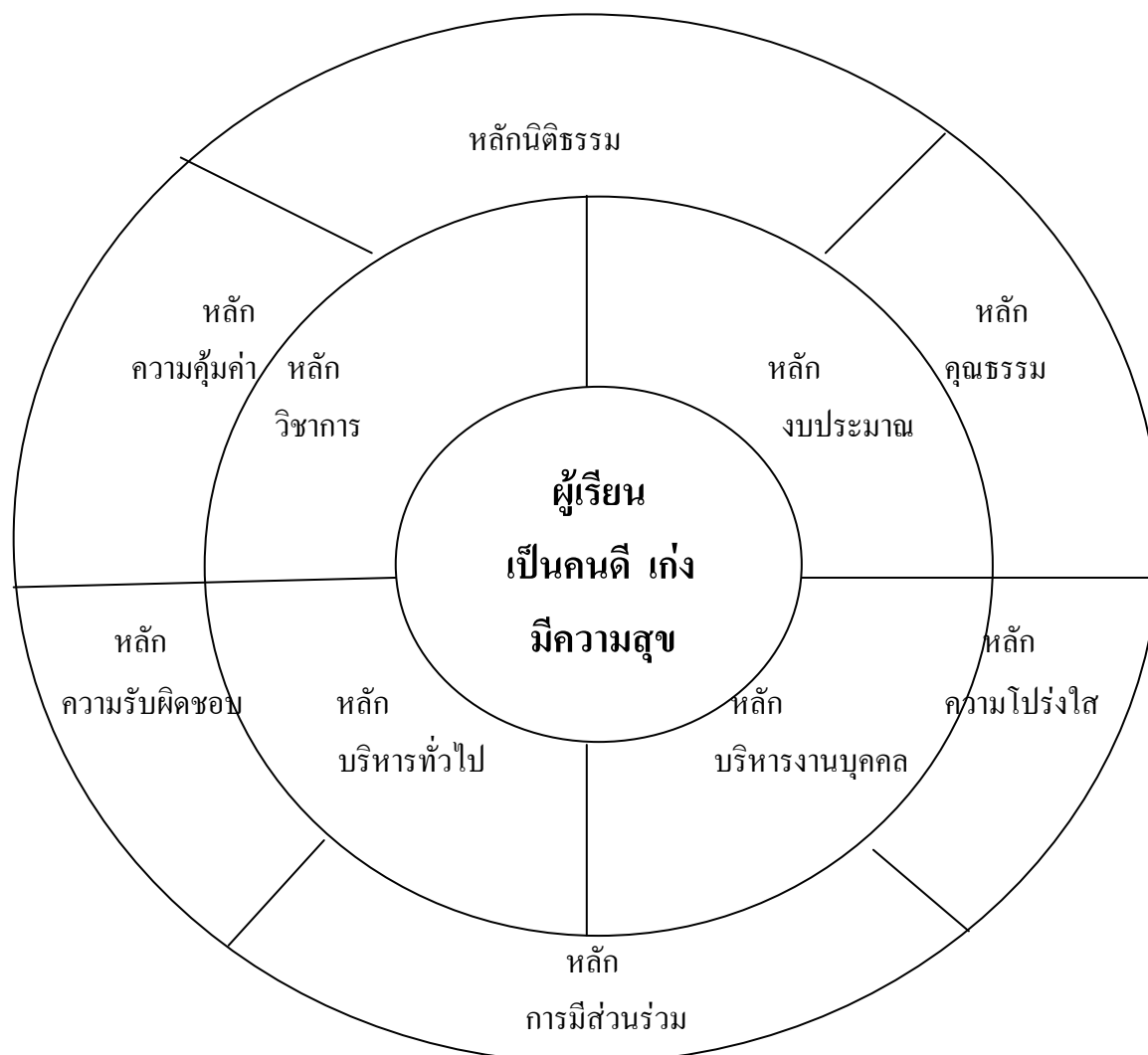
1. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารจัดการสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่บริการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วยหลักการดังกล่าว ได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ

6. หลักความคุ้มค่า

หลักธรรมาภิบาลอาจนุรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบรวมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

1.1 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา

การบริหารวิชาการ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวองค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงบประมาณ

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
6. การบริหารบัญชี
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

การบริหารงานบุคคล

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การส่งเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

การบริหารทั่วไป

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. งานส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. การประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

การบริหารวิชาการ

แนวคิด

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (แบบที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการ บริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมี ส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหาร และการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดและประเมินผล และเทียบโอนผลการศึกษา
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

แนวทางปฏิบัติจะนำเสนอเฉพาะ

1. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 - แนวทางการปฏิบัติ
 - 1.1 ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียน การสอน และบริหารงานวิชาการ
 - 1.2 ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน
 - 1.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนา งานด้านวิชาการ
 - 1.4 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถาบันอื่น
 2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 - แนวทางการปฏิบัติ
 - 2.1 สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งใน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
 - 2.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
 - 2.3 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสาน ความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
 - 2.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัด กระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น
 3. การนิเทศการศึกษา
 - แนวทางการปฏิบัติ
 - 3.1 จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

3.2 ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบ หลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา

3.3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

3.4 ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบ และกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา

3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายใน สถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

การบริหารทั่วไป

แนวคิด

การบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการ บริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลัก ในการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษา ให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการบริหารและการจัด การศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขอบข่ายและภารกิจ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. งานส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

17. การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน

18. งานบริการสาธารณะ

19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

แนวทางการปฏิบัติ จะนำเสนอเฉพาะ

1. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

1.1 สำรวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1.2 วางแผน กำหนดนโยบายและแนวทาง การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี
เพื่อการศึกษา มาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

1.3 ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้งานต่าง ๆ ของสถานศึกษา

1.4 สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
มาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา

1.5 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะ
ในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1.6 ส่งเสริมให้มีการวิจัย และพัฒนาการผลิต การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1.7 ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า
และเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

3. กฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาที่จัด
การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. 2546

1. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป

แนวทางการปฏิบัติ

1.1 สำรวจปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของงานด้านวิชาการ งบประมาณ
บุคลากร และบริหารทั่วไป

1.2 จัดระบบส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงาน
ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป

1.3 จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทุกด้าน

1.4 ติดตามประเมินผลการสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรในด้านต่างๆ

1.5 นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

แนวทางการปฏิบัติ

2.1 กำหนดแนวทางวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม
ของสถานศึกษา

2.2 บำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ให้อยู่สภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์

2.3 ติดตาม และตรวจสอบอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการใช้อาคารสถานที่ของ
สถานศึกษา พ.ศ. 2546

ภาวะผู้นำสำหรับการบริหารสถานศึกษาในอนาคต

งานที่เป็นภารกิจใหม่ของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จากการ
วิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพิจารณาข้อกำหนดเฉพาะที่เกี่ยวกับภารกิจ
ของสถานศึกษา ปรากฏว่ามีประเด็นที่เป็นภารกิจ ที่สถานศึกษาตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีถึง
33 ประเด็นและได้พบว่าภารกิจที่เป็นภารกิจใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่
สถานศึกษาจะต้องดำเนินการที่แตกต่างไปจากเดิมดังนี้

ด้านวิชาการ

1. สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ (ม. 15)
2. เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ (ม. 22 ม. 23 ม. 24)
3. โรงเรียนต้องประเมินผู้เรียนด้วยวิธีการแบบประสมประสาน (ม.26 วรรค 1)
และใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษาในโรงเรียน (ม.26 วรรค 2)
4. มีบทบาทโดยตรงในการจัดทำสาระของหลักสูตร (ม.26 วรรค 2)
5. มีบทบาทโดยตรงในการเรียนรู้และการพิจารณาของชุมชน (ม.29)

6. พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

ด้านบริหาร

1. ต้องจัดระบบการประกันคุณภาพ ให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารของสถานศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน (ม.48)

2. ระดมทรัพยากรมาใช้จัดการศึกษา (ม.58)

3. ดูแล จัดการและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาได้ (ม.59)

4. จัดให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณตามแนวการจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐาน (ม.62)

5. พัฒนาบุคลากร ในด้านที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ม.65)

ด้านการบริการ

1. จัดบรรยากาศและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวทางที่ระบุในมาตรา 24

2. ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ โครงสร้างพื้นฐานการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ในระบบ (ม.63)

3. จัดให้ผู้เรียนพัฒนาจิตความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ม.66)

ภาวะผู้นำและความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้นำโรงเรียน

ผู้บริหารจะเป็นผู้นำอย่างไร แบบไหน จะใช้อิทธิพลอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ความรู้ การศึกษา ค่านิยม และประสบการณ์ กับสิ่งที่เป็นผลจากการได้รับการหล่อหลอมมาในการบริหารแบบความเป็นผู้นำที่ดีนั้นไม่มีรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่แน่นอนตายตัว ผู้นำที่มีประสิทธิผล จึงมักจะเปลี่ยนพฤติกรรมการนำไปตามสถานการณ์ นั่นคือ ตัวผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ ต้องมีความรู้ มีความคล่องตัว ฉลาด มีประสบการณ์เพียงพอ และจะต้องมีปฏิภาณไหวพริบ ในการตัดสินใจและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ในการเลือกรูปแบบของความเป็นผู้นำที่เหมาะสมนั้น ผู้บริหารจำเป็นจะต้องประเมินสถานการณ์ พิจารณาบรรยากาศขององค์กร ประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องรู้ลักษณะทีมงาน ลักษณะงานของกลุ่มรู้ถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ อำนาจ บทบาทของสมาชิก โดยมีค่านิยมของตนเองเป็นตัวกำหนด เช่น ผู้บริหารที่เน้นค่านิยมในเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ก็มักจะเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานมากขึ้น แต่สำหรับผู้บริหารที่มีความเชื่อมั่นว่า ความต้องการส่วนบุคคลต้องเป็นรองจากความต้องการขององค์กรแล้ว ผู้บริหารจะให้ความสำคัญ

กับการสั่งการ การควบคุมและกำกับกิจกรรมของผู้ได้บังคับบัญชาเป็นหลัก

การบริหารด้านอาคารสถานที่แหล่งเรียนรู้ จุดที่สำคัญ

1. การกำจัดขยะ (Refuse Disposal) ขยะหรือมูลฝอย (Refuse or Solid Waste)

หมายถึง สิ่งปฏิกูลในรูปของแข็งซึ่งอาจจะมีน้ำหรือความชื้นปะปนมาด้วย

ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข “ขยะมูลฝอย” หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษสินค้า เศษอาหาร เศษมูลสัตว์ ซากสัตว์ รวมตลอดถึงวัตถุอื่นใด ซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่นๆ ขยะเป็นของเสียที่ไม่ต้องการและก่อให้เกิดปัญหาในชุมชน ก่อให้เกิดความสกปรก เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ทำให้เลื้อไม่งามตา และก่อให้เกิดโรค ความเคยชินกับการทิ้งขยะไม่เลือกที่ โรงเรียนจึงควรจะเป็นแหล่งปลูกฝังสุนทรีย์ในการรักษาความสะอาด ทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง ทิ้งขยะลงในถังขยะที่จัดให้ ปัจจุบันนี้พบว่า บางโรงเรียนมีการจัดถังขยะแยกประเภทไว้ อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบันเพราะมีขยะจำนวนมากและบางส่วนควรนำกลับมาใช้ใหม่เพื่อประโยชน์อย่างอื่นต่อไป

1.1 ขยะในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1.1.1 ขยะเปียก (Garbage) ได้แก่ เศษอาหาร พืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งมีน้ำหรือความชื้นมาก นำไปย่อยและส่งกลิ่นง่าย ได้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวัน และที่อยู่ของแมลง และสัตว์นำโรค

1.1.2 ขยะแห้ง (Rubbish) ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า กระป๋อง ขวด ใบไม้ พลาสติก โลหะต่าง ๆ สลายตัวยาก สิ้นเปลืองเนื้อที่ในการเก็บ เป็นแหล่งของเชื้อเพลิง และที่อยู่ของแมลงและสัตว์นำโรค

1.2 การเก็บรวบรวมขยะ ถึงเวลาแล้วที่โรงเรียนให้ความสนใจต่อการเก็บรวบรวมขยะแบบ “Three – Can System” คือ การเก็บขยะแต่ละชนิดใส่ภาชนะคนละใบไม่ปะปนกันเพื่อสะดวกในการนำไปกำจัด โรงเรียนมีขยะไม่หลากหลายสามารถคัดแยกใส่ขยะเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.2.1 ถังขยะใส่ขยะเปียก จำพวกเศษอาหาร ซึ่งมักจะเป็นขยะส่วนใหญ่ที่อยู่บริเวณโรงอาหารและห้องครัว บริเวณดังกล่าวควรมีถังขยะประเภทนี้ไว้ เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ควรมีถังขยะประเภทอื่น ๆ ตั้งกระจายไว้ด้วย ลักษณะของถังขยะที่ถูกต้องลักษณะควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) ทำด้วยวัสดุไม่รั่วซึมน้ำได้ เช่น พลาสติก โลหะ ยางล้อยรถยนต์
- 2) ทำความสะอาดง่าย ไม่มีสนิม ไม่รั่วซึม
- 3) มีฝาปิดมิดชิดและมีรูสำหรับหิ้ว
- 4) มีขาตั้งให้สูงจากพื้นดิน ประมาณ 30 ซม.
- 5) มีขนาดพอเหมาะ เมื่อบรรจุขยะแล้ว ไม่ควรหนักเกิน 30 กิโลกรัม

1.2.2 ถึงขยะใส่ขยะแห้งที่กำจัดทิ้ง จำพวกเศษกระดาษ เศษหญ้า เศษใบไม้ เล็กใส่ถึงขยะที่ถูกสุขลักษณะตามข้อที่ 1 หรือ จะใส่แห้งหรือกระบุงชั่วคราวเพื่อเตรียมไปกำจัด โดยการเผาหรือหมักทำปุ๋ย

1.2.3 ถึงขยะที่ใส่ขยะนำไปรีไซเคิล จำพวกพลาสติก เช่น ถ้วยน้ำอัดลม โลหะ เช่น กระป๋องน้ำอัดลม เศษโลหะในโรงฝึกงาน แก้ว เช่น ขวดน้ำปลา ฯลฯ ขยะส่วนนี้ถึงจะมีไม่มาก แต่ถ้าแยกเก็บรวบรวมไว้ให้มากสามารถนำไปรีไซเคิลได้โดยโรงเรียนไม่ต้องทำเอง เพียงส่งให้ผู้รับซื้อของเก่ามารับไป โรงเรียนอาจมีรายได้เป็นผลพลอยได้เล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

1.3 จุกรรวบรวมขยะ ควรจัดให้มีจุกรรวบรวมขยะ ย่อยแยกไว้แต่ละประเภทไว้แต่ละอาคารทุกห้องเรียน ควรมีถังขยะใบเล็กที่มีหูหิ้ว มีฝาปิดมิดชิด ขนาดพอเหมาะสำหรับนักเรียน ยกไปรวมกันตามจุกรรวบรวมขยะ

1.4 การกำจัดขยะ วิธีการกำจัดขยะมีหลายวิธีด้วยกัน ความเหมาะสมของแต่ละวิธี ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและความพร้อมของโรงเรียน วิธีการกำจัดขยะ ได้แก่

1.4.1 การนำขยะไปเลี้ยงสัตว์ (Hog Feeding)

1.4.2 การเผา (Burning) ในหลุมหรือเตาเผาขยะ (Incineration) อย่างง่าย

1.4.3 การฝัง (Burial)

1.4.4 การหมักขยะ (Composting) เพื่อทำปุ๋ย

Brayboy – Locklear (2003 : 1158) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจของสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่มีต่อการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนเชื้อสายอเมริกา จากโรงเรียนรัฐเคโรไรนา โดยยึดกรอบความคิดจาก Resiliency ของ Theory Henderson และ Milstein เนื่องจากนักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีผลการเรียนต่ำกว่านักเรียนกลุ่มอื่น โดยเลือกการศึกษากับนักเรียน นักศึกษา จำนวน 50 คน จาก 3 โรงเรียน การเก็บข้อมูลใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ และแบบวัดแรงจูงใจสำหรับการเรียนให้ดีที่สุด และใช้การสัมภาษณ์ ผลการศึกษา ดังกล่าว พบว่า มีคะแนนจูงใจในการเรียนให้ดีที่สุดแตกต่างกัน และจากการสัมภาษณ์ก็ได้ผลอย่างเดียวกัน ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้มีความเอื้ออาทร และมีการสื่อสารความคาดหวังที่ดีต่อนักเรียนเชื้อสายอเมริกาดั้งเดิม จะเพิ่มให้นักเรียนมีโอกาสปรับตัวกับการเรียนให้ดีขึ้น

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษานั้น ทั้งผู้บริหาร ครู หรือ

คณะกรรมการสถานศึกษา แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานสำเร็จได้ก็คือ ผู้บริหารนั่นเอง เอกสารกรมสามัญศึกษา ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ปฐมนิเทศคณะครู นักเรียน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนให้ทราบถึงแนวทางจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. ขอความร่วมมือคณะครู อาจารย์ ทุกหมวดวิชา และบุคลากรทุกคนภายในโรงเรียน
3. ปรึกษาหารือคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและครู อาจารย์ เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อไป
4. จัดตั้งคณะทำงานพัฒนาสื่ออุปกรณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อช่วยให้ครูและนักเรียนมีข้อมูลเพียงพอและทันสมัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
5. กำหนดให้มีการประชุมปฏิบัติการในหัวข้อสำคัญ ๆ ทางสิ่งแวดล้อม เช่น สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน
6. จัดป้ายนิเทศข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้โดยขอความร่วมมือจากครู บรรณารักษ์
7. ให้ครูและนักเรียนมีข้อมูลแหล่งเรียนรู้เป้าหมายในท้องถิ่น
8. สนับสนุนครูและนักเรียนจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา จัดสรรงบประมาณหรือช่วยเหลือในด้านต่างๆ
9. สร้างกิจกรรมในโรงเรียนและชุมชน เพื่อรณรงค์ด้านแหล่งการเรียนรู้
10. จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่ดีในโรงเรียน เพราะบรรยากาศที่ดีนั้นเปรียบเหมือนครูพูดไม่ได้ แต่มีบทบาทอย่างลึกซึ้งในการเสริมสร้างความคิด และเอื้อให้นักเรียนพัฒนาได้เต็มความสามารถ กล่อมเกลาจิตใจให้เป็นคนอ่อนโยน รักธรรมชาติ รับผิดชอบต่อโรงเรียน
11. ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนวางแผนการจัดการนักเรียนออกไปศึกษาสภาพแวดล้อม และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
12. ขอความร่วมมือจากบุคคลสำคัญในชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐตลอดจนองค์กรเอกชนต่าง ๆ ในการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนให้นักเรียน

2. การจัดการแหล่งเรียนรู้

การเรียนรู้ในโลกปัจจุบันนี้ มุ่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หรือได้รับความรู้จากครูในห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว ได้แก่ พ่อแม่ ชุมชน เพื่อน สถาบันทางศาสนา การอ่านหนังสือพิมพ์ คู่มือทัศนและที่ทันสมัยที่สุดคือ การใช้คอมพิวเตอร์และเข้าสู่อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งทุกคนจะได้รับความรู้ตามที่ตนเองต้องการ การเรียนรู้จึงสนุก ไม่เกิดความเครียด (ชัยพจน์ รักราม 2542 : 31 – 32)

1. ความหมายของแหล่งเรียนรู้

ผู้รู้ นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เรียกชื่อแหล่งเรียนรู้ในลักษณะที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ความหมาย วิธีการดำเนินการ และเป้าหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่างก็คล้ายคลึงกัน ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2542 ก : 9) ให้ความหมายคำว่าแหล่งเรียนรู้ ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด สถานที่ หรือศูนย์รวบรวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ

กูด (Good 1959 : 114) ให้ความหมายของคำว่า แหล่งความรู้ในชุมชนหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงมหรสพ ห้องสมุด สวนสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ในชุมชนด้วย

วิททิช และ สคัลเลอร์ (Wittich and Schuuler. 1962 : 229) ให้ความหมาย คำว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง ประชาชน สถานที่ และสิ่งที่อยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง

สันทัต ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2525 : 200) ให้ความหมาย คำว่า ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ซึ่งจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามหมวดหมู่ของเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ต่าง ๆ ภายใต้การช่วยเหลือของครู ซึ่งทำหน้าที่ประสานงาน และที่ปรึกษาการเรียน

แสงจันทร์ อินทนนท์ (2532 : 25) ให้ความหมายว่า แหล่งความรู้ในชุมชน หมายถึง สถานที่รวมของสื่อทุกชนิด ที่ให้บริการเพื่อการเรียนรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร สรรพวิทยาการในรูปแบบของความบันเทิงและเนื้อหาสาระแก่ประชาชนที่ต้องการศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา

บุญเลิศ มาแสง (2543 : 29) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้ หรือแหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานที่รวมกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความสำนึก และตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา แหล่งการเรียนรู้จะอยู่ที่ไหน รูปร่างหน้าตาอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับ

ความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น

นฤมล ตันสุรเศรษฐ์ (2533 : 6) ให้ความหมายว่า แหล่งวิทยาการในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา สามารถกระทบได้ด้วยประสาทสัมผัส ทั้งทางตา ทางจมูก ทางหู ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความเท่ากัน ความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ช่วยให้เป็นคนทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างเป็นสุข ตามสมควรแก่อัธยาศัย

จากความหมายของแหล่งเรียนรู้ ซึ่งอาจใช้ชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า นักการศึกษาส่วนใหญ่จะใช้คำว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือแหล่งวิทยาการในชุมชนเนื่องจากในอดีตหรือแม้แต่ปัจจุบัน การจัดแหล่งความรู้หรือแหล่งเรียนรู้นั้น มีวัตถุประสงค์ใช้กับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น หรือ ชุมชนต่าง ๆ ที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ในชุมชน หรือแหล่งวิทยาการในชุมชน ต่างก็มีความมุ่งหมายเหมือนกัน เพียงแต่ใช้ชื่อเรียกต่างกัน ซึ่งหมายถึง สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ สถาบันต่าง ๆ สิ่งของ ธรรมชาติแวดล้อม สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเข้าไปปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยประสบการณ์ตรง และได้ความรู้ใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

2. ประเภทของแหล่งเรียนรู้

มนุษย์ทุกคนได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เช่น ธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ดวงอาทิตย์ นก เป็นต้น การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเพื่อความอยู่รอด และการมีชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้จึงช่วยพัฒนาร่างกาย และจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้นในปัจจุบัน ด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยี มนุษย์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการของทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะเป็นผู้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาชีวิตต่อไป (กรมสามัญศึกษา 2542 ก : 3)

เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ในชุมชน หรือ แหล่งวิทยาการในชุมชน มีความหมายที่กว้างขวางมาก จึงมีนักการศึกษาจำแนกประเภทแหล่งเรียนรู้ไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้
รามิเรซ (Ramirez. 1954 : 386) จำแนกแหล่งความรู้ในชุมชนออกเป็น 4 ประเภท
ดังนี้

1. แหล่งความรู้ที่เป็นธรรมชาติ อาทิ แสงแดด อากาศ ดิน น้ำ เป็นต้น
2. แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในชุมชน

3. แหล่งความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ แหล่งความรู้ที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ การคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เช่น เครื่องยนต์

จาโรลิเมค (Jarolimek. 1969 : 189) จำแนกแหล่งความรู้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (Reading Materials) ได้แก่ หนังสือ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. ประเภทที่ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (Non – Reading Materials) ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพ ฟิล์มสตริป เครื่องบันทึกเสียง แผนที่ ลูกโลก และแหล่งวิทยาการอื่น ๆ

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ชำนาญงานพิเศษ นักกีฬา พนักงานซื้อขายบริการ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม ช่างนา

2. พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง

3. ตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแทนของสังคม เทศบาล ศูนย์วัฒนธรรม หรือหน่วยงานอื่น ๆ

4. ตัวแทนทางธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้แก่ บุคคลที่ทำงานทางด้านธุรกิจ การค้าขายหรือโรงงานอุตสาหกรรม เช่น บริษัทขนส่ง เหมืองแร่ บริษัทห้างร้านต่าง ๆ

5. ผู้แทนรัฐบาล เช่น ตำรวจ เทศมนตรี เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น

6. คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน เช่น กรรมการสถานศึกษาโรงเรียน คณะที่ปรึกษาโรงเรียน คณะครูภายในโรงเรียน เป็นต้น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วย พืช สัตว์ป่า น้ำ ดิน แร่ และวัสดุ ชนิดต่าง ๆ ทางธรรมชาติ

8. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ปุชนิยสถาน เป็นต้น

นฤมล ต้นสุระเศรษฐ์ (2533 : 13) ได้จำแนกแหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในชุมชนที่จะสามารถนำประกอบการเรียนการสอนได้ ดังนี้

1. ประเภทบุคคล หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น

2. ประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

3. ประเภทสื่อต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์ชนิดต่าง ๆ

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบๆ ตัวเราทุกคนทุกหนทุกแห่ง จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปมากมายหลายประเภท ซึ่งสามารถแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อนต่างระดับ บุคคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น
2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง สวนสาธารณะ ป่า ต้นไม้ ไบไม้ อุทยานแห่งชาติ รวมทั้งสัตว์ต่าง ๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น
4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้

บุญเลิศ มาแสง (2532 : 29) ได้กล่าวจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาแหล่งวิทยาการของหมู่บ้าน เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และที่อ่านหนังสือที่วัดหรือโรงเรียน ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้าน สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย
2. เพื่อจัดตั้งแหล่งความรู้ของหมู่บ้านขึ้น ในพื้นที่ซึ่งยังไม่เคยมีการจัดตั้ง แหล่งวิทยาการรูปแบบใด ๆ มาก่อน
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านและในชุมชนที่ใกล้เคียง ได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างกว้างขวาง ได้รับการบริการทางการศึกษาในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะ ความสามารถในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตตามความพร้อมและความต้องการของตนเอง
4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมการศึกษาด้วยตนเอง โดยอาศัยองค์กรท้องถิ่นหรือตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มนักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชน และอาสาสมัครในหมู่บ้าน
5. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการระดมทรัพยากรและการทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ตั้งแต่ระดับจังหวัด ตำบล หมู่บ้าน และหน่วยงานภาคเอกชน ตามแนวนโยบาย การพัฒนาชนบทแห่งชาติ

สรุปได้ว่า การจัดตั้งแหล่งความรู้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อและกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณภาพชีวิต ตลอดจนส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน

4. ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการสาขาต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาหรือการเรียนรู้จะหยุดเพียงการศึกษาภาคบังคับในรั้วของโรงเรียนเท่านั้นไม่ได้ ทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องต่อไปตลอดชีวิต ดังนั้นแหล่งความรู้ต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพร้อม ดังที่ผู้รู้และนักศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

นิวัติ อรรถบดินทร์ (2536 : 15 - 16) กล่าวว่าไว้ว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญคือ เป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมแรง ร่วมคิดร่วมทำ โดยได้มีการบริจาคทรัพย์สินของร่วมมือ เสียสละกำลังกายในการจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นมา สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชน โดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ ของจริง ของจำลอง การแสดง การสาธิตต่าง ๆ ไว้บริการ สื่อบางส่วนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของราชการ และเอกชนต่าง ๆ และสื่ออีกบางส่วนได้รับการบริจาคจากประชาชนทั่วไปทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีโอกาสฝึกอ่าน เขียน ได้ปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

นฤมล ต้นสุรเศรษฐ์ (2533 : 6-7) กล่าวว่าไว้ว่า แหล่งความรู้ หรือ แหล่งวิทยาการในชุมชน มีความสำคัญ คือ

1. เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศและวัย
2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนการศึกษาในระบบ
3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้ เช่น การเข้าไปศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศาสนสถาน การศึกษาพันธุ์ไม้ หรือการศึกษาพันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ถึงแหล่งที่อยู่อาศัยในป่า
4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริง เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ การทำอาหาร ขนม หรือ ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น
5. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้น และยังไม่มีการจริงให้เห็น เช่น การศึกษาถึงประดิษฐ์กรรมชิ้นใหม่ โดยดูจากวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งวิทยาการประเภทนี้จะเป็นสื่อต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ด้าน คือ

5.1 เป็นแหล่งให้ข่าวสาร เปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกลกว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องสำคัญ ช่วยยกระดับความมุ่งมั่น โดยการเสนอภาพในอุดมคติหรือเสนอผลสำเร็จ และความก้าวหน้าของงานและบุคคลต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศของการพัฒนาด้วย

5.2 เป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ๆ แนวความคิดใหม่ ๆ ขึ้น

5.3 เป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ ที่ให้ทั้งความรู้ ก่อให้เกิดทักษะ ช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น สรุปได้ว่า ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้จะอยู่ที่ความหลากหลาย ที่สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะบุคคลมีความต้องการแตกต่างกันไปตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อมที่จะเรียนรู้ หากสามารถดำเนินการจัดแหล่งความรู้ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ก็สามารถส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเกิดสังคมแห่งเรียนรู้ได้ทั่วทุกหนแห่ง

แสงจันทร์ อิทนนท์ (2532 : 68) กล่าวว่า การจัดการแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นการสร้างพื้นฐานเบื้องต้นที่จะช่วยพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท มุ่งพัฒนาด้านความเป็นอยู่ให้ “อยู่ดี” สามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่าง “มีความสุข” มีความประพฤติกฎที่ต้องมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การให้บริการทางการศึกษา เป็นการชี้แนะให้เขาเห็นว่า ทำอย่างไรจะทำให้ชีวิต อยู่ดี มีความสุข และนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตน โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละบุคคล เป็นสำคัญ

2. ช่วยทำให้ประชาชนรู้จักการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาชุมชน มีความมุ่งมั่นให้ประชาชนได้ช่วยตนเองมากที่สุด และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น และความสามารถในการจัดแหล่งความรู้ในชุมชน จึงเป็นการช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนของตนเอง ในรูปแบบการจัดสร้างแหล่งความรู้ การช่วยเหลือมีหลายด้าน เช่น ด้านแรงงาน ด้านวัสดุ และทรัพย์สิน ที่จะนำพัฒนาชุมชนของตนเอง เป็นการช่วยให้แหล่งความรู้นั้นได้รับการพัฒนาได้ดีขึ้นอีกด้วย

3. ช่วยให้เกิดเป็น คนที่คิดเป็น นั่นเป็นผู้ที่สามารถปรับปรุงตนเอง และสิ่งแวดล้อม ให้ผสมกลมกลืนกัน เมื่อปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถมองเห็นปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหานั้น โดยเลือกทางตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของตนเองและสิ่งแวดล้อม การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทำให้เขาได้รับพิจารณาทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดในการตัดสินใจ

4. ช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอีกประการหนึ่ง ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของประเทศ และมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่อง

ความไม่รู้ของประชาชน ไม่รู้ว่าจะทำอะไรที่จะช่วยส่งเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวไม่รู้จักใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อปรับปรุงผลผลิตในไรนา และไม่รู้ว่าจะนำวัสดุพื้นบ้านมาทำประโยชน์อะไรบ้าง เป็นต้น ดังนั้นการมีศูนย์รวมความรู้ในหมู่บ้านก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยชี้แนะให้เขามีโอกาสรู้เรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และหาทางช่วยแก้ไขปัญห เศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนได้

สรุปได้ว่า แหล่งความรู้จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น เพราะการเรียนรู้ไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนในโรงเรียนเท่านั้น การดำรงชีวิตประจำวันก็สามารถเกิดการเรียนรู้ได้จากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว โดยที่ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังเรียนอยู่ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน มีความสนใจที่จะเรียน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ทำให้การเรียนมีคุณค่าส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีความรู้และสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข ทุกคนจึงต้องช่วยพัฒนาแหล่งความรู้ให้มีจำนวนมาก และหลากหลายขึ้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้แก่ทุกคนตลอดชีวิต

5. รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตนเอง การจัดแหล่งความรู้จะต้องอาศัยความร่วมมือและประสานงานกันทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การจัดแหล่งความรู้สามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ฯลฯ ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น จึงควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับ

บุญเลิศ มาแสง (2532 : 140 - 145) ได้กล่าวถึงการจัดรูปแบบแหล่งเรียนรู้ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งกำหนดรูปแบบแหล่งความรู้ไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. แหล่งความรู้ที่พัฒนาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลที่สำคัญยิ่งของชุมชนแห่งหนึ่งนอกเหนือไปจากโรงเรียน ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีนโยบายที่จะขยายที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านออกไปทั่วถึงทุกหมู่บ้าน โดยยึดหลักการเดิมที่ให้ชาวบ้านเป็นผู้ดูแลและจัดการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะสนับสนุนในด้านหนังสือพิมพ์และวารสาร จากหลักการนี้ทำให้เป็นแนวทางที่จะพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านในความร่วมมือของหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กลุ่มนักศึกษาทางไกลหรือกลุ่มพลังอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัครซึ่งสามารถที่จะให้บริการความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ในขอบเขตเนื้อหาที่กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อเพิ่มความรู้ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้านที่ดีขึ้น

2. แหล่งความรู้หมู่บ้านที่จัดขึ้นในวัด วัดในชนบทโดยทั่วไปถือเป็นศูนย์กลางที่สำคัญแห่งหนึ่งในชุมชนเป็นสถานที่ที่ประชาชนมาพบปะกัน เพื่อประกอบศาสนกิจร่วมกัน

โดยมีพระเป็นผู้ให้การอบรมเทศนา ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ประการหนึ่ง หากพัฒนาให้วัดสามารถบริการความรู้ให้กับประชาชนในรูปแบบแหล่งความรู้ก็กระทำได้ เพราะวัดมีบริเวณกว้างขวางร่มรื่นมีพระภิกษุและสามเณรที่ประชาชนเคารพนับถือและมีเวลาพอที่จะทำให้ประโยชน์ให้กับชุมชนได้อย่างดี ประกอบกับการสามารถดูแลและประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการแหล่งความรู้ได้อย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพ

3. แหล่งความรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันที่จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในชุมชนอยู่แล้ว โดยเฉพาะมีอาคารสถานที่พร้อม มีห้องสมุดโรงเรียนหรือจัดทำห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้สำหรับประชาชนในชุมชนได้ โดยจัดทำเป็นแหล่งความรู้ให้แก่ชาวบ้านเข้ามาใช้บริการ โดยไม่จำกัดเวลา เพศ และวัย

สุจิต ศิลารักษ์ (ม.ป.ป. : 24) ได้กำหนดรูปแบบแหล่งความรู้ออกเป็นแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. แหล่งเสนอข้อมูลข่าวสารคือเป็นที่รวบรวมข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับความต้องการของประชาชนในชนบท ซึ่งอาจประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แผ่นปลิว แผ่นพับ และเอกสารทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

2. แหล่งที่เป็นสถานที่ต่างๆ ที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น โบสถ์ วัด และศิลปะที่มีคุณค่าที่ควรอนุรักษ์ไว้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ช่วยให้เกิดการหวงแหนในคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของคนไทย

3. แหล่งที่เป็นบุคคลหรือชุมชน หมายถึงบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้สำคัญมาก เพราะมีความเชี่ยวชาญและชำนาญ มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ บุคคลเหล่านี้สามารถหาได้ในท้องถิ่น ควรนำเข้ามาช่วยให้ความรู้แก่บุคคลอื่น

4. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ตลอดจนหัตถกรรมพื้นบ้าน จะเห็นได้ว่ามีอยู่กระจัดกระจายทั่วไปและแตกต่างกันออกไปแต่ละหมู่บ้าน แหล่งความรู้ชนิดนี้ช่วยให้มองเห็นความสำคัญของท้องถิ่นของตนเอง ช่วยให้เกิดความอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นให้มีประโยชน์สืบไป

5. แหล่งส่งเสริมกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมทางอนามัย อาชีพ นิทรรศการ การอภิปราย การให้ความรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเพิ่มเติมความรู้เดิมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดแหล่งความรู้สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบแต่ทั้งนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ความหลากหลายและความคุ้มค่า หากจัดแหล่งความรู้แล้ว แต่ไม่มีผู้สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้ แหล่งความรู้นั้นก็เสื่อมสภาพลงไปและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

6. โครงสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2542 ก : 16) ได้แบ่งโครงสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

6.1 ด้านวิชาการ ประกอบด้วยห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุด ห้องหมวดวิชา ศูนย์การเรียน ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ห้องดนตรี ห้องกิจกรรม ฯลฯ

6.2 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการ ประกอบด้วย ห้องแนะแนว ห้องพิพิธภัณฑน์ ห้องดนตรี ห้องกิจกรรม ห้องพยาบาล อุทยานการศึกษา สวนสมุนไพร สวนวรรณคดี ฯลฯ

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

กรมสามัญ (2542 ข : 20 – 24) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนดังต่อไปนี้

7.1 ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจำเป็นต้องศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการจัดสร้างหรือปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เหมาะสม และนำข้อมูลสารสนเทศมาศึกษาทบทวน วิเคราะห์สภาพปัจจุบันเปรียบเทียบกับในอดีต วิเคราะห์แนวโน้มความเป็นไปได้ในการดำเนินการและกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

1. แนวโน้มการพัฒนา เช่น ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม สภาพภูมิศาสตร์ ประชาชน ประเพณี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ทั้งในระดับท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับชาติ ที่เอื้อต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2. ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน เช่น ความต้องการบริการของโรงเรียน ที่ให้ต่อชุมชน ในด้านต่างๆ การร่วมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

3. แนวทางการจัดการศึกษาของรัฐ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของกระทรวงศึกษา ที่อ้างอิงการกำหนดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

4. สักยภาพของโรงเรียน ในด้านความพร้อมของทรัพยากร และข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน รวมทั้งโอกาสที่ดีและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

7.2 แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอาจจะนำยุทธศาสตร์มาใช้ในการดำเนินงาน
ดังนี้

7.2.1 ยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้
เป็นวิธีการกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการจัด และใช้แหล่งเรียนรู้โดยมีแนวทาง
การดำเนินงาน ดังนี้

บุคลากร ประกอบด้วย คณะครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง กรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ฯลฯ

วิธีการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการใช้แหล่งเรียนรู้

1. จัดประชุมสัมมนา ให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
2. จัดทัศนศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ นอกโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงาน / องค์กรของรัฐ/เอกชนที่จัด โครงการ
/ กิจกรรมให้ความรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

4. จัดศูนย์วิชาการรวบรวมความรู้ไว้ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง
5. จัดการแข่งขันประกวดการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนตามความสนใจ
และความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสูตรปกติ

6. จัดนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
7. จัดประเมินและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรด้านการจัด และการใช้
แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

เนื้อหาสาระในการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้

1. ข่าวนสาร ข้อมูลที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน
2. จิตสำนึกในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้
3. วิธีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. กิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้
5. การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
6. วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า
7. การประเมินผลการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้

7.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นวิธีการนำ
เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีแนวทางการดำเนินงานสรุปดังนี้
สารสนเทศ ประกอบด้วย วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

ฯลฯ

วิธีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. จัดระบบข่าวสารข้อมูลให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน
2. บำรุงรักษาพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดให้อยู่ในสภาพใช้งานได้เสมอ
3. สร้างสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา
4. พัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ยกระดับทันสมัยตลอดเวลา
5. ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
6. ประเมินและสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี

สารสนเทศ

เนื้อหาสาระในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัย
2. จัดโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะของผู้เรียน
3. ตรงตามความสนใจและความต้องการจำเป็นของผู้ใช้
4. แปลกใหม่ ทำทาย ชวนให้ติดตาม และคิดค้นสร้างสรรค์เอง

7.2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนโดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ลักษณะโครงการ/กิจกรรม

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร
2. การจัดทำโครงการ
3. การประดิษฐ์
4. การผลิตสิ่งของ
5. การพัฒนาและอนุรักษ์
6. การแสดงละคร/บทบาทสมมติ
7. การสร้างสถานการณ์จำลอง
8. การฝึกทักษะการปฏิบัติ
9. การฝึกกระบวนการทำงานร่วมกัน
10. การฝึกค่านิยมและจิตสำนึก
11. การฝึกทักษะอาชีพ
12. การฝึกการพัฒนาบุคลิกภาพ

การพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

1. วิเคราะห์พฤติกรรม/คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดในผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้
2. กำหนดสถานการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในโรงเรียน

3. ร่วมกับผู้เรียนออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

4. ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาและร่วมกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนตามความสนใจ เพื่อสรุปเป็นข้อความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง

5. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมประเมินตนเองในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้โดยเน้นการประเมินสภาพจริงให้สามารถสรุปเป็นความก้าวหน้าและผลสำเร็จของตนเอง

6. ให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่เป็นผลจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีเป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างคุณลักษณะของนักเรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัด และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้สอนและผู้เรียนจะต้องช่วยกันออกแบบและพัฒนากิจกรรมที่ใช้การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน

การศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนกรมสามัญศึกษา จึงกำหนดความหมายและประเภทของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ ครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน
2. แหล่งเรียนรู้ที่แหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ ห้องมัลติมีเดีย (Multimedia) ห้องจริยธรรม ห้องดนตรี และนาฏศิลป์ ห้องกิจกรรมต่างๆ ห้องพลานามัย ห้องแนะแนวการศึกษา ห้องวัดผลการศึกษา ห้องพยาบาล ห้องสหกรณ์โรงเรียน ห้องพิพิธภัณฑสถานศึกษา ศูนย์สื่อ ศูนย์บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ศูนย์สารสนเทศ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม โรงอาหาร โรงฝึกงาน สนามกีฬา เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียน ที่ช่วยให้เกิดความรู้ สว่างใจ เช่น สวนหย่อม สวนป่า สวนเกษตร สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สระน้ำ แอ่งน้ำ บ่อน้ำ ฯลฯ

4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณา การจัดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมโครงการ การจัดมุมหนังสือในห้องเรียน เกมคอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ

7.3 การบริการจัดการแหล่งเรียนรู้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ เพื่อจัดแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดชีวิตอย่างกว้างขวาง ตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด โดยไม่จำกัดอายุ เพศ เวลา สถานที่ หลักสูตร ชั้น และวิธีการเรียนรู้ การดำเนินงานดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยความร่วมมือในการปฏิบัติงานบุคลากรทุกฝ่ายทุกหมวดวิชา และทุกงานการบริหาร เชิงระบบ (System Approach) เป็นกระบวนการบริหารงานหรือระบบการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน ภายในโครงสร้างเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายได้มีประสิทธิภาพ

8. การจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

การเรียนในยุคใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่ในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเดิม ๆ ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางเพราะผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว โรงเรียนจึงต้องจัดแหล่งเรียนรู้โรงเรียนให้เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ได้แก่

8.1 แหล่งเรียนรู้ในอาคาร

การเรียนการสอนในโรงเรียนนักเรียนจะใช้เวลากว่าร้อยละ 90 อยู่ในห้องเรียน หรืออาคารเรียน โรงเรียนจึงควรจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน หรืออาคารเรียนให้มาก กล่าวคือ แทนที่ครูจะเป็นแหล่งเรียนรู้แต่เพียงผู้เดียว ครูควรจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้สื่อและเทคนิค วิธีการที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง อาทิ จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนได้คิด ได้แสดงออกได้ทำงานร่วมกัน บทเรียนสำเร็จรูป การศึกษาทดลอง ฟัง ดู อ่าน เขียน ด้วยตนเอง เป็นต้น มุมค้นคว้า มุมฝึกปฏิบัติ ป้ายความรู้ ห้องสมุด ห้องสมุดวิชา ห้องพิพิธภัณฑ์ ให้นักเรียนทั่วไปเรียนรู้ ซึ่งสามารถจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบได้ โดยมีเนื้อหาสาระที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในชั่วโมงนั้น รวมทั้งความรู้เพื่อการรอบรู้ด้วย (กรมสามัญศึกษา 2542 ข : 9)

8.2 แหล่งเรียนรู้นอกอาคาร

นอกจากแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนหรือในอาคารเรียนแล้ว ภายในบริเวณโรงเรียน จะมีแหล่งเรียนรู้จำนวนมาก เช่น บริเวณโรงเรียนซึ่งได้รับการจัดไว้เป็นระเบียบ มีต้นไม้ใบหญ้า สวนสมุนไพร สวนวิทยาศาสตร์ และบริเวณอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น (กรมสามัญศึกษา 2542 ก : 10)

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ในโลกปัจจุบันนี้ จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้

ได้ด้วยตนเอง ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ และเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติและสัมผัส จากประสบการณ์จริงอย่างหลากหลาย และต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น โรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้อง ดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ

9. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสนใจในการจัดแหล่งเรียนรู้ เพื่อตอบสนองการศึกษา ตลอดชีวิต ให้แก่ประชาชนผู้อยู่ในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสรับทราบข่าวสาร ข้อมูลและเรียนรู้ ในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในต่างประเทศ แหล่งความรู้ปรากฏขึ้น เมื่อ ต้นปี ค.ศ. 1960 จากแนวคิดดั้งเดิม เป็นการบูรณาการระหว่างการบริหาร โสตทัศนูปกรณ์ กับการบริการห้องสมุด เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน โดยบรรณารักษ์มีส่วนช่วยให้เกิดความรู้อย่างกว้างขวาง วิธีการศึกษาอิสระ โดยมีผู้ชำนาญในด้านสื่อ ให้แนวคิดในการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับสื่อต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ดีกว่าบรรยายตามหนังสือ ในประเทศตะวันตกบางประเทศ จึงจัดบริการดังกล่าว ในรูปแบบการจัดแบ่งความรู้ภายในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย (กรมสามัญศึกษา 2542 ก : 3)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดให้ผู้เรียน เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด จากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แนวคิดเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

9.1 ปรัชญาการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา ที่ส่งผลและสนับสนุนให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ได้แก่

1. ปรัชญาการศึกษามนุษย์ มีแนวคิดที่เน้นความเป็นเอกัตบุคลเป็นสำคัญ และให้เกิดความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลตามความต้องการ ความสนใจ และความปรารถนาของผู้เรียน โดยถือหลักว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาโดยไม่มีขีดจำกัด ความสามารถในการพัฒนาตนเอง ถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและทำที่สุคตมนุษย์ผู้กำหนด ความต้องการของตน มีความคิดริเริ่ม มีความตั้งใจ และรู้จักตัดสินใจ มีเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ ในอันที่จะก้าวไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่ น่าจะเป็นได้ (Elias and Merriam. 1980 : 109 - 115) ดังนั้น การศึกษาแนวนี้จึงเน้นให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพ ในการเลือกมีความรับผิดชอบ ในสิ่งที่ตนเลือก ที่ตนกระทำ ซึ่งการจัดการศึกษาจะต้องยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนครูเป็นเพียง ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนและการเรียนรู้จะต้องเกิดจากการลงมือจนค้นพบตัวเอง

2. ปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการนิยมมีแนวคิดที่ให้เราหันมาพิจารณาถึงสิ่งที่เป็นจริง เท่าที่มนุษย์สามารถจะมีประสบการณ์ในชีวิตจริง ถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เรามีประสบการณ์ของคนเรานั้นเอง (วิจิตร ศรีสะอ้าน. 2523 : 40) การศึกษาแนวนี้จึงถือว่าการประสบการณ์เรียนรู้ของผู้ศึกษาการปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการปฏิบัติย่อมก่อให้เกิดประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติเอง การปฏิบัตินี้จะเกิดขึ้นที่ไหนก็ได้ เช่นในห้องปฏิบัติการ ในโรงงาน ในห้องสมุด นอกจากนี้ออกไปศึกษานอกสถานที่ในชนบท ในเมือง มีการอภิปรายการทำงานเป็นกลุ่ม ก็ถือเป็นการปฏิบัติด้วย โดยทั้งนี้เมื่อได้ปฏิบัติมาแล้วก็จะนำประสบการณ์นั้นมาพิจารณาว่าถูกต้อง เหมาะสม ดีหรือไม่ แก้ปัญหาได้หรือไม่ ทำให้เกิดการเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ หรือเป็นการทำให้เกิดความเชื่อถือในความรู้เก่า ที่เรียนรู้มาจากประสบการณ์เดิมมากขึ้น (สาโรช บัวศรี. 2530 : 184)

สรุปได้ว่า สาระสำคัญของปรัชญาการศึกษาแบบมนุษย์นิยม และแบบพัฒนาการนิยม เน้นตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น แต่หากรวมไปถึงบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบุคคลทั่วไป และสิ่งต่าง ๆ ในสังคมการศึกษาที่เกิดขึ้น จึงมีสภาพเป็นการศึกษาตลอดชีวิตและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

9.2 การเรียนรู้ของบุคคล

การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต มนุษย์มีการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนตาย ดังนั้น เป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษา จึงเป็นการสร้างให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ได้เต็มที่ให้ออกาสผู้เรียนที่จะเป็นตัวของตัวเอง ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่พึงจะเป็น นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

กาเย่ (Gagne. 1870 : 3-4) ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพอันเนื่องมาจากสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1975 : 194) ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากสภาพเดิม

โรเวอร์, ซี.พี. และบีโฮวี (Rohwer, C.P. and B-hove. 1980 : 21) ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาที่ค่อนข้างถาวรและสามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงนั้นได้จากพฤติกรรมของบุคคล

ไคลน์ (Klein. 1991 :2) ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเชิงทดลองที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงสัมพันธ์ที่ถาวรของพฤติกรรมซึ่งอธิบายไม่ได้ด้วยสภาวะอารมณ์ชั่วคราว วุฒิภาวะหรือการตอบสนองโดยกำเนิด

สรุปได้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์และการฝึกอบรมที่แต่ละบุคคลได้รับมา ผลของการเรียนรู้จะทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะค่อนข้างถาวรและคงทน ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้น ประกอบด้วยพฤติกรรมด้านต่อไปนี้

1. ความรู้ เช่น ความคิด ความเข้าใจและความจำในเนื้อหาสาระต่าง ๆ
2. ทักษะ เช่น การพูด การกระทำ และการเคลื่อนไหวต่าง ๆ
3. ความรู้สึก เช่น เจตคติ จริยธรรม และค่านิยม

ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดนั้น จำเป็นต้องอาศัยความคิดเรื่องการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

9.3 คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ทุกชาติทุกภาษามีการแข่งขันและร่วมมือกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วิธีการดำรงชีวิตในปัจจุบันจึงขึ้นอยู่กับอำนาจที่ได้มาจากข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็น “บุคคลแห่งการเรียนรู้” (Learning Person) เพราะความรู้ที่แต่ละคนได้ร่ำเรียนมาจากอดีตนั้นไม่สามารถต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้

9.4 คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณภาพ

การศึกษาด้านผลผลิต (Output) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาพื้นฐานของปวงชนที่รัฐมุ่งเน้นให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่น ให้สังคมยอมรับว่าโรงเรียนสามารถผลิตผู้จบการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ เจตคติ คุณธรรม และคุณลักษณะต่าง ๆ ได้ครบถ้วนตามหลักสูตรและตามความคาดหวังของสังคม กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมัศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวกรมสามัญศึกษาได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านผลผลิต (Output) หรือคุณลักษณะของผู้เรียน ๆ ไว้ในมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ด้านผลผลิต (Output) มาตรฐานที่ 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2542 ข : 21)

9.5 แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ในปัจจุบัน โลกมีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีความรู้ต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ดูเหมือนว่าสิ่งที่มนุษย์เราต้องรู้ต้องศึกษา ได้ทวีจำนวนเพิ่มขึ้นตามความเจริญ

ที่รุดหน้าไป คำถามคือ “เราจะเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ให้มากที่สุดได้อย่างไร” การเรียนรู้จากสถาบันทางการศึกษาเป็นเพียงวิธีการหนึ่ง แต่โอกาสและจังหวะนั้นมิได้เกิดขึ้นกับทุกคน และไม่อาจจะศึกษาหาความรู้ได้ครบทั้งหมด การไขว่คว้าหาความรู้ด้วยตนเองจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถตอบคำถามดังกล่าวได้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียนมีใจรักที่จะศึกษาค้นคว้า เพราะตนเองมีความต้องการ บุคคลนั้นก็จะดำเนินการศึกษาต่อเนื่อง ได้โดยไม่มีใครต้องบอก อีกทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ อย่างไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งวิธีดังกล่าว ก็จะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learner) (สมคิด อิศระวัฒน์. 2538 : 5-6)

นักการศึกษาได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ในทัศนะต่าง ๆ กัน ดังนี้

โนวเลส (Knowles. 1975 : 18) อธิบายว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง (โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ต้องการก็ได้) ผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ แจกแจงข้อมูลในการเรียนรู้ทั้งเป็นคนและอุปกรณ์ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและประเมินผล การเรียนรู้นั้น ๆ

สเคเจอร์ (Skager. 1978 : 13) อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ และประสบการณ์เรียนรู้ และความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผล ของกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคลและในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ ที่ร่วมมือกัน

ทัฟ (Tough. 1979 : 114) ได้ให้คำจำกัดความของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างๆ ว่าเป็นการเรียนรู้โดยเจตนา จงใจ ซึ่งตามความต้องการของบุคคลนั้น คือการต้องการความรู้หรือทักษะ บางอย่าง

กริฟฟิน (Griffin. 1993 : 153) การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้เป็นการเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ของตนเอง และความสามารถในการวางแผนปฏิบัติการและประเมินผลการเรียนทั้งในฐานะ เป็นเอกัตบุคคลและสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน มาตรฐานของการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ เป็นเฉพาะบุคคลและการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่ม ในการเรียน มีความตั้งใจและต้องการที่จะเรียนรู้ สามารถวางแผนการเรียนและกำหนดเป้าหมาย ในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งเรียนรู้ในเรื่องที่ตนต้องการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ รวมทั้ง ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของแต่ละคนจะไม่เท่ากัน

9.6 ลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นักการศึกษากล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

โนวเลส (Knowles. 1975 : 61) ได้อธิบายลักษณะของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

1. เข้าใจความแตกต่างด้านความคิดเกี่ยวกับผู้เรียนและทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้
2. มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นกับใครและเป็นคนที่สามารถนำตนเองได้
3. สามารถที่จะสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และใช้บุคคลเหล่านี้ช่วยเหลือในการเรียนรู้ของตนเอง

4. วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้โดยอาจได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น
 5. สามารถชี้ความต้องการ การเรียนออกมาเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้
 6. สามารถโยงความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอนเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือหรือปรึกษา

7. สามารถในการหาบุคคลหรือแหล่งความรู้
8. สามารถเลือกแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
9. มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อค้นพบต่าง ๆ ไปใช้ได้
 อย่างเหมาะสม

สเกเจอร์ (Skager. 1978 : 24-25) ได้อธิบายลักษณะของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ยอมรับตนเอง คือมีความรู้สึกในทางบวกต่อตนเอง
2. มีการวางแผนการเรียน
 - 2.1 รู้ถึงความต้องการของคน
 - 2.2 จุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเอง สอดคล้องกับความต้องการ
 - 2.3 เป็นแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน
3. มีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนอยู่ในตัวเอง สามารถเรียนรู้โดยปราศจากสิ่งควบคุมภายนอก เช่น รางวัล การถูกทำโทษการได้รับตำแหน่ง หรืออวชิบัตร เป็นต้น
4. มีการประเมินผลตัวเอง
5. มีการเปิดกว้างต่อประสบการณ์
6. มีการยืดหยุ่น เช่น เต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลง เป้าหมาย วิธีการเรียน การเข้าถึงปัญหา เป็นต้น
7. เป็นตัวของตัวเอง

สรุปได้ว่า ลักษณะคนที่เรียนรู้ด้วยตนเอง จะเกิดจากความต้องการของตนเอง เพราะความอยากรู้ รู้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไร มีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ตระหนักในตนเอง กระตือรือร้น ให้เปิดกว้าง ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ สามารถในการหาบุคคลหรือแหล่งความรู้ รู้ว่าจะไปสู่จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ได้อย่างไร

9.7 แนวคิดเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยาวนานโดยมุ่งที่จะจัดการศึกษาให้ไปสู่เป้าหมาย นั่นคือ การพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการเป็นประชากรโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (ธนุ ฤทธกุล, 2542 : 42-45) และเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผลดี การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ควรยึดหลัก ดังต่อไปนี้ (ณรงค์ รมณียกุล, 2542 : 37)

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีบทบาท รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่แหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ความรู้ที่นึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าการเรียนรู้ที่สำคัญ

3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถใช้การเรียนรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ในการเรียนที่ผู้เรียน เป็นผู้ค้นพบด้วยตัวเองมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี

4. ทักษะในกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่อง กระบวนการเรียนรู้แล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการ

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น นวลจิตต์ เขาวงกตพิงส์ (2542 : 16-21) ยังได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้น สร้าง และสรุปข้อความรู้ด้วยตนเองสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยกิจกรรมที่ดำเนินการนั้นจะต้องให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. มีส่วนร่วมทางร่างกาย (Physical Participation) โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อให้ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียน อยู่ในสภาพตื่นตัว

2. มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) โดยการจัดกิจกรรม ให้กระทบกระเทือนอารมณ์ของผู้เรียนมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมทางอารมณ์มีผล

ต่อการสร้างจิตสำนึก ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมแบบยั่งยืน

3. มีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับรู้ตลอดจนการรับรู้สึกจากคนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างในสังคม เพื่อให้เกิดความตระหนักว่าแหล่งความรู้แท้จริงมีมากมายหลายแห่งในบุคคล และสถานที่รอบกาย ไม่ใช่ครูเท่านั้น ที่เป็นผู้รู้ ผู้เรียนควรใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ รอบตัวนี้ให้เป็นประโยชน์ ส่วนการได้รับรู้ความรู้สึกของคนอื่นเป็นสิ่งสำคัญเพราะพฤติกรรมของแต่ละคนมีผลต่อกันและกันและมีผลต่อการสร้างสังคมที่ดี

4. มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในกลไกของสมองโดยใช้กระบวนการคิดเป็นเครื่องมือ ดังนั้นกิจกรรมที่จัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิด

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้จากกัน และมีบทบาท ร่วมในการเรียนรู้ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคุมควบคุมไปกับผลงานและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. กลยุทธ์ในการพัฒนา

1. วิธีการในการพัฒนา

1.1 กระบวนการในการพัฒนาบุคคล การพัฒนาบุคคล สามารถแบ่งการดำเนินการออกเป็นขั้นตอนได้ 4 ขั้นตอน

1.1.1 การหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคคล หรือหาปัญหาที่ต้องการแก้ไข โดยวิธีการพัฒนาบุคคล หมายถึง การพิจารณาว่า มีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาบุคคลหรือไม่ โดยศึกษาหาความจำเป็นในการพัฒนา เช่น ศึกษาจากผลผลิตขององค์การในกรณีผลผลิตต่ำ มีสาเหตุมาจากความด้อยความสามารถของบุคคลหรือมาจากการปฏิบัติงาน แผนงาน และเป้าหมายของงานที่เปลี่ยนแปลงว่าสมควรจะต้องพัฒนาบุคคลโดยวิธีใด

1.1.2 การวางแผนในการพัฒนาบุคคล หมายถึง การกำหนดวิธีการพัฒนาบุคคล ตามความจำเป็นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา โดยกำหนดวิธีการพัฒนาบุคคล โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามปฏิทินการปฏิบัติงาน

1.1.3 การดำเนินการพัฒนาบุคคล หมายถึง การดำเนินการพัฒนาบุคคลตามวิธีการ ระยะเวลา และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาบุคคล โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามปฏิทินการปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุป กระบวนการในการพัฒนาบุคคลนั้น เป็นไปในลักษณะของกระบวนการบริหารบุคคล หรือการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ซึ่งต้องวางแผนการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จากนั้นจะต้องติดตามผล ประเมินว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ในแผนดำเนินการหรือไม่

2. การประชุมปฏิบัติการ

2.1 ความหมายของการประชุมปฏิบัติการ

สมเกียรติ ศรีจักรวาล (2542 : 3-7) กล่าวว่า การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) หมายถึง การจัดประชุมขึ้นเพื่อเพิ่มหรือเสริมทักษะบางเรื่องให้แก่ผู้เข้าร่วม โดยเฉพาะวิธีการ อาจประกอบด้วย การบรรยายหรือการอภิปรายเนื้อหาต่าง ๆ กิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติ ภายใต้การดูแลและให้คำแนะนำของที่ปรึกษา เช่น การประชุมปฏิบัติการ เรื่อง “เทคนิคการติดตามงาน” หรือ การประชุมปฏิบัติการเรื่อง “พฤติกรรมกลุ่มกับการทำงานร่วมกัน” เป็นต้น

2.2 ขั้นตอนการประชุมปฏิบัติการประกอบด้วย

2.2.1 ขั้นตอนการวางแผนดำเนินงาน การจัดประชุมปฏิบัติการที่ดี และมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างละเอียดในทุกขั้นตอน

2.2.2. ขั้นการเตรียมงาน การประชุมปฏิบัติการจะประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากน้อย เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการเตรียมการที่ดีเป็นสำคัญ เช่น การจัดทำโครงการ การติดต่อสถานที่ การติดต่อวิทยากร และประธานพิธีเปิด-ปิด การขออนุมัติให้ผู้เข้าร่วมการประชุมมีสิทธิในการเบิกจ่ายค่าลงทะเบียนและสิทธิอื่นๆ

2.2.3 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในขั้นตอนการปฏิบัติการนั้น นับว่าเป็นช่วงที่มีความสำคัญมากนอกจากการบริหารและจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.2.4. ขั้นหลังการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงานซึ่งถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการจัดประชุมกิจกรรมต่างๆ มีน้อยเมื่อเทียบกับขั้นตอนเตรียมและขึ้นปฏิบัติงาน แต่มีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน เพราะครอบคลุมถึงเรื่องการสรุปผลการประชุม ซึ่งรวมไปถึงการสรุปค่าใช้จ่าย กระบวนการประชุมแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงต่อไป รวมถึงการรายงานการปฏิบัติงาน และส่งจดหมายขอบคุณวิทยากร และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นต้น

2.3. ประโยชน์ของการประชุมปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการมีประโยชน์อย่างมากต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม การแสวงหาความร่วมมือ และรับผิดชอบของบรรดาสมาชิก

2.4 ลักษณะของการประชุมปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ จะเป็นการรวมกลุ่มของคนจำนวน 12 คน หรือมากกว่านั้นที่มีความสนใจหรือมีปัญหาาร่วมกัน มาพบปะกันเพื่อใช้เวลาในการปรับปรุงความสามารถ ความเข้าใจ และความชำนาญ การประชุมปฏิบัติการ สามารถนำมาใช้เมื่อต้องการที่จะได้รับผล

อย่างไรอย่างหนึ่งตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อความเข้าใจปัญหา
2. เพื่อสำรวจปัญหา
3. เพื่อพยายามหาข้อแก้ไขปัญหา
4. เพื่อศึกษาปัญหาด้วยการสอบถาม
5. เพื่อพิจารณาด้วยการสอบ
6. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคล
7. เพื่อส่งเสริมการศึกษา รวมถึงการแก้ไขและคิดค้นวิธีการต่าง ๆ

3. การระดมทรัพยากรทางการศึกษา

3.1 ทรัพยากรทางการศึกษา หมายความว่าครอบคลุมถึงสิ่งทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช่ว่าตัวเงินที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาซึ่งรวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษา สื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ดิน และอาคารที่บุคคลในสังคมสละให้กับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 4)

3.2 แนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ผู้บริหารในที่นี้หมายถึงทรัพยากรของชุมชน ดังนั้น ในความหมายนี้ จึงหมายถึงการที่โรงเรียนหรือผู้บริหารโรงเรียนพยายามหาทางในการแสวงหาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาการเรียนการสอนอันเป็นภารกิจหลักของโรงเรียนในชุมชน ที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีทรัพยากรมากพอที่โรงเรียนจะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้หลายทาง เช่น ทรัพยากรคนหรือมนุษย์ วัสดุ สถาบัน ได้แก่ วัด สภาตำบล โรงเรียน เป็นต้น (ชัยยุทธ ศิริสุทธิ. 2546 : 8-14)

3.2.1 ความจำเป็นในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

โดยหลักการแล้วโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานของทางราชการและจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน น่าจะดำเนินงานโดยงบประมาณของทางราชการทั้งหมด แต่ในการปฏิบัติจริงๆ แล้ว โรงเรียนไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลและความจำเป็นหลายประการ ดังนี้

1) ความจำกัดของงบประมาณ เนื่องจากโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมาก การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการจึงจำเป็นต้องหาทรัพยากรส่วนจากชุมชนช่วยดำเนินงานและพัฒนาโรงเรียน

2) ความสมบูรณ์ของทรัพยากรในชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่จะมีทรัพยากรที่โรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เช่น สถานประกอบการ ป่าไม้ แม่น้ำ สิ่งเหล่านี้โรงเรียนสามารถใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

3) เพื่อผลในแง่ของจิตวิทยา การที่โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ นั้น เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ชุมชนจะมีความรู้สึกว่าคุณเป็นเจ้าของโรงเรียน พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือป้องกัน และสนับสนุนของโรงเรียน

3.2.2 ขั้นตอนแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนมีดังนี้

- 1) ขั้นตอนเตรียมการในการเตรียมการเพื่อใช้ทรัพยากรของชุมชนมีดังนี้
 - 1.1) สำรวจทรัพยากรที่มีในชุมชน
 - 1.1.1) สำรวจความต้องการของโรงเรียน
 - 1.1.2) กำหนดรูปแบบของการขอความร่วมมือช่วยเหลือ
 - 1.2) ขั้นตอนดำเนินการ
 - 1.2.1) การติดตามทาบตามเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของความร่วมมื
 - 1.2.2) การดำเนินการใช้ทรัพยากร
 - 1.3) การประเมินผล
- 2) ปัญหาในการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน
 - 2.1) ปัญหาเกี่ยวข้องกับความไม่เข้าใจของชุมชน
 - 2.2) ปัญหาเรื่องขีดความสามารถของทรัพยากร
 - 2.3) ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในความต้องการของโรงเรียน
 - 2.4) ปัญหาสภาพเศรษฐกิจของชุมชน
 - 2.5) ปัญหาคุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียน
- 3) รูปแบบและการดำเนินงานในการใช้บริการของชุมชน

การให้บริการด้านทรัพยากรของชุมชนแก่โรงเรียนนั้นเป็นความร่วมมือเพื่อประโยชน์ของโรงเรียนในเบื้องต้น และเพื่อประโยชน์ทางชุมชนในเบื้องปลายเพราะเมื่อโรงเรียนเจริญก้าวหน้ามีการศึกษาดี บุคลากรของชุมชนก็จะเจริญก้าวหน้าไปด้วย และถ้าโรงเรียนมีความพร้อมเพียงพอ โรงเรียนและชุมชนก็จะได้ผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. การนิเทศภายใน

การนิเทศภายใน เป็นกระบวนการหรือวิธีการหนึ่งที่จะทำเป้าหมายในการบริหารสถานศึกษาบรรลุความสำเร็จ การนิเทศภายในสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักวิชาการให้ความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา ไว้ดังนี้

อนุศักดิ์ เกตุศิริ (2541 : 3-4) ให้ความหมายว่า คือความพยายามทุกชนิดของผู้นิเทศที่จะช่วยปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น เป็นความพยายามอันหนึ่งในอันที่จะปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนในแต่ละสถาบัน

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 153) ได้กล่าวถึงการนิเทศภายในว่าเป็นการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารโรงเรียนและครู ตลอดจนบุคลากรภายในโรงเรียนร่วมมือการปรับปรุงด้านต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของโรงเรียนและของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่พึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในโรงเรียนทุกคน

กล่าวโดยสรุปแล้ว การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ความพยายามทุกรูปแบบของผู้บริหาร ครู ตลอดจนบุคลากรภายในโรงเรียนในการร่วมมือกันปรับปรุงด้านต่างๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น

2. จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 153) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน
4. เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพ
5. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิรูประบบบริหาร
6. เพื่อให้เกิดการประสานงาน

3. กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน มีหลายอย่าง การที่จะนำวิธีการใดมาใช้ควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบันกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่ง จันทราณี สงวนนาม (2545 : 154) ได้สรุปกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. การประชุม อบรม ปรุมนิเทศ
2. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน
3. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา
4. การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่มและรายบุคคล

5. การสนทนาทางวิชาการ
 6. การสาธิตการสอน
 7. การพาไปศึกษานอกสถานที่
 8. การสัมมนา
 9. การจัดนิทรรศการ
 10. การเยี่ยมชมชั้นเรียน
4. ประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่สำคัญ ในการพัฒนาโรงเรียนโดยสรุปแล้ว ประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียนมีดังนี้ (จันทรานี สงวนนาม) (2545 : 154)

1. ทำให้ครูสามารถสอนได้ตรงตามเป้าหมาย
2. ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ ทำหน้าที่นิเทศภายใน
3. ทำให้บุคลากรในโรงเรียนมองเห็นความสำคัญของงานวิชาการ

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการจัดการบริหารการศึกษาด้านหนึ่งเพื่อการชี้แนะให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานการศึกษาในครั้งนี้ ได้ยึดหลักกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาครูได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาเอกสารคู่มือ การจัดทำแผนการสอน และการสังเกตการสอน

4. บริบทของโรงเรียนหนองพอกวิทยา

โรงเรียนหนองพอกวิทยา ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหนองพอก หมู่ที่ 9 ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีเนื้อที่ทั้งหมด 136 ไร่ ก่อตั้งและเปิดเรียน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2517 เป็นโรงเรียนแบบสหศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีผู้บริหารคนแรก คือ นายบวร พินิจนสาร วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 กรมสามัญศึกษาได้ยุบรวมเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนหนองพอกวิทยายเป็นโรงเรียนแบบสหศึกษา จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 เป็นโรงเรียนแกนนำในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโรงเรียนในโครงการ “หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน” และ เป็นโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนมีระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ โทรสาร จานรับสัญญาณดาวเทียม

เครื่องคอมพิวเตอร์ วิทยุสื่อสาร ยานพาหนะ และระบบข่าวสาร สารสนเทศอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลให้บุคลากรและชุมชนได้ใช้บริการ

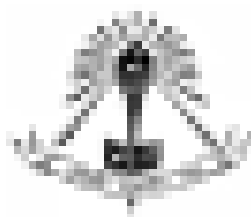
ปัจจุบัน โรงเรียนหนองพอกวิทยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียน 1,650 คน ครู 48 คน พนักงานราชการจำนวน 5 คน ครูอัตราจ้าง 5 คน นักการภารโรง 4 คน มีอาคารเรียนถาวร 3 หลัง หอประชุม/โรงอาหาร 1 หลัง โรงฝึกงาน 2 หลัง อาคารชั่วคราว 1 หลัง ห้องน้ำห้องส้วม 6 หลัง บ้านพักครู 9 หลัง บ้านพักผู้อำนวยการ 1 หลัง ผู้อำนวยการคนปัจจุบัน คือ นางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค

ปรัชญาโรงเรียน “สุวิชิโซ ชเนสุโต โหตุ” หมายความว่า ผู้มีปัญหาย่อมเป็นเลิศในหมู่ชน

คำขวัญโรงเรียน “เรียนดี สามัคคี มีวินัย”

คติพจน์โรงเรียน “เว้นจากการฟัง คิด ถาม เขียน แล้วจะฉลาดได้อย่างไร”

สัญลักษณ์ของโรงเรียน

“คบเพลิง” หมายถึง แสงสว่างเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จแห่งชีวิต และความเจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง

“แฉก” หมายถึง โรงเรียนเริ่มก่อตั้งปี พ.ศ. 2517 ซึ่งจำนวนแฉกทั้งหมด 17 แฉก

“น.พ.” หมายถึง โรงเรียนหนองพอกวิทยา ซึ่งผู้ที่เข้าศึกษาในสถานศึกษาแห่งนี้แล้วจะเป็นผู้มีปัญญาและเป็นผู้มีความเป็นเลิศในหมู่ชน

สีประจำโรงเรียน “เขียว – แดง”

สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งบริเวณโรงเรียนหนองพอกวิทยาทลอดทั้งอำเภอหนองพอก เต็มไปด้วยป่าไม้เขียวชอุ่มตลอดปี แสดงถึงความร่มเย็นชุ่มชื้น

สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ การต่อสู้ กล้าทำ เพื่อบรรลุถึงเป้าหมาย ที่ว่า “สร้างนักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และให้รู้จักหวงแหน ภาควงมิจินในท้องถิ่น และความเป็นไทย”

ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดสอนระดับช่วงชั้นที่ 3 (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 4 (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

โดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนหนองพอกวิทยา พุทธศักราช 2544 ปัจจุบันมีการเรียนการสอนตามแผนชั้นเรียน 6/6/6 – 6/6/6 รวม 36 ห้องเรียน

สภาพชุมชน อำเภอหนองพอกตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดร้อยเอ็ด ระยะห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ดประมาณ 72 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมด 599 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่ออำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่ออำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และอำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่ออำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
ทิศตะวันตก	ติดต่ออำเภอโพนทองและอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบและที่เนินสูงสลับกันไป ทิศเหนือและทิศตะวันออก ฝั่งเหนือเป็นภูเขาขนาดเล็กเป็นพืดยาวติดต่อกันไปยังเทือกเขาภูพาน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์และเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

ลักษณะของภูมิอากาศ อำเภอหนองพอก มี 3 ฤดู กล่าวคือในฤดูร้อนอากาศร้อนจัด ฤดูหนาวลมแรงอากาศหนาวเย็น และฤดูฝนมีฝนตกชุกอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27 องศาเซลเซียส

สภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กหรือในครัวเรือน การพาณิชย์ ส่วนใหญ่มีน้อยขึ้นอยู่กับทางภาคเกษตรกรรมส่วนสถาบันการเงิน มีอยู่ 2 แห่ง

สภาพทางด้านสังคม ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ มีโรงเรียนประถมศึกษา 34 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 3 แห่ง โรงเรียนอนุบาล 2 แห่ง โรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง และโรงเรียนเทศบาล 1 แห่ง การศาสนา คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมและประเพณี มีลักษณะเป็นของพื้นบ้านอีสาน เช่น บุญบั้งไฟ ฮีตสิบสอง

สภาพการเมืองการปกครอง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 ตำบล 118 หมู่บ้าน โรงเรียนมีผลงานดีเด่น คือ

1. โรงเรียนผ่าน การประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. รอบแรก เมื่อวันที่ 25 ถึง 27 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547
2. โรงเรียนได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันในโครงการ “1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน” เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2548 และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
3. โรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานลำดับที่ 2 ของจังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2549
4. โรงเรียนผ่าน การประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. รอบสอง เมื่อวันที่ 7 ถึง 9

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

5. เป็นโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ผลงาน/กิจกรรมครูดีเด่น

- 1) เป็นวิทยากรที่เลี้ยงเพื่อเตรียมการประเมิน โรงเรียนต้นแบบให้กับโรงเรียนต่างๆ
- 2) เป็นที่ปรึกษาและฝึกซ้อมให้กับนักเรียนเพื่อเข้าแข่งขันทักษะทางด้านต่างๆ
- 3) เป็นที่ปรึกษาโครงการงานวิถิพุทธ
- 4) ครูดีเด่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ปีการศึกษา 2549

- นายอินสอน กันทะโล รองผู้อำนวยการโรงเรียนดีเด่น
- นางมยุรี สายรัตน์ สาขาศิลปะ
- นายกิตติศักดิ์ พวงศรีเคน สาขาคณิตศาสตร์

ปีการศึกษา 2550

- นายวินัย บุญสินชัย สาขาคณิตฯ ช่วงชั้นที่ 4
- นางพนมพร ชมผา สาขาคณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 4

ผลงาน/กิจกรรมดีเด่น/ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน

- 1) โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น โรงเรียนขนาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด

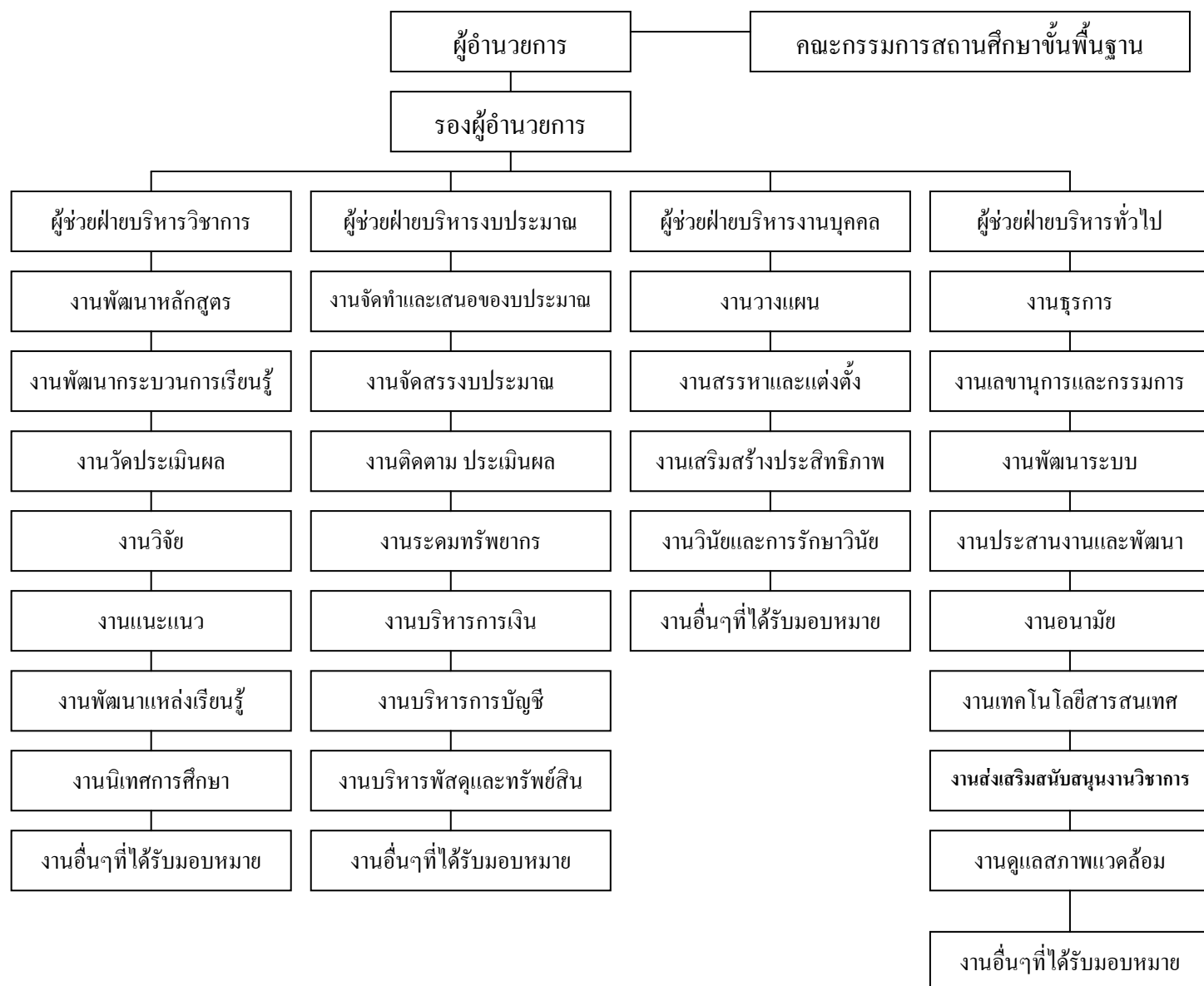
เขต 3

- 3) ผู้บริหารกิจกรรมรักการอ่านดีเด่นขนาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด

เขต 3

- 4) โรงเรียนได้รับรางวัล โรงเรียนพระราชทานลำดับที่ 2 ของจังหวัดร้อยเอ็ด

โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการบริหาร โรงเรียนหนองพอกวิทยา

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1. ความหมายของการวิจัยการปฏิบัติการ

นักการศึกษา ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการไว้คล้ายกันดังต่อไปนี้

อรัญญา สุธาสิน(2544 : 66-69) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นรูปแบบของวิธีการศึกษาค้นคว้าแบบส่องสะท้อนตนเองเป็นหมุ่คณะของผู้ปฏิบัติงาน โดยนำเอาหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะจุด ซึ่งจะทำการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

ประวิต เอราวรรณ์ (2545 : 5) สรุปความหมายของการวิจัยปฏิบัติการหมายถึง กระบวนการศึกษาและค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มปฏิบัติงานเพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่และให้ได้แนวทางการปฏิบัติงานหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ขึ้นในการปฏิบัติงาน

เคมมิสและแม็คแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart. 1990 : 89-91) ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ว่า หมายถึงรูปแบบของการรวบรวมคำถามที่เกิดจากการสะท้อนกลับจากผลการปฏิบัติงานของตนเองโดยมีส่วนร่วมในสถานการณ์ของสังคม เพื่อทำการปรับปรุงหลักการและความถูกต้องของสังคมหรือการจัดการศึกษารวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และสถานการณ์ที่เป็นอยู่ (ชาตรี มณีโกศล. 2540 : 24)

คอเรย์ (Corey. 1953 : 154) ให้ความหมายของคำว่า Action Researchว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้พยายามที่จะศึกษาปัญหาของพวกเขาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความถูกต้อง รวมทั้งประเมินผลการตัดสินใจและการกระทำนั้น (ชาตรี มณีโกศล. 2540 : 24)

สรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การศึกษาค้นคว้าร่วมมือกันของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนางาน

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537 : 11-15) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัย เชิงปฏิบัติการว่า เพื่อเป็นการหาวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาปรับปรุงหรือพัฒนางาน ที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น โดยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาอันเป็นสาเหตุของการปฏิบัติงานนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จ ใช้กระบวนการและวิธีการอย่างเป็นระบบ จนได้แนวทางวิธีการแก้ปัญหา

หรือปรับปรุงพัฒนางานนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การแก้ปัญหาในชั้นเรียน เป็นวิธีการประยุกต์มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นปัญหาที่อยู่ในบริบทของสังคมนั้น โดยไม่มุ่งเน้นที่จะนำผลการวิจัยไปอ้างอิงโดยทั่วไป การวิจัยปฏิบัติการมุ่งเพื่อแก้ปัญหายังเดียว โดยครูมีส่วนอย่างมากในกระบวนการเป็นการแก้ปัญหาที่มีอยู่ให้ได้ แนวทางการแก้ไขปัญหายหรือปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการวิจัยปฏิบัติการ ก็คือ การหาวิธีการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงและพัฒนางานที่ปฏิบัติยังไม่ดีพอ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการที่นักการศึกษา หรือนักวิชาการได้กล่าวถึงไว้หลายรายดังนี้

ประวิต เอราวรรณ์ (2545 : 8) กล่าวถึงคุณลักษณะ 10 ประการของการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Mckerman ดังนี้

1. ปัญหาที่นำมาวิจัย ต้องเป็นปัญหาของผู้ปฏิบัติงาน
2. ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้
3. ปัญหานั้น เป็นปัญหาเชิงปฏิบัติการ ไม่ใช่ปัญหาเชิงทฤษฎีหรือหลักการ
4. มีการเสนอทางออกของปัญหาและมีการปรับเปลี่ยนไปจนกว่าการวิจัย

จะเสร็จสิ้น

5. เป้าหมายเพื่อต้องการให้ผู้วิจัยเข้าใจปัญหา
6. ใช้วิธีการแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยและสถานการณ์ปัญหาที่เกาะติดเพื่อศึกษา

งานวิจัยและสถานการณ์ปัญหาที่เกาะติดเพื่อศึกษา

7. กรณีศึกษา ในที่นี้เป็นรายงานตามการรับรู้และความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ของครู

หรือผู้เรียน

8. ใช้บรรยายข้อมูลจากสัญลักษณ์ทางภาษาที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวัน
9. กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลได้อย่างอิสระ
10. เปิดรับหรือรวบรวมข้อมูลได้อย่างอิสระภายในหรือระหว่างการปฏิบัติ

อรรถัญญา สุชาติโน(2544 : 66-69) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีหลายประการดังนี้

1. เริ่มต้นจากความต้องการจะปรับปรุงงานให้ดีขึ้น โดยค้นพบปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติตนเอง

2. มุ่งแก้ไขปัญหเฉพาะจุด เฉพาะเรื่อง
3. เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน
4. เป็นการวิจัยเพื่อประเมินตนเองของผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
5. เป็นการวิจัยซึ่งผู้ปฏิบัติเป็นผู้ประสบปัญหาเอง ย่อมจะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ดีกว่าการวิจัยของบุคคลภายนอก
6. เป็นการวิจัยเพื่อวิเคราะห์งาน วางแผนเพื่อปรับปรุงงานนั้นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
7. เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมเปลี่ยนแปลงและวิธีการ
8. เป็นการวิจัยที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะๆ เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานอันจะนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานในระยะต่อไป
9. เป็นการวิจัยที่ดำเนินการภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ปกติ
10. มีการบันทึกที่ได้จากการวิจัยเป็นระยะต่อเนื่อง
11. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย
12. เป็นการวิจัยที่ไม่ยึดแบบแผนเนื่องจากเป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาเฉพาะจุด เฉพาะเรื่องที่จะแก้ไขเท่านั้น
13. การดำเนินการวิจัย มีทดสอบแบบสมมติฐาน โดยการปฏิบัติจริง
14. การประเมินผลการวิจัยมุ่งพิจารณาขอบเขต วิธีการแก้ปัญหากระบวนการวิจัย และนำผลการวิจัย มาใช้ปรับปรุงงานเฉพาะเรื่องได้

4. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีเป้าหมายหลัก เพื่อพัฒนาและปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนจริงในโรงเรียนของครูให้มีประสิทธิภาพ กระบวนการหรือขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่สำคัญ และมีผู้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาอย่างแพร่หลายมี อยู่ 5 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการของ Kurt Lewin, John Elliott, มหาวิทยาลัย Deakin , David Ebbutt และ James Mckerman อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะมีหลายรูปแบบแต่หลักหรือมโนทัศน์สำคัญหรือวิธีการต่างก็มีความใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันดังรายละเอียดของแต่ละกระบวนการต่อไปนี้ (ประวิต เอราวรรณ์, 2545 : 11-20)

1. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kurt Lewin มีการประยุกต์ใช้มากในการวิจัยเพื่อจัดการหรือทำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระบวนการของ Lewin จะมีลักษณะการตัดสินใจแบบบันไดเวียน ซึ่งเริ่มต้นจากการสำรวจสภาพการณ์ปัจจุบัน และการกำหนดขอบเขตปัญหา

ให้ชัดเจน วางแผนแล้วลงมือปฏิบัติ และประเมินผลที่เกิดขึ้น ดังนั้นขั้นตอนปฏิบัติการวิจัย จึงประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การค้นหาความจริง การดำเนินการและการวิเคราะห์ผล รายละเอียดกระบวนการปฏิบัติการ จะเริ่มต้นตามลำดับดังนี้

1.1 กำหนดแนวคิด (Idea) ที่ต้องการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน กลุ่มปฏิบัติจะร่วมกันพิจารณาว่าจะเริ่มต้นปรับปรุงส่วนไหนของงาน สิ่งใดเป็นปัญหาที่แท้จริง และสิ่งใดจะเป็นผลกระทบที่ตามมา แนวคิดทั่วไปนี้เกิดจากการสำรวจสภาพการณ์เบื้องต้น (Reconnaissance) ซึ่งผลที่ได้จากการสำรวจนี้ กลุ่มผู้วิจัยปฏิบัติการจะนำไปกำหนดเป็นแผน ในการปฏิบัติ

1.2 ร่วมกันวางแผนทั่วไป (General Plan) กลุ่มร่วมกันพิจารณาว่าจะเปลี่ยนแปลง ณ จุดใดก่อน จะใช้วิธีการใดในการแก้ไขปรับปรุงบนพื้นฐานของความเป็นไปได้และเป็นความสนใจ ร่วมกัน

1.3 กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ (Action Steps) เป็นการแตกแผนเป็นแผนย่อยๆ อีกดังต่อไปนี้

1.3.1 เริ่มต้นขั้นตอนแรกด้วยการเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ใช้การปรับปรุงงาน และมองไปยังผลที่คาดว่าจะได้รับก่อนที่จะเริ่มต้นด้วยความรอบคอบ และวางแผนการติดตาม แล้วร่วมกันพิจารณาเพื่อประเมินว่าวิธีการนั้นสามารถปฏิบัติได้จริงเพียงใด ต้องมีการส่งสะท้อนผล ที่เกิดขึ้นในขั้นแรกนี้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นสารสนเทศในการวางแผนขั้นตอนที่สอง หรือขั้นตอน ต่อๆ ไป

1.3.2 เริ่มดำเนินการปฏิบัติงานในแผนที่สองแล้วติดตามตรวจสอบประเมินผล แล้วการวางแผนใหม่ไปเรื่อยๆ ถ้ายังไม่ได้รับคำตอบหรือปัญหายังไม่คลี่คลาย

แนวคิดสำคัญในกระบวนการวิจัยของ Lewin ที่กลุ่มวิจัยต้องมีหรือต้องปฏิบัติให้ได้ มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. การอาศัยความร่วมมือกัน (Collaborative) ของผู้ปฏิบัติงานทุกขั้นตอน ของกระบวนการวิจัยต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม

2. การอาศัยการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group Dynamics) โดยการปฏิบัติงาน จะใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือ

3. การส่งสะท้อนผลตามวงบันไดเวียน (Spiral Reflective)

2. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ JoHn Elliott เป็นผู้หนึ่งที่บุกเบิกการวิจัย เชิงปฏิบัติการทางการศึกษา โดยใช้ประยุกต์กระบวนการของ Lewin มาใช้เป็นกระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ในประเทศอังกฤษ โดยเขียนบทความชิ้นแรกชื่อ What is Active-Research in School? ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1978

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นด้วยการ ให้ผู้วิจัยกำหนดความคิดทั่วไป แล้วสำรวจสภาพเบื้องต้น กำหนดแผน นำแผนไปใช้ กำกับติดตามการใช้แผนที่เกิดขึ้นแล้วสำรวจ สภาพการณ์ อีกครั้งเพื่อนำไปปรับเปลี่ยนความคิดเพื่อเริ่มวงจรใหม่ Elliott เห็นว่าความคิดทั่วไป เป็นสิ่งที่ชี้ความก้าวหน้าของการปฏิบัติ ส่วนการสำรวจสภาพการณ์เบื้องต้นเป็นการแสวงข้อเท็จจริง และการปฏิบัติตามแผนคือกระบวนการที่ดำเนินการต่อไป

แนวความคิดที่ประยุกต์จากแนวคิดที่ John Elliott ได้แก่วิธีคิดที่ว่านักวิจัยสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดทั่วไปได้ในวงจรใหม่ Elliott เห็นว่าในการสำรวจการวิเคราะห์ และการกำกับ ติดตามสามารถกระทำได้ในแต่ละวงจร ไม่ใช่จะกำหนดไว้ในขั้นตอนเริ่มต้นเท่านั้น บางครั้งนักวิจัย พบว่า ปัญหาที่การดำเนินการวิเคราะห์หรือการกำหนดปัญหาในการวิจัยนั้นบางครั้งนักวิจัยพบว่า ปัญหาที่กำลังดำเนินการวิจัยไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริง ก็ควรเปลี่ยนแปลงความคิดทั่วไปแล้วเริ่มต้นใหม่ อย่างไรก็ตามแนวคิดของ Elliott ยังคงไม่แตกต่างไปจากแนวความคิดของ Lewin ในส่วนที่เป็น ขั้นตอนการวิจัย เพราะยังมีลักษณะเป็นขั้นบันไดเวียน

3. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin ในประเทศออสเตรเลีย Stephen Kemmis และคณะได้นำความคิดของ Lewin มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการจัดการ การศึกษาของออสเตรเลีย จนได้รับรับการยอมรับและเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง แนวคิดดังกล่าว ได้แก่วิจัยปฏิบัติการ หรือการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการ จึงต้องกำหนด จุดสนใจร่วมกัน เมื่อได้จุดสนใจร่วมกันแล้วจะนำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ ที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจรต่อไปนี้

3.1 การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็นการปฏิบัติงาน วางแผนที่ต้องมีการยืดหยุ่นและต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่ง ผลกระทบต่อแผนที่กำหนดไว้ได้

3.2 การปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ อย่างละเอียดรอบคอบและมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์

3.3 การสังเกตการณ์ปฏิบัติ เป็นการบันทึกข้อมูล หลักฐาน หรือร่องรอยต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติ ซึ่งสารสนเทศนี้จะนำไปสู่การสะท้อน และปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างเข้าใจถูกต้อง

3.4 การส่งสะท้อนผลการปฏิบัติ เป็นกระบวนการทบทวนการปฏิบัติจากบันทึก ที่ได้จากการสังเกตว่าได้ผลอย่างไร มีปัญหาหรือขัดแย้งอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐานการวางแผนในวงจร ต่อไป ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin จึงประกอบด้วยจุดสำคัญทั้ง 4 จุด คือการวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต การสะท้อนผลปฏิบัติ ซึ่ง มีการเคลื่อนไหวในลักษณะที่เป็น “เกลียวสว่าน” ไปในจุดทั้ง 4 ที่ไม่อยู่นิ่งและไม่จบลงด้วยตนเอง

4. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ David Ebbutt ได้กล่าวถึง กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis และ Elliott ว่าเป็นการประยุกต์ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการของ Lewin มาใช้ซึ่งไม่เป็นเพียงแค่การศึกษาข้อเท็จจริงที่มีอยู่เท่านั้น หากยังรวมถึงการศึกษาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาประกอบการอภิปราย การสรุป การกำหนดระยะเวลา การตรวจสอบความเป็นไปได้ ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 รูปแบบนั้น เมื่อพิจารณาแล้ว จะพบว่าถ้านักวิจัยต้องการที่จะย้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้นอีกครั้ง นักวิจัยต้องดำเนินการวิจัยซ้ำรอยขั้นตอนเดิม

เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว Elliott จึงได้เสนอเพิ่มเติมว่าแนวทางที่เหมาะสมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การพิจารณาแต่ละขั้นตอนใดสำเร็จหรือไม่สำเร็จ โดยดูได้จากข้อมูลย้อนกลับขณะดำเนินการ หากขั้นตอนใดสำเร็จก็ดำเนินการต่อไป แต่ถ้าขั้นตอนใดไม่สำเร็จก็ปรับเปลี่ยนแผนการใหม่เฉพาะขั้นตอนนั้น ไม่ต้องย้อนกลับไปจุดเริ่มต้นใหม่

สำหรับรูปแบบของ Ebbutt การดำเนินการวิจัยปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ นั้น ประกอบด้วยกิจกรรมหลายกิจกรรม นอกจากนี้ขณะดำเนินการ นักวิจัยยังสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องกันไปในแนวเส้นตรง ถ้ากิจกรรมกำหนดให้ไม่สามารถปฏิบัติได้บรรลุวัตถุประสงค์ ในทางตรงกันข้ามถ้ากิจกรรมนั้นไม่เหมาะสมนักวิจัยก็สามารถปฏิบัติได้เป็น 2 กรณี

1. ปรับปรุง แก้ไขแนวคิดทั่วไป
2. ปรับปรุง แก้ไขแผนงานทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่างแผนงานของ Ebbutt กับ 3 แบบแรกที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ขั้นตอนการวิจัยใน 3 รูปแบบประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติการ และการสะท้อนผลปฏิบัติ โดย Lewin กับ Kemmis ใช้ประโยชน์จากการสะท้อนผลปฏิบัติเพื่อปรับปรุงและแก้ไขแผนปฏิบัติการ ส่วน Elliott ใช้ข้อมูลจากการสะท้อนผลปรับปรุงแก้ไขความคิดทั่วไปทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าว ไม่ได้กล่าวถึงกรณีที่กิจกรรมภายในแผนสามารถปฏิบัติได้เหมาะสม หรือประสบผลสำเร็จว่าควรทำอย่างไร ส่วนรูปแบบของ Ebbutt จะเสนอทางออกให้ด้วยในกรณีขั้นตอนการวิจัยไม่จำเป็นไปตามวัตถุประสงค์

5. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ James Mckerman ได้เสนอวงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ยืดหยุ่นระยะเวลาในการปฏิบัติงานและกิจกรรมหลัก โดยวงจรปฏิบัติที่ 1 เริ่มจากการระบุปัญหา และมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานนั้น เมื่อปฏิบัติจนครบวงจรแล้วก็เริ่มระบุปัญหาในการปฏิบัติงานและกิจกรรมใหม่ในวงจรรอบปฏิบัติที่ 2 และต่อไปเรื่อยๆ กิจกรรมในแต่ละวงรอบมี ดังนี้

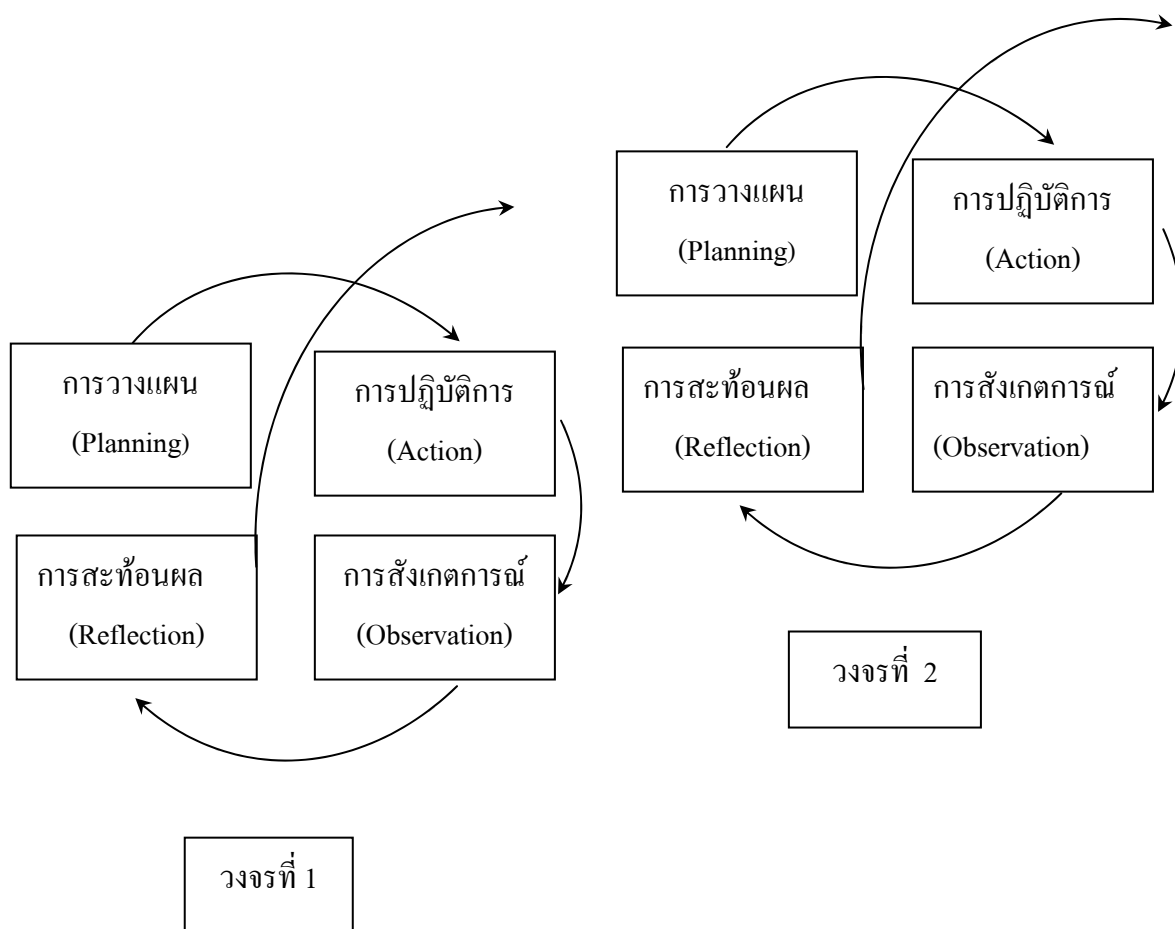
- 5.1 การนิยามปัญหา ในสถานการณ์ที่นักวิจัยประสบอยู่ในการปฏิบัติงาน
- 5.2 การประเมินความต้องการจำเป็นที่จะปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน
- 5.3 การกำหนดสมมติฐาน เป็นการกำหนดผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นหลังจากปฏิบัติแล้ว

- 5.4 พัฒนาแผนปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ต้องทำอะไรละเอียดรอบคอบ
- 5.5 ลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนด และบันทึกข้อมูลการปฏิบัติไว้
- 5.6 ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ
- 5.7 สะท้อนผลการปฏิบัติ อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นและทำความเข้าใจ
- 5.8 ตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมในช่วงเวลาต่อไป

จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่กล่าวมาทั้งหมด 5 กระบวนการนั้น จะเห็นว่ามักจะเริ่มกระบวนการวิจัยด้วยการกำหนดปัญหา หรือจุดที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข นำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นระบบนั่นเอง แต่จุดเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการนอกเหนือจากความเป็นระบบแล้วคือการดำเนินการนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือ การร่วมกันทำเป็นกลุ่ม ทำเป็นกลุ่มร่วม ทั้งต้องมีการสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อการปรับปรุงสิ่งที่กำลังดำเนินการ เปลี่ยนแปลงหรือให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดย Kemmis และ McTaggart ได้กล่าวถึงหลักการพิจารณาว่าเป็นกระบวนการหรือไม่อยู่ 4 ประการคือ

1. เป็นการปฏิบัติที่ไม่ใช่สิ่งที่ทำตามปกติ แต่ต้องเป็นระบบและได้รับความร่วมมือจากกลุ่ม
2. ไม่เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่เท่านั้น แต่ต้องเกิดจากแรงกระตุ้นที่ต้องการพัฒนาปรับปรุง พัฒนางานที่ตนเองปฏิบัติอยู่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. ไม่ใช่การปรับปรุงพัฒนางานของผู้อื่น แต่เป็นการทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายสภาพการณ์อย่างเดียว แต่ต้องเป็นระบบที่หมุนเวียนไปเรื่อยๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักวิจัยและสถานการณ์แวดล้อม ก็ควรคำนึงถึงและพิจารณากระบวนการที่ได้ลงมือปฏิบัติว่าสอดคล้อง เป็นไปตามหลักการดังกล่าวหรือไม่ เพื่อให้เป็นการปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหอย่างแท้จริง
4. การวิจัยปฏิบัติการไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะมองในแง่การทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายสภาพการณ์อย่างเดียว แต่ต้องเป็นระบบที่หมุนเวียนไปเรื่อยๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวนักวิจัยและสถานการณ์แวดล้อม

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามขั้นตอนการวางแผน(Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และ การสะท้อนผล (Reflection) ใช้วิธีดำเนินการทั้งสิ้น 2 วนรอบ ตามหลักการขั้นตอนของ Kemmis และ McTaggart ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 วงจรแสดงกระบวนการดำเนินการศึกษา

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน และคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียน มีน้อยส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษารุ่นนี้ ดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

เสาวนิจ ทองพูล (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ได้มีการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากร

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ พัฒนาป้องกันและแก้ไขสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาอาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมร่วมกับสมาคม หรือชมรมอื่นๆ ปัญหาที่พบได้แก่ การขาดงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการ ครูและบุคลากรส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โรงเรียนมีปัญหาด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เป็นระบบ

สมคิด ยิ่งยอด (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกระบวนการนิเทศ และประสิทธิภาพการจัดการนิเทศภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการนิเทศของผู้บริหารอยู่ในระดับดีมาก บุคลากรมี เสรีภาพและการแสดงออกในการทำงาน ร่องลงมาคือความมั่นคงในด้านการทำงาน ความเชื่อมั่น และความไว้วางใจในการทำงาน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกระบวนการนิเทศ และประสิทธิภาพ ของการนิเทศภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ พบว่าไม่แตกต่างกัน

ชาติชาย ศักดิ์คำดวง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ธรรมดาสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน รัชดาภิเษก ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการตามกรอบบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการประชาสัมพันธ์นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม โดยการมอบหมายให้บุคลากร ทุกคนมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จัดทำเอกสารและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เพิ่มความชัดเจนในเนื้อหา จัดให้มีผู้ตรวจสอบเนื้อหาสาระก่อนนำไปประชาสัมพันธ์และควบคุม การดำเนินการให้เป็นไปโดยประหยัด
2. ดำเนินการวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมสู่แนวทางปฏิบัติ โดยการนำบุคลากร ไปศึกษาดูงาน และจัดกิจกรรมเสริมแรง โดยการสรรหาบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อม มายกย่องชมเชย
3. ดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน ได้ดำเนินการส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุม สัมมนา และศึกษาดูงาน เพื่อให้เห็นคุณค่า และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม
4. ด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือ ได้ดำเนินการจัดทำ แผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อม มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน กำหนดวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ นโยบาย และจัดสรรงบประมาณ จัดการนิเทศติดตามโดยฝ่ายบริหาร
5. ด้านความร่วมมือประสานงานกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในการประสานงาน จัดบุคลากรออกให้ความรู้และให้บริการ ในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

นพรัตน์ สายกุน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านกราม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามกรอบการศึกษาค้นคว้า 2 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน และการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาบริเวณโรงเรียน ให้เป็นจุดศึกษาและกิจกรรมกลุ่มที่รับผิดชอบบริเวณทำให้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนบ้านกราม เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน

จรัสศรี ทิพย์อุตร์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาสภาพแวดล้อมโรงเรียนบ้านโนนจานหนองแสง อำเภอเขื่อนใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าการศึกษาเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนนอกจากจะใช้ในการพัฒนาอาคารและสถานที่แล้วยังสามารถนำไปใช้พัฒนางานวิชาการ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานบุคคล งานกิจการ โรงเรียน โดยคณะครู นักเรียน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ทุกคนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และร่วมกันพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

ชนินทร์ ภูต้อใจ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน โรงเรียนชุมชนกุศโลดวิทยาคม อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนโดยได้พัฒนาด้านการจัดที่นั่งนักเรียน ด้านการจัดมุมกิจกรรมในห้องเรียน และด้านการจัดป้ายนิเทศ ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพึงพอใจของผู้ร่วมศึกษาทุกห้องเรียน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

ณรงค์ สายทอง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนนางรองพิทยาคม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุดโรงเรียนนางรองพิทยาคม โดยใช้กลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตาม ทำให้ได้ห้องสมุดที่มีแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีทรัพยากร สารนิเทศ ที่มีคุณภาพและเพียงพอในการศึกษาค้นคว้า การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน และให้การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับการใช้หลักสูตรให้การบริการในโรงเรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำราญ พลยะเรศ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งประชาพัฒนา อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สภาพการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งประชาพัฒนา ก่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีไม่เพียงพอได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ขาดสื่อวัสดุ- อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่ทันสมัย ทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสนองต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยการพัฒนาปรับปรุง และจัดทำ

แหล่งเรียนรู้ เป็นผลให้นักเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองตามความต้องการของผู้เรียน ไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ควรดำเนินการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถที่จะดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

อนัญชัย จานงนรินทรรัศย์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพการดำเนินงานเพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนก่อนการพัฒนาทางด้านกายภาพมีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ได้ดำเนินการ พัฒนาโดยจัดทำบริเวณ โรงเรียนให้เป็นฐานความรู้ มีทักษะกระบวนการตามขั้นตอนเป็นผล ให้นักเรียนมีความพึงพอใจ ได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

อมรศรี พรหมภู่วลัย (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านลำเพือก อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา สภาพปัจจุบันการดำเนินงาน และปัญหาสภาพแวดล้อมโรงเรียนบ้านลำเพือก พบว่า โดยรวมมีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่ใน ระดับน้อย ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีบริเวณ โรงเรียน อาคารสถานที่และห้องเรียน ที่ไม่สะอาด สวยงาม ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความพร้อมและความเหมาะสมและไม่มี ความปลอดภัยต่อนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ ครูผู้สอนมีวิธีการจัดกระบวนการเรียน การสอนไม่เหมาะสมกับผู้เรียน และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม นักเรียนขาดการส่งเสริมสนับสนุน ขาดความมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์คือ การประชุม ปฏิบัติการและการนิเทศภายใน โดยมีกิจกรรมในการพัฒนาประกอบด้วย กิจกรรมการตกแต่ง ห้องเรียน กิจกรรมการตกแต่งอาคารเรียน กิจกรรมการตกแต่งบริเวณโรงเรียน กิจกรรมการจัด บรรยายการเรียนการสอนของครู ผู้สอน กิจกรรมการประกวดห้องเรียน พบว่า การดำเนินการ พัฒนาสภาพแวดล้อมยังมีจุดอ่อน คือ ในเรื่องการมีส่วนร่วมของทีมงาน จึงควรเสริมสร้างพัฒนา และ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงานทุกคนทั้งครูและนักเรียนและให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เบรย์บอย และล็อกเลียร์ (Brayboy – Locklear. 2003 : 1158-A) ได้ศึกษาอิทธิพล ของแรงจูงใจของสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนที่มีผลต่อการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน เชื้อสายอเมริกันดั้งเดิม จากโรงเรียนในรัฐแคโรไลนา เนื่องจากนักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีผลการเรียน ล้าหลังกว่านักเรียนอื่น โดยเลือกศึกษากับนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 50 คน จาก 3 โรงเรียน การเก็บ ข้อมูลให้แบบทดสอบวัดความสามารถคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ และแบบวัดแรงจูงใจสำหรับการ เรียนที่ดีที่สุด และใช้การสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์มีคะแนน แรงจูงใจในการเรียนให้มีความเอื้ออาทร และมีการสื่อสาร ความคาดหวังที่ดีต่อนักเรียนเชื้อสาย อเมริกันดั้งเดิมจะเพิ่มให้นักเรียนมีโอกาสปรับตัวนักเรียนได้ดีขึ้น

แม็คคอย (McCoy. 2003 : 2500-A) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนปรับปรุงท้องถิ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 แห่ง เพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยนำครู ผู้ปกครอง และผู้บริหาร โรงเรียนมารวมกัน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อกำหนดประสิทธิภาพของแผนในการระบุความต้องการทางวิชา และกำหนดปรับปรุงท้องถิ่นปัจจุบัน ตรวจสอบข้อมูลทางวิชาการของนักเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนโปรแกรมใหม่และโปรแกรมเก่าที่มีอยู่ เพื่อใช้เป็นกระบวนการร่วมในการวางแผนปรับปรุงท้องถิ่นที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่

แพทเชน (Patchen. 2003 :3465-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนแบบกลุ่มกับวัฒนธรรมการทำงานที่ได้ผลในโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยมินนิโซต้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมพันธ์ระหว่างการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนแบบกลุ่มวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียน ใช้แบบสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนแบบรวมกลุ่มของ Dr.Johnson (ซึ่งมีแบบประเมินค่า 5 ตัวเลือกของ Lilert) กลุ่มตัวอย่างคือ ครูอนุบาลครูประถมศึกษาปีที่ 6 และครูใหญ่ใน 18 โรงเรียน ของรัฐมินนิโซต้า โลโลราโด และเพนซิลวาเนีย ได้รับแบบสำรวจตอบรับคือ 357 ชุด คิดเป็น 91 เปอร์เซ็นต์ ของแบบสำรวจทั้งหมด ผลการศึกษาพบว่า

1. มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการเรียนการสอนแบบรวมกลุ่มกับวัฒนธรรมการทำงาน
2. มีนัยสำคัญที่ต่างกันในเรื่องระยะเวลาที่โรงเรียนเข้าร่วม โครงการปรับปรุงประสิทธิผลของโรงเรียน ของรัฐมินนิโซต้า
3. มีนัยสำคัญระหว่างความคิดเห็นของครูใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการจัดสภาพแวดล้อมแบบเรียนร่วม
4. เพศ ประสบการณ์การทำงาน ให้ความเห็นที่แตกต่างกันในคำว่า “คำนิยาม” ของการจัดสภาพแวดล้อม
5. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องขนาด และประเภทโรงเรียน

สเปนซ์ (Spence. 2003 : 127) ได้ทำการศึกษาเพื่อ (ก) กำหนดว่าผู้บริหารการศึกษา กัดค้นผู้เชี่ยวชาญทางสื่อให้เซ็นเซอร์ หรือเข็มงวดต่อวัสดุของศูนย์สื่อห้องสมุดโรงเรียนหรือไม่ (ข) เพื่อกำหนดว่าผู้เชี่ยวชาญทางสื่อ ถูกผู้บริหารขอร้องให้ย้ายวัสดุการสอนออกจากห้องของศูนย์หรือไม่ และ (ค) เพื่อกำหนดว่าผู้เชี่ยวชาญทางสื่อปฏิบัติการเซ็นเซอร์ด้วยตนเองในการเลือกหาหนังสือและวัสดุการสอนเพราะความกดดันจากผู้บริหารหรือไม่ วิธีการศึกษากลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางสื่อห้องสมุดโรงเรียน จำนวน 119 คน จาก 6 ตำบลในเมืองในรัฐจอร์เจีย การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสำรวจในรูปแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าผู้เชี่ยวชาญทางสื่อ

ไม่ได้รู้สึกถูกกดดันจากผู้บริหารการศึกษาให้เซ็นเซอร์หรือจำกัดเข้มงวดวัสดุของศูนย์สื่อห้องสมุดโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญสื่อส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกขอร้องจากผู้บริหารให้ย้ายหรือเข้มงวดวัสดุการสอนนอกจากห้องศูนย์สื่อ ผลการศึกษายืนยันว่าผู้เชี่ยวชาญทางสื่อไม่ได้ปฏิบัติการเซ็นเซอร์ด้วยตนเองในการเลือกหาหนังสือ และวัสดุการสอนเพราะความกดดันจากผู้บริหาร

คีฟ (Keefe, 2003 : 1613-A) ได้ศึกษาศูนย์การเรียนรู้วิถีทัศน์ว่าสามารถบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างไร ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการถ่ายทอดโทรทัศน์วงจรปิด โดยเชื่อมสัญญาณไปยังห้องเรียนทุกห้อง การบริการ การเรียบเรียงตัดต่อวีดิทัศน์แก่นักเรียนและครู สร้างบทเรียนวีดิทัศน์ และชุดการประชุม วิถีทัศน์ซึ่งเป็นการเตรียมประสบการณ์การเรียนผ่านการปฏิบัติการ ร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือ การเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ภาคสนาม พิพิธภัณฑ์ โรงภาพยนตร์ เป็นต้น ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวได้สร้างสิ่งแวดล้อมแล้วทางการเรียนให้แพร่กระจายเพิ่ม และขยายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่โรงเรียน วิธีการในการศึกษาขึ้นอยู่กับ Fourth Generation Evaluation ของ Guba และ Lincoln เพื่อพัฒนาการศึกษา การบูรณาการของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ วิถีทัศน์โรงเรียนประถมศึกษา ที่ใช้เน้นการใช้เทคโนโลยี การบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ วิถีทัศน์ในโรงเรียน ซึ่งใช้เวลาสังเกตนานกว่า 2 ปี ได้ถูกนำมากำหนดกรอบในการอ้างอิง สิ่งที่เกี่ยวข้องและประเด็นปัญหา ที่เป็นลักษณะของ Fourth Generation Evaluation ซึ่งขึ้นอยู่กับการสะท้อนความคิดเห็นของครูหลังจากที่ได้สังเกตพฤติกรรม การเรียนของผู้เรียนผ่านทางวิถีทัศน์ และความสัมพันธ์กับการเรียนของวิถีทัศน์กับการเรียนด้วยเทคโนโลยีรูปแบบอื่น ๆ

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ครูได้ปรับตัวหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น ครูมีโอกาสพัฒนาขึ้นภายในโรงเรียน มีการแนะนำแหล่งเรียนรู้อย่างกว้างขวาง รวมถึงความสามารถของครูที่จะบรรลุการสอนตามทฤษฎี สร้างสรรค์ความรู้ และมีแรงกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนโดยวิถีทัศน์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การบริหารงาน โรงเรียนจำเป็นต้องมีการวางแผน โดยการสำรวจปัญหาความต้องการจากฝ่าย หมวควิชา และนักเรียน มีการวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนาผู้รับผิดชอบสำหรับในด้านการจัดการเรียนการสอน มีการจัดทำแผนการสอน การผลิตสื่อการสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน การนิเทศภายใน การติดตาม และประเมินผลการเรียน การรายงานผลและการวิเคราะห์ผลที่ประเมินได้ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน นอกจากนี้ความพร้อมด้านการมีสื่ออุปกรณ์ส่งผลให้ครูแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ความพร้อมด้านการบริหารวิชาการ และการบริหารหลักสูตร ทำให้การดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี ความพร้อมด้านการนิเทศภายใน ส่งผลต่องานนิเทศติดตามและประเมินผล ซึ่งทำให้การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การบริหารวัสดุ อุปกรณ์การศึกษา การบริการห้องสมุด การบริหารงานแนะแนว และการจัดกิจกรรมทางวิชาการสำหรับการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนต่ำ จึงควรใช้แหล่งชุมชน สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เพราะทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรงรู้จักวิธี ค้นคว้าหาความรู้และประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทำงานร่วมมือกับผู้อื่น มีความกระตือรือร้นและได้ฝึกความรับผิดชอบ ส่วนองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ องค์ประกอบด้านครู องค์ประกอบด้านโรงเรียน และองค์ประกอบด้านตัวนักเรียนเอง การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงสามารถกำหนดสมมติฐานการวิจัย จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ว่า “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะการเป็นบุคคลแหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน” เนื่องจากการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเกิดจากการที่ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเลือกใช้สื่อ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่วนคุณลักษณะการเป็นบุคคลแหล่งการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู โดยให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จากสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ควบคู่กันไปกับการฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกแก้ปัญหาทั้งทางตรงและทางอ้อม

สรุป การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนแต่ละคน มีความคิดริเริ่มในการเรียน มีความตั้งใจ และต้องการที่จะเรียนรู้ สามารถวางแผนการเรียนและกำหนดเป้าหมายในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้แสวงหาแหล่งเรียนรู้ในเรื่องที่ตนต้องการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ที่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน

กรมสามัญศึกษามีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนมีแหล่งการเรียนรู้ ที่มีใช้ประโยชน์ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีอยู่มากมายหลายประเภท ได้แก่ บุคคล แหล่งวิชาการ ชุมชนชาติ สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่างๆ ภายในโรงเรียนที่มีข้อมูลความรู้ เพื่อให้ครูและนักเรียน ใช้แหล่งหรือสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ และศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้จะอยู่ที่ความหลากหลาย และความคุ้มค่าที่ได้รับประโยชน์จากการใช้ ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริม และพัฒนาคุณลักษณะการเป็นบุคคลแหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ หรือมีความถนัด หากโรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จะทำให้สามารถพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล ได้ดีกว่าจัดการเรียนรู้แบบเน้นเนื้อหาหรือครูเป็นศูนย์กลาง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษากการพัฒนา รูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนครั้งนี้ มุ่งศึกษาและพัฒนาเฉพาะโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้ศึกษาใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) ประกอบไปด้วยดำเนินการต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล
2. ขั้นตอนดำเนินการศึกษา
3. เครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษา (Research Participants) จำนวน 7 คนประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้ศึกษา จำนวน 1 คน
 - 1.2 รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน
 - 1.3 รองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ จำนวน 1 คน
 - 1.4 รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 1 คน
 - 1.5 ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน
 - 1.6 ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 1 คน
 - 1.7 ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 1 คน

การได้มาซึ่งผู้ร่วมศึกษา เป็นผู้สมัครใจและเป็นกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 35 คน มีรายละเอียดดังนี้
 - 2.1 ครูในโรงเรียน จำนวน 5 คน
 - 2.2 คณะกรรมการนักเรียน จำนวน 10 คน

2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน

2.4 นักเรียน จำนวน 15 คน

วิทยากรผู้เชี่ยวชาญคือ นายเชิรชัย อัจฉริยพันธ์ นายอำเภอหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนการดำเนินการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้ศึกษาได้นำเอาหลักการและขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (Kemmis และ McTaggart, 1988 : 11- 15) มาใช้การดำเนินการศึกษาโดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ (Spiral) ซึ่งแต่ละวงรอบจะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action)

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

รายละเอียดของการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning)

1.1 สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้ ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาได้สำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหา ความต้องการ โดยการเดินสำรวจบริเวณ โรงเรียนเพื่อดูสภาพจริง และปรึกษาหารือกันไปพร้อมกับการสำรวจทั้งนี้เพื่อสร้างความตระหนักร่วมกัน และให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นความจริง และหลังจากนั้นจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ตลอดจนบุคลากรทุกคน เพื่อศึกษาผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ข้อมูลความต้องการของนักเรียน ตลอดจนการศึกษา จากบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษา และร่วมคิดร่วมสรุปรายละเอียดและขั้นตอนการศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลการดำเนินการ ได้สรุปร่วมกันดังนี้

1.1.1 แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติในโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ และให้บริการแก่นักเรียนเพราะรกรุงรังและไม่ใช้ให้เกิดประโยชน์

1.1.2 โรงเรียนต้องมีการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน

1.2 กลยุทธ์และเป้าหมายในการพัฒนาจากการปรึกษาหารือ เพื่อหาวิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มติที่ประชุมให้ใช้กลยุทธ์

1.2.1 การศึกษาดูงาน

1.2.2 การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก โดยการสำรวจแหล่งเงิน และเขียนโครงการต่างๆ ประสานขอความอนุเคราะห์และขอสนับสนุน

1.2.3 การสร้างทีมงานโดยประชุมรับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญโดยการมอบหมายงานเป็นทีม ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและตัดสินใจร่วมกัน รายงานประชาสัมพันธ์งานของทีม การนิเทศติดตามเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ โดยให้ผู้บริหารเป็นผู้นิเทศติดตาม

เป้าหมายในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้ร่วมศึกษามีความรู้ สามารถดำเนินกิจกรรมตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ให้ดำเนินไปตามแผนจนสำเร็จภายในระยะเวลา 1 ภาคเรียน

1.3 แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 แผนปฏิบัติการดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในวงรอบที่ 1

กิจกรรม	เป้าหมายกิจกรรม	ระยะเวลา ในการ ดำเนิน กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง ข้อง กับการ ดำเนิน กิจกรรม	วิธี รวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ ใช้ในการ เก็บ รวบรวม ข้อมูล	แหล่ง ข้อมูล หรือ ผู้ให้ ข้อมูล
1.การ ศึกษา งาน	1.ได้แนวทางการ พัฒนาการดำเนินงาน จัดทำแหล่งเรียนรู้ 2.ผู้ศึกษาได้ ประสบการณ์ตรง เกิดแรงบันดาลใจ ให้คิดริเริ่มงาน 3.เกิดขวัญกำลังใจ	5-6 มี.ค.50	1.ผู้ศึกษา 2.ผู้ร่วม ศึกษา 3. ครูใน โรงเรียน	1.การ สังเกต 2.การ บันทึก 3. การศึกษา ดูงาน	- แบบ สังเกต - แบบ บันทึก -การศึกษา ดูงาน	ผู้ร่วม ศึกษา
2.การ แสวงหา ความ ร่วมมือ	1.เพื่อให้ผู้ศึกษาค้นคว้า ทราบแหล่งข้อมูลที่จะ ประสานขอการ สนับสนุน	7 มี.ค.50 ถึง 30 เม.ย. 50	ผู้ศึกษา และผู้ร่วม ศึกษา	การ บันทึก ข้อมูล ความ ร่วมมือ	- แบบ ข้อมูล ความ ร่วมมือ	กลุ่ม ผู้ร่วม ศึกษา

ตาราง 1 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมายกิจกรรม	ระยะเวลา ในการ ดำเนิน กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง ข้อง กับการ ดำเนิน กิจกรรม	วิธี รวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือ ที่ใช้ใน การเก็บ รวบรวม ข้อมูล	แหล่ง ข้อมูล หรือผู้ให้ ข้อมูล
จาก ภายนอก	2. เพื่อให้ได้โครงการ ต่างๆ ที่จะนำไปประสาน แหล่งสนับสนุน 3. เพื่อระดมทรัพยากร และความร่วมมือ ดำเนินการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียน การสอน			และ โครงการ ที่ได้รับ อนุมัติ ให้ดำเนิน การ	หรือ โครงการ ที่ได้รับ อนุมัติให้ ดำเนิน การ	
3. การ สร้าง ทีมงาน 3.1 การ ประชุม ให้ความ รู้ 3.2 การ มอบ หมาย งาน	1. เพื่อให้ผู้ศึกษาและผู้ ร่วมศึกษาสามารถดำเนิน กิจกรรมฐานความรู้ทั้ง 4 ฐานได้โดยทีมงาน รับผิดชอบงานร่วมกัน 2. โครงการต่าง ๆ มีผู้รับผิดชอบชัดเจน 3. ได้แหล่งเรียนรู้ ธรรมชาติ ฐานที่ 1- ฐานที่ 3	10 มี.ค.50 11 มี.ค.50 6 พ.ค.50 16 พ.ค.50 24 พ.ค.50	ผู้ศึกษา ผู้ร่วม ศึกษา	- การ สังเกต - การ สัมภาษณ์	- แบบ สังเกต - แบบ สัมภาษณ์	กลุ่ม ผู้ร่วม ศึกษา

ตาราง 1 (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมายกิจกรรม	ระยะเวลา ในการ ดำเนิน กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง ข้อง กับการ ดำเนิน กิจกรรม	วิธี รวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ ใช้ในการ เก็บ รวบรวม ข้อมูล	แหล่ง ข้อมูล หรือ ผู้ให้ ข้อมูล
	4. จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้เรียนใช้สอนได้อย่างน้อย 10 เครื่อง					
	5. จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้มีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนการสอนหรือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้คอมพิวเตอร์ได้ทุกระดับชั้นและผู้เรียนสามารถสืบค้นความรู้ทางอินเทอร์เน็ตได้	6 พ.ค.50 16 พ.ค.50 24 พ.ค.50	ผู้ศึกษา และผู้ร่วม ศึกษา			
3.3 การ นิเทศ กำกับ ติดตาม	1. เพื่อเป็นการชี้แนะการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย 2. เพื่อเป็นขวัญกำลังใจและกระตุ้นให้เกิดผล งาน	8 มี.ค.50 ถึง 31 พ. ค. 50	ผู้ศึกษา ผู้ร่วม ศึกษา	- การ สังเกต - การ สัมภาษณ์	- แบบ สังเกต - แบบ สัมภาษณ์	กลุ่ม ผู้ร่วม ศึกษา

2. ขั้นการปฏิบัติการ (Action)

ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานดังนี้

2.1 การศึกษาดูงาน ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ปรีกษาหรือประชุมเลือกวัน เวลา สถานที่ ที่จะไปศึกษาดูงาน
วางแผนทางและเส้นทางการดำเนินงาน

2.1.2 ประสานพาหนะ นัดหมาย บุคลากรเดินทางไปศึกษาดูงาน
ที่วัดพระมหาเจดีย์ชัยมงคล เป็นเวลา 1 วัน

2.1.3 หลังจากศึกษาดูงาน ประชุมกลุ่มผู้ร่วมศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
เรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน หลังจากศึกษาดูงาน

2.2 การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งเงินทุนภายนอก

2.2.1 ประชุมวางแผนร่วมกัน ต่อจากการศึกษาดูงาน เพื่อหาแหล่งข้อมูล
ที่จะประสานขอการสนับสนุน

2.2.2 แยกกลุ่มย่อย เขียนโครงการเสนอขออนุมัติ และอภิปราย แก้ไข
นำโครงการประสานไปยังแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรและความร่วมกันสนับสนุน
พัฒนาแหล่งรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

2.3 การสร้างทีมงาน

2.3.1 การประชุมให้ความรู้ และกระตุ้นการทำงานเป็นทีมเพื่อให้ผู้ศึกษา
และผู้ศึกษาค้นคว้าสามารถดำเนินกิจกรรมได้

2.3.2 มอบหมายงานเพื่อให้มีผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน และได้ร่วมกัน
ดำเนินงานเป็นทีมและให้ได้แหล่งเรียนรู้ตามที่แต่ละทีมงาน รับผิดชอบร่วมกัน

2.3.3 การนิเทศติดตามผู้ศึกษาได้นิเทศติดตาม ให้คำปรึกษาชี้แนะ
การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย ให้คำชมเชย ให้ขวัญกำลังใจ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้งาน
มีประสิทธิภาพ

ในระหว่างดำเนินการตามแผน ขณะเดียวกัน ก็สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่
กระตุ้นติดตาม เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามแผนที่กำหนดไว้เป็นระยะ ๆ

3. ขั้นการสังเกต (Observation)

3.1 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล จากการปฏิบัติกิจกรรม
ในข้อ 2 อย่างละเอียดโดยวิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ร่วมกันสร้างขึ้น

3.2 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น 2 ระยะ
คือการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติและหลังการปฏิบัติ โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.2.1 แบบสังเกต

3.2.2 แบบบันทึกข้อมูล

3.2.3 แบบสัมภาษณ์

3.2.4 แบบสอบถาม

4. ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

4.1 ร่วมกันตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานโดยสะท้อนข้อมูลที่เป็นผลจากการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งจากผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการสังเกตไปเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

4.2 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาร่วมกันหาวิธีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานในส่วนที่บกพร่องจากการดำเนินการใหม่ (Re- Planning) เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในวงรอบที่ 2 ต่อไป จนกว่าจะปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจและเป็นที่ยอมรับ

การปฏิบัติการในวงรอบที่ 2 ดำเนินการดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในวงรอบที่ 1 ผลปรากฏว่า ผู้ร่วมศึกษายังดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำแหล่งความรู้ไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง ในการจัดทำแหล่งเรียนรู้ จึงร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาในการดำเนินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

กลยุทธ์ในการพัฒนาผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ร่วมปรึกษาหารือกันหาแนวทางแก้ไขในวงรอบที่ 2 โดยใช้กรณีศึกษาติดตาม เพื่อเป็นการร่วมกันดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และบรรลุตามเป้าหมาย

ตาราง 2 แผนปฏิบัติการดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในวงรอบที่ 2

กิจกรรม	เป้าหมายกิจกรรม	ระยะเวลา ในการ ดำเนิน กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง ข้อง กับการ ดำเนิน กิจกรรม	วิธี รวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือ ที่ใช้ในการ เก็บ รวบรวม ข้อมูล	แหล่ง ข้อมูล หรือ ผู้ให้ ข้อมูล
1.การ นิเทศ ติดตาม	1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ทราบสภาพปัญหาและ การดำเนินการแก้ไข	7 มิ.ย.50	ผู้ศึกษา และผู้ร่วม ศึกษา	การ สัมภาษณ์	- แบบ สัมภาษณ์	ผู้ร่วม ศึกษา หัวหน้า งาน หรือ ตัวแทน ผู้ร่วม ศึกษา
	2. ผู้ร่วมศึกษาได้รับขวัญ กำลังใจและเป็นการ ให้คำปรึกษาให้เกิดผล งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	4-21 ก.ค. 50				

1. ชั้นปฏิบัติการ (Action)

1.1 ผู้ศึกษาได้ปรึกษาหารือและให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเป็นการทบทวน
ขั้นตอนการดำเนินงาน ในวันที่ 7 มิถุนายน 2550 และนิเทศติดตามอีกครั้งหนึ่งในวันที่ 4- 21
กรกฎาคม 2550

1.2 นิเทศติดตาม เพื่อทราบปัญหาการดำเนินกิจกรรมแต่ละทีม เพื่อชมผลงาน ชมเชย
ให้ขวัญกำลังใจเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)

กลุ่มผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นในการปรับปรุงพัฒนางานของกิจกรรม และผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ

3. ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

การสะท้อนผลการดำเนินงาน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ สอบถามสะท้อนผลโดยใช้เครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่

สรุปการศึกษาค้นคว้าในวงรอบที่ 2 พบว่า ผู้ร่วมศึกษาและทีมงาน สามารถดำเนิน กิจกรรม และปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง และทุกทีมงานสามารถทำงานด้วยความพอใจ โรงเรียนได้แหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่นักเรียนทุกคนได้เข้ามาศึกษา จำนวน 10 เครื่อง และสามารถสืบค้นอินเทอร์เน็ตได้ บริเวณสะอาด แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ยังดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนโรงเรียนหนองพอก วิทยา อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ประเภทของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ประเภท คือ

1.1 แบบสังเกตมี 2 ฉบับ

1.1.1 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมศึกษาในการศึกษาดูงาน

1.1.2 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมศึกษาในการดำเนินกิจกรรมและนิเทศติดตาม

1.2 แบบสัมภาษณ์ มี 2 ลักษณะ

1.2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ร่วมศึกษา

1.2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบผลการดำเนินงาน

1.3 แบบสอบถาม มี 1 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

1.4 แบบบันทึกข้อมูลมี 2 ฉบับ

1.4.1 แบบบันทึกข้อมูลการศึกษาดูงาน

1.4.2 แบบบันทึกข้อมูลการได้รับความร่วมมือ

2. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ละประเภท มีดังนี้

2.1 แบบสังเกต

2.1.1 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมศึกษาในการศึกษาดูงาน เป็นเครื่องมือที่ผู้ศึกษา และผู้ร่วมศึกษาจัดบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมศึกษา ในระหว่างการศึกษาดูงาน

ซึ่งเกิดจากการสังเกต ปฏิบัติการ การแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นในการแปลความหมาย และการสะท้อนความรู้สึกเพื่อใช้เป็นข้อมูลแสดงความสนใจที่จะนำมาพัฒนาการดำเนินงาน เป็นแบบบันทึกแบบมีส่วนร่วม ดังปรากฏในภาคผนวก ก หน้า 108

2.1.2 แบบสังเกตของผู้ร่วมศึกษาในการประชุมหรือนิเทศ เป็นเครื่องมือของผู้ศึกษา ใช้เก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมศึกษา เป็นแบบสังเกตมีโครงสร้าง ดังปรากฏ ในภาคผนวก ก หน้า 109

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้ร่วมศึกษาเป็นเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ร่วมศึกษา โดยเฉพาะหัวหน้าทีมงาน เพื่อทราบข้อมูลการดำเนินงาน เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูล เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลแสดงผลสำเร็จของการดำเนินงาน เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ดังปรากฏ ในภาคผนวก ก หน้า 111 – 114

2.3 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบสำรวจพฤติกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้สอบถามผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักเรียนใช้แบบถามความพึงใจ เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียน ดังปรากฏ ในภาคผนวก ก หน้า 115 – 117

2.4 แบบบันทึก

2.4.1 แบบบันทึกการศึกษาดูงาน เป็นแบบบันทึกโดยผู้ร่วมศึกษาจดบันทึก ในแบบบันทึกการศึกษาดูงาน เป็นการให้ทราบแนวคิดจากการศึกษาดูงานว่าจะนำมาใช้ในการพัฒนางานที่โรงเรียน แสดงว่าเกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนา

2.4.2 แบบบันทึกการได้รับความร่วมมือเป็นเครื่องมือเก็บสถิติการให้ความร่วมมือของแหล่งภายนอกและภายใน เป็นการให้ทราบถึงผลการดำเนินงาน ตามกลยุทธ์ที่ 2 คือการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก

3. วิธีสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างแบบสังเกต

- 1) ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาร่วมกันศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 2) ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาร่วมกันศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างเครื่องมือตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 63- 78)
- 3) สร้างเครื่องมือแล้วนำเครื่องมือที่ได้นำเสนอที่ปรึกษา ตรวจสอบเป็นเบื้องต้น
- 4) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบที่ปรึกษา นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ แนะนำ แก้ไข ซึ่งประกอบด้วย

4.1 นายนิคม สุวพงษ์ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต 3

4.2 นายพิรพงศ์ พงษ์ศาสตร์ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเมษวดีพิทยาคม

4.3 นายวุฒิกุล ดวงอ่อนนาม ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเชียงใหม่

ประชาชนุสรณ์

4.4 นายศิวา กภาพแสน ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์

4.5 นางนงลักษณ์ สุดแสง ผู้อำนวยการ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ

พระศรีนครินทร์ระยอง

5) นำไปปรับปรุง ตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วเสนอที่ปรึกษาตรวจสอบ
แล้วนำไปจัดพิมพ์

3.2 การสร้างแบบพิมพ์

1) ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนา
การปฏิบัติงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนและเอกสารการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2) ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีสร้างเครื่องมือ ตามแนวคิด
ของ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 63- 78)

3) สร้างเครื่องมือตามกรอบเนื้อหาให้ครอบคลุมนิยามของค่านนั้นๆ แล้วนำ
เครื่องมือที่ได้นำเสนอที่ปรึกษาตรวจสอบเป็นเบื้องต้น

4) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากที่ปรึกษานำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน
เพื่อตรวจสอบ แนะนำ แก้ไข

5) ร่วมมือกับผู้ร่วมศึกษา นำเครื่องมือที่ได้รับคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข

6) นำเสนอที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง

7) จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 การสร้างแบบสอบถาม

1) วิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลตามที่ต้องการ

2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม และกำหนดรูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ

3) สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

4) นำแบบสอบถามหรือเครื่องมือที่สร้างเสนอที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ
ความถูกต้อง

5) ปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา

6) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

- 7) ปรับปรุงแก้ไข เสนอที่ปรึกษา
 - 8) จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การสร้างแบบบันทึกข้อมูล เป็นแบบบันทึกที่มีโครงสร้าง
- 1) ร่วมกันวางรูปแบบ และวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่เก็บ
 - 2) สร้างเครื่องมือฉบับร่าง
 - 3) นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ
 - 4) ปรับปรุงแก้ไข เสนอที่ปรึกษา
 - 5) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
 - 6) จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม 2550 เป็นต้นมา จนถึงเดือนกรกฎาคม 2550 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนงาน ดังนี้

1. แจงที่ประชุมและสร้างความเข้าใจกับผู้ร่วมศึกษา และผู้ให้ข้อมูล
2. ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษานำเครื่องมือที่สร้างไปเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การศึกษาดูงานที่มหาเจดีย์ชัยมงคล อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาจำนวน 7 คน ได้ร่วมกันศึกษาดูงาน ตามที่ตัวเองเห็น ที่ประทับใจ และเป็นแนวทางที่จะนำมาปรับใช้ตามที่ได้ศึกษาจากสภาพจริง บันทึกสังเกตพฤติกรรมเพื่อนผู้ร่วมศึกษา และบันทึกการแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเวลาหลังจากศึกษาดูงาน ถึงที่พัก

2.2 การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก ผู้ร่วมศึกษาได้บันทึกการให้ความร่วมมือจากกิจกรรมทอดผ้าป่า และรวบรวมโครงการที่นำไปประสานขอความช่วยเหลือสนับสนุนและได้รับอนุมัติ

2.3 การสร้างทีมงาน

2.3.1 การประชุมให้ความรู้ ผู้ศึกษาได้บันทึก จากผู้สังเกตผู้เข้าประชุม ขณะรับฟังและรวบรวม

2.3.2 การมอบหมายงาน ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสังเกต สังเกตการดำเนินงาน และค้นคว้า ใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ให้ผู้ร่วมศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ความเข้าใจ ความต้องการผลการดำเนินงานแล้วจดบันทึก

2.3.3 การนิเทศติดตาม ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกตผู้ร่วมศึกษา และทีมงาน

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้ด้วยเทคนิคต่าง ๆ โดยยึดหลักสามเส้า (Triangulation) คือ
 - 1.1 หลักสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือการเก็บข้อมูลจากหลายคนหลายเวลา หรือจากคนเดิมหลายสถานการณ์
 - 1.2 หลักสามเส้าด้านผู้ศึกษา (Investigator Triangulation) เป็นการสะท้อนประเด็นการศึกษาจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน
 - 1.3 หลักสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) มีการใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกการประชุม
2. ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลที่รวบรวมมาแล้วหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้น เพื่อกำหนดทิศทาง (Trend) และสร้างข้อมูลอ้างอิง และที่มาของข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาใช้วิธีวิเคราะห์จากสูตร ค่าร้อยละ (Percentage) และพรรณนาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือแล้ว ได้นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และดำเนินการวิเคราะห์ โดยแยกวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาด้านคุณภาพ
 - 1.1 ในวงรอบที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ตามกลยุทธ์และกิจกรรมของกลยุทธ์ ว่าได้ดำเนินการได้ตามเป้าหมาย หรือไม่เคยใช้วิธีการวิเคราะห์ แบบพรรณนาวิเคราะห์
 - 1.2 วิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ในวงรอบที่ 2 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์กิจกรรมที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย ในวงรอบที่ 1 และนำมาพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์
2. การวิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาด้านปริมาณ

การวิเคราะห์ผลการพัฒนาด้านปริมาณ ในวงรอบที่ 1 และในวงรอบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการพัฒนา โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าสถิติร้อยละของความคิดเห็นความพึงพอใจของนักเรียน

สถิติที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณหาจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 101)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 X แทน คะแนนแต่ละตัว
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม
 \sum แทน ผลรวม

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) คำนวณจากสูตร
 (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน คะแนนแต่ละครั้ง
 N แทน ผลรวม

1.3 ร้อยละ (percentage) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 101)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
 f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาการพัฒนา รูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ขอเสนอรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1
2. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1
3. การดำเนินการพัฒนาในรอบวงรอบที่ 2
4. การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาและกลุ่มผู้ร่วมศึกษา ได้ดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ในการพัฒนาในวงรอบที่ 1

1. การศึกษาดูงาน
2. การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก
3. การสร้างทีมงาน
 - 3.1 การประชุมให้ความรู้
 - 3.2 การมอบหมายงาน
 - 3.3 การนิเทศ ติดตาม

กลยุทธ์ในการพัฒนาในวงรอบที่ 1 มีรายละเอียดและผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. การศึกษาดูงาน

ในการศึกษาดูงานมีเป้าหมาย เพื่อให้ผู้ศึกษาและผู้ส่วนร่วมศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงมีความรู้ความเข้าใจ เกิดแรงบันดาลใจในการที่จะนำมาบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเห็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน รายละเอียดและผลที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน ดังนี้

ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาไปศึกษาดูงานที่วัดพระมหาเจดีย์ชัยมงคล อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในวันที่ 5-6 มีนาคม 2550 ซึ่งไปค้างคืน 1 คืน ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาได้ไปเยี่ยมชมสภาพจริง ได้ศึกษารูปแบบ บ่อปลา การจัดสภาพแวดล้อมที่สวยงาม เกิดแรงจูงใจที่จะนำไปตัดแปลงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ตอนกลางคืนได้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และสิ่งทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ของแต่ละคน เป็นการระดมความคิดในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ จัดเป็นฐาน 3 ฐาน

ฐานที่ 1 ฐานชื่นชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การจัดสภาพแวดล้อมบริเวณสระน้ำให้มีความสะอาด สวยงาม การเลี้ยงปลา และมีการปลูกข้าว

ฐานที่ 2 ฐานปรับปรุงภูมิทัศน์ กำจัดขยะ คือ การจัดทำป้ายนิเทศให้นักเรียนมีความตระหนัก กระตุ้นถึงปัญหาขยะ เชิญชวนให้ทิ้งขยะถูกที่ ใช้ขยะให้เกิดประโยชน์ และปรับบรรยากาศบริเวณอาคารใหม่

ฐานที่ 3 ฐานจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยง คือ การจัดนิทรรศการถาวรเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุ ด้านสารเสพติด สุขภาพอนามัย มีมุมพักผ่อน เป็นที่พักสันทนารวมกลุ่มจัดกิจกรรมการฝึกสมอง

3. แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ

จัดเป็น 1 ฐาน เรียกว่าฐานที่ 4 ฐานจัดหาและจัดสภาพห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ จากการใช้แบบสังเกตและแบบบันทึกการศึกษาดูงาน ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมศึกษา พบว่าผู้ร่วมศึกษาเกิดแรงบันดาลใจเกิดความคิดเข้าใจ และแนวทางที่จะนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ และแหล่งเรียนรู้ด้านการส่งเสริมงานวิชาการ ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างการบันทึกการศึกษาดูงาน และการสังเกต จากการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

“...บรรยากาศร่มรื่น ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน และทำให้ประทับใจผู้มาเยี่ยม...”

(อภิถัญญา. 5 มีนาคม 2550 : บันทึก)

“...ผลการศึกษาดูงานครั้งนี้กระตุ้นให้ผู้ศึกษาเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาและจัดทำแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง มีความผูกพันกับโรงเรียนน่าจะริบดำเนินการโดยด่วน...”

(บุญนำ. 5 มีนาคม 2550 : บันทึก)

“...ปรับบริเวณพื้นที่ของโรงเรียนที่เป็นที่ลุ่มที่นาเพื่อปลูกข้าวทำให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนและชุมชน...”

(ฉัฐการ. 5 มีนาคม 2550 : บันทึกร)

“...เกิดแรงศรัทธา คิดว่าจะหานักเรียนร่วมโครงการจัดกลุ่มเลี้ยงปลาและหาทุนการสนับสนุนจากภายนอกและภายใน...”

(ภัทรพร. 5 มีนาคม 2550 : บันทึกร)

“...นักเรียนเกิดความรู้ถ้ามีสื่อที่ดีประกอบการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีผมอยากได้คอมพิวเตอร์...”

(ภาสกร. 5 มีนาคม 2550 : การสังเกต)

“...โรงเรียนเราจัดผ้าป่าสักครั้งก็ดี เพราะตั้งแต่ตั้งโรงเรียนยังไม่เคยขอความร่วมมือจากใคร...”

(ปรีชา. 5 มีนาคม 2550 : การสังเกต)

“...เราน่าจะแปลงงานออกเป็นฐาน บางฐานก็แบ่งกันรับผิดชอบโดยไปให้ทีมงานและบางฐานก็ไปช่วยกันทุกคน จะทำให้งานเราสำเร็จเร็วขึ้น...”

(ทศพร. 5 มีนาคม 2550 : การสังเกต)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการบันทึกการศึกษาดูงาน สังเกต และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลับจากการดูงานพอสรุปว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาทุกคนได้เกิดแรงบันดาลใจเกิดแนวคิดมองเห็นแนวทางในพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

1. การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก

หลังจากการศึกษาดูงานได้กำหนดแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการและด้านการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ โดยช่วยกันหาแหล่งข้อมูลเพื่อที่จะประสานขอการสนับสนุน อภิปรายร่วมกันถึงแหล่งเงินทุน วิธีการขอสนับสนุน และแบ่งกลุ่มกันเขียนโครงการเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการและนำไปประสานขอรับการสนับสนุน ขอความร่วมมือ เงินทุน วิทยากร และอุปกรณ์ ซึ่งได้ 5 โครงการ โครงการที่เกิดขึ้น คือ โครงการ

เลี้ยงปลานิล โดยขอการสนับสนุนไปยังมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา (The Education For Development Foundation : EDF) เลขที่ 50 อาคาร สมก. ชั้น 3 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โครงการรู้ทันป้องกันความเสี่ยง เสนอขอการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และโรงพยาบาลต่างๆ เพื่อขอรับแผ่นป้ายความรู้ โครงการฝ่าป่าการศึกษา เพื่อจัดซื้อคอมพิวเตอร์ โดยจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู อาจารย์ นักเรียนผู้นำหมู่บ้านจำนวน 1 หมู่บ้าน ผู้ปกครอง และขอความอนุเคราะห์ครูทุกคนไปประสานเพื่อนฝูง และผู้มีจิตศรัทธา โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน จะขอรับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และโครงการทำนาปีในบริเวณโรงเรียน โดยขอความร่วมมือจากวิทยากรท้องถิ่น และนักเรียน เข้าร่วมปฏิบัติจริง และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการระดมทุน หลังจากผู้ร่วมศึกษาส่งโครงการและคำรับรองต่างๆ ไปประสานแหล่งทุนต่างๆ ผลที่เกิดขึ้นดังนี้ คือ

โครงการเลี้ยงปลานิล โดยขอการสนับสนุนไปยังมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา (The Education For Development Foundation : EDF) ในวันที่ 24 มีนาคม 2550 โรงเรียนได้รับคำตอบทางโทรศัพท์ ว่าโรงเรียนได้รับเลือกให้ได้รับทุน และมีหนังสือแจ้งผลการอนุมัติทุนดำเนินโครงการตามมา เป็นเงินทุน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) โครงการรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ได้รับแจ้งว่าได้เลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการให้การสนับสนุน 18,000 บาท (หนึ่งหมื่นแปดพันบาทถ้วน) และโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนจากเทศบาลตำบลหนองพอก เชิญประชุมให้ชี้แจง และได้รับอนุมัติสนับสนุนจำนวน 40,000 บาท (สี่หมื่นบาทถ้วน) ส่วนโครงการฝ่าป่าการศึกษาเพื่อจัดซื้อคอมพิวเตอร์ โรงเรียนได้เชิญคณะกรรมการสถานศึกษาประชุมเพื่อเป็นการขอความคิดเห็น และร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมเป็นกรรมการดำเนินการ ได้เชิญ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประชุมที่โรงเรียนเพื่อระดมผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด ตลอดจนผู้ปกครอง ครูทุกคน ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน ร่วมกันระดมจากเพื่อนฝูง ผู้มีจิตศรัทธา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ทุกอย่างจนสำเร็จ เมื่อเสร็จงานฝ่าป่าได้รับเงินทั้งสิ้น 210,843 บาท (สองแสนหนึ่งหมื่นแปดร้อยสี่สิบสามบาทถ้วน) และได้รับบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ พร้อมเครื่องปริ้นเตอร์ 1 ชุด โรงเรียนได้นำเงินมาพัฒนาตามฐาน ดังนี้

ฐานที่ 1 ฐานชื่นชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ คือการจัดสภาพแวดล้อม บริเวณสระน้ำที่กรูรงทั้ง 3 บ่อ ให้เอื้อต่อการศึกษา คือ ให้สะอาด สวยงาม ดำเนินการตามโครงการ ดังนี้

โครงการที่ 1 มีการเลี้ยงปลานิล บ่อใหญ่ 2 บ่อ บ่อละ 2,000 ตัว บ่อเล็ก 1 บ่อ จำนวน 1,500 ตัว โดยมีครูกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เป็นหัวหน้าทีม ซึ่งเป็นผู้ร่วมศึกษา มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการ 31 คน แต่ละคนจะแบ่งเวรกันดูแลเป็นบ่อ

และเป็นวัน ครบทั้ง 7 วัน มีการจดบันทึกการปฏิบัติงาน และบันทึกสัดส่วนการเจริญเติบโตของปลา ทุก ๆ วันที่ 5 ของเดือน และมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายชัดเจน ขณะนี้ปลาบ่อที่ 1 โตพอจำหน่ายได้ ได้จำหน่ายไปแล้วเป็นเงิน 4,000 บาท ดังภาพประกอบที่ 7, 8 หน้า 132

โครงการที่ 2 มีการปลูกข้าวในบริเวณที่ล้อมรอบโรงเรียน มีครูร่วมทีม 2 คน นักเรียนร่วมทีม จำนวน 20 คน วิทยากรท้องถิ่น 1 คน เป็นผู้ให้ความรู้เรื่องการไถนา การใช้รถไถนา การหว่านข้าว การใส่ปุ๋ย แก่นักเรียน แล้วนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ทำนาได้ทั้งหมด 5 ไร่ ขณะนี้ข้าวกำลังโต มีบางไร่ที่น้ำท่วมขัง คงต้องดำเนินการแก้ไขในวงรอบที่ 2 มีการปลูกตะไคร้และข้าว ตามแนวขอบถนนดิน จำนวน 100 กอ

ฐานที่ 2 ฐานปรับปรุงภูมิทัศน์กำจัดขยะ ได้จัดทำป้ายนิเทศให้นักเรียนตระหนักถึงปัญหาของขยะ เชิญชวนทิ้งขยะให้เป็นที่ และปรับบรรยากาศ จัดสวนหย่อมบริเวณอาคารได้อย่างสวยงาม เป็นที่ประทับใจของผู้มาเยี่ยมชม มาตรฐานราชการ มีครูรับผิดชอบ 2 คน นักเรียนร่วมทีม 30 คน และนักเรียนที่กระทำผิดระเบียบวินัยของโรงเรียนร่วมทำความสะอาดเป็นรายวันช่วยด้วยแต่ฐานนี้จะต้องทำต่อเนื่องไปตลอดดังภาพ ที่ 9 หน้า 133

ฐานที่ 3 ฐานจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ได้จัดนิทรรศการถาวรเกี่ยวกับความเสี่ยง ด้านอุบัติเหตุ ด้านสารเสพติด สุขภาพอนามัย มีมุมพักผ่อน ออกกำลังกาย เป็นที่พักผ่อนรวมกลุ่ม จัดกิจกรรมฝึกสมอง มีครูเป็นผู้นำทีม 1 คน นักเรียน 35 คน และมีกิจกรรมให้อ่านหนังสือนอกเวลา ดำเนินไปได้อย่างดี แต่นิทรรศการมีลมพายุกระหน่ำ ทำให้นิทรรศการพังล้ม ได้ดำเนินการทำฐานให้ถาวรในวงรอบที่ 2 ดังภาพที่ 11, 12, 13 หน้า 135 - 137

ฐานที่ 4 ฐานจัดหาและจัดสภาพห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ ได้ร่วมกันจัดทำโครงการฝ่าป่าการศึกษา เพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ โรงเรียนได้ดำเนินการทอดผ้าป่าในวันที่ 19 พฤษภาคม 2550 คณะครูอาจารย์ร่วมกันบริจาค เชิญชวนเพื่อนฝูง ผู้มีจิตศรัทธา ชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน หน่วยราชการใกล้เคียง และโรงเรียนทุกโรงเรียนในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยเฉพาะโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนภายในจังหวัด และโรงเรียนต่างจังหวัดที่มีความคุ้นเคย ได้เงินทั้งสิ้น 210,843 บาท (สองแสนหนึ่งหมื่นแปดร้อยสี่สิบสามบาทถ้วน) ได้รับบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องปริ้นเตอร์ จำนวน 1 ชุด โรงเรียนได้นำเงินไปจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ชำรุด และซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 10 เครื่อง ปรับปรุงห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ให้สวยงาม เรียบร้อย มีครูรับผิดชอบ 1 คน ฐานที่ 4 จึงเป็นที่สมบูรณ์ นักเรียนได้สืบค้นทางอินเทอร์เน็ตได้ ในวงรอบที่ 2 ดังภาพที่ 15 หน้า 139

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมโดยใช้กลยุทธ์การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก ประสบผลสำเร็จ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ได้รับงบประมาณพร้อมอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนได้ทั้งสิ้น 282,843 บาท

(สองแสนแปดหมื่นสองพันแปดร้อยสี่สิบสามบาทถ้วน)

3. การสร้างทีมงาน

3.1 การประชุมให้ความรู้

โรงเรียนได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการสร้างทีมงานและการทำงานเป็นทีม โดยเชิญ นายเชิรชัย อัจฉริยะพันธ์ มาเป็นวิทยากร ร่วมกับผู้ศึกษา จัดขึ้น 1 วัน เป้าหมาย คือ ให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และผลดีของการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ศึกษาค้นคว้า และบุคลากรในโรงเรียนสามารถทำกิจกรรมฐานในลักษณะการทำงานเป็นทีมได้ โดยจัดขึ้นในวันที่ 10 มีนาคม 2550 ระหว่างดำเนินการประชุม มีการบรรยาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งกลุ่ม หรือทีมงานรับผิดชอบแต่ละฐาน ตามความสมัครใจ และความถนัดได้ครบทั้ง 4 ฐาน โดยแต่ละฐานมีความรู้ ความสามารถและหาทีมงานเพิ่มเติมได้

“...การสร้างทีมงาน จะเลือกนักเรียนเข้าเป็นทีมได้หรือไม่...”

(บุญนำ. 10 มีนาคม 2550 : การสังเกต)

“...ขอเลือกทีมงานเอง ตั้งกติการ่วมกัน...”

(อภิญา. 10 มีนาคม 2550 : การสังเกต)

“...สมัครเป็นผู้นำทีม...”

(ณัฐกร. 10 มีนาคม 2550 : การสังเกต)

“...เสนอโครงการและจองฐาน...”

(ภัทรพร. 10 มีนาคม 2550 : การสังเกต)

จากการสังเกตจากการตั้งคำถาม และพฤติกรรมแสดงออกในการประชุมให้ความรู้ ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจะดำเนินกิจกรรมตามฐานได้

การมอบหมายงาน

ได้มอบหมายงานให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคน จัดทำกิจกรรมตามฐานความรู้ที่ได้รับมอบหมายร่วมกับทีมงาน

“...ขอเสนอตัวรับผิดชอบฐานที่ 1 จะเลี้ยงปลา และหานักเรียน
เข้ารับผิดชอบ...”

(ภัทรพร. 11 มีนาคม 2550 : การสังเกตจากการนิเทศ)

“...ขอรับผิดชอบฐานที่ 1 ด้วย แม้จะขอทำนาร่วมกับอาจารย์.....
และนักเรียน ม.5 ที่สนใจร่วมรับผิดชอบ....”

(อภิญา. 11 มีนาคม 2550: การสังเกตจากการนิเทศ)

“...ขอรับผิดชอบฐานที่ 2 กับอาจารย์.....และนักเรียน ม.1 เข้าร่วม
ทีมงาน....”

(ปรีชา. 11 มีนาคม 2550 : การสังเกตจากการนิเทศ)

“...ขอรับผิดชอบฐานที่ 3 กับนักเรียน ม.4 เพราะชอบฐานนี้.....”

(ทศพร. 11 มีนาคม 2550 : การสังเกตจากการนิเทศ)

“...ชอบฐานที่ 4 เพราะผมอยากได้คอมพิวเตอร์มานานแล้ว
และถนัด แต่ขอให้ทุกคนช่วยผมหาเงิน....”

(บุญนำ. 11 มีนาคม 2550 : การสังเกตจากการนิเทศ)

“...ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องเพราะได้สร้างทีมงานโดยมีนักเรียนแกนนำ
ที่มีความตั้งใจและมีความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติงาน....”

(ณัฐกร. 18 พฤษภาคม 2550 : การสัมภาษณ์)

“....ดำเนินงานทำให้ทีมงานมีความสามัคคี ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อให้การ
ดำเนินงานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้....”

(บุญนำ. 20 พฤษภาคม 2550 : การสัมภาษณ์)

“...คิดว่าทีมงานสามารถดำเนินการได้ เพราะเชื่อมั่นในทีมงาน....”

(ภาสกร. 19 พฤษภาคม 2550 : การสัมภาษณ์)

“...การดำเนินงานจัดฐานความรู้ตามโครงการพวกเราสามารถทำได้ แต่มีปัญหาก็คือขาดคนสนับสนุนไปจัดซื้อสิ่งของ เพราะไม่มีรถ โรงเรียนอยู่ไกลเมือง อยากให้ผู้บริหารสนับสนุนด้านบริการ...”

(ภัทรพร. 25 พฤษภาคม 2550 : การสัมภาษณ์)

ผลการดำเนินงานการมอบหมายงาน พบว่ากลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจดี สามารถจัดทำกิจกรรม ได้สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรม

3.2 การนิเทศ ติดตาม

การนิเทศ ติดตาม เป็นเป้าหมายในการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมศึกษาทุกคนว่ามีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ และอยากให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินการนิเทศ ติดตามพบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถในการทำงาน อยากเห็นผลงานของตนเอง ตลอดจนมีความรักโรงเรียน และมุ่งพัฒนาต่อไปให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของแต่ละฐาน และเผยแพร่ผลงานไปสู่ให้นักเรียนทำให้นักเรียนสนใจ ติดตามกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการ ถึงแม้จะมีอุปสรรคบ้าง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้

“...เด็กเกิดความรักในงานที่ทำ และได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้...”

(ภัทรพร. 25 พฤษภาคม 2550 : การสัมภาษณ์)

“...การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนอยากให้มีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ...”

(ทศพร. 20 พฤษภาคม 2550 : การสัมภาษณ์)

“...กลุ่มผู้ร่วมศึกษาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมีความกระตือรือร้น พอใจที่จะรับการนิเทศ...”

(ผู้ศึกษา. 3 มิถุนายน 2550 : การสังเกต)

“... การดำเนินกิจกรรมรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ควรเพิ่มกิจกรรมรู้ทันป้องกันความเสี่ยงด้านบุหรี่ยุคใหม่ อยากให้โรงเรียนจัดห้องเฉพาะ เพราะเวลาฝนตกและลมแรง ทำให้นิทรรศการถูกพายุพัดเสียหาย...”

(สายใจ. 3 มิถุนายน 2550 : สนทนา)

จากการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูล การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ในโรงเรียนทุกคนมีความพึงพอใจ ได้รับความรู้ ชุมชนอยากมีส่วนร่วมถึงร้อยละ 90
จากข้อมูลการได้รับการช่วยเหลือ ทำให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุ
ตามวัตถุประสงค์

สรุปการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ในวงรอบที่ 1
การดำเนินกิจกรรมทั้ง 4 ฐานจัดหา และจัดสภาพห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และการพัฒนา
แหล่งเรียนรู้ด้านการส่งเสริม และการสนับสนุนด้านวิชาการ หรือแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นธรรมชาติ
ฐานที่ 1 ฐานที่ 2 และฐานที่ 3 คือ แหล่งเรียนรู้ ซึ่งชมตามแนวเกษตรทฤษฎี แหล่งเรียนรู้
ที่เกี่ยวกับการปรับภูมิทัศน์กำจัดขยะ และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกัน
ความเสี่ยง โดยใช้กลยุทธ์ การศึกษาดูงานการแสวงหาความร่วมมือจาก แหล่งทุนภายนอก
และการสร้างทีมงาน มีกิจกรรมการประชุมให้ความรู้ การมอบหมายงาน การนิเทศติดตาม ซึ่งได้มี
การดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด พบว่า การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จคือ
การจัดหาและจัดสภาพห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ สามารถดำเนินการจัดซื้ออุปกรณ์
และเครื่องคอมพิวเตอร์ การติดตั้ง และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ตลอดจนปรับปรุงห้องปฏิบัติการ
คอมพิวเตอร์ให้สวยงาม และเรียบร้อย โดยมีทีมงานที่รับผิดชอบสามารถดำเนินการได้ทันเวลา
ฐานที่ประสบผลสำเร็จอีกฐานหนึ่งคือ ฐานชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการเลี้ยงปลา
ขณะนี้ปลากำลังโต ส่วนการปลูกข้าว จัดทำล่าช้าเพราะวิทยากรติดภาระของตนเอง ฝนตก ทำให้
น้ำท่วม ยังอยู่ในระหว่างรอน้ำลด จึงยังไม่เห็นผลสัมฤทธิ์ ฐานจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกัน
ความเสี่ยง การดำเนินการเรียบร้อย ทีมงานรับผิดชอบ และดำเนินกิจกรรมได้มากมาย ระยะเดือน
พฤษภาคม ถูกพายุพัดจึงมีความเสียหายบ้างคิดว่าจะดำเนินการซ่อมแซมในวงรอบที่ 2

การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1

ผลการสะท้อนผลการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้
ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
มีดังนี้

1. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ หรือ แหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี กลุ่มผู้ร่วมศึกษา
มีความรู้ความเข้าใจ เกิดแรงบันดาลใจ มีความสามารถระดมทรัพยากรและสร้างทีมงานดำเนิน
กิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดได้ มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้เรียนใช้สอน
มีการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างเหมาะสม สำหรับนักเรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ
และเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครู

2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ หรือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ได้เกิดแหล่งเรียนรู้ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ มีการปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงปลา ในสระ ตามฐานที่ 1 เกิดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขยะตามฐานที่ 2 เกิดแหล่งเรียนรู้ด้านการรู้ทันป้องกันความเสี่ยงและเล่นกิจกรรมฝึกสมอง ตามฐานที่ 3 กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความสามารถ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนได้ ทำให้โรงเรียนได้แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติที่เอื้อต่อการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นบุคคลที่ใฝ่เรียนและได้แนวทางนำไปประกอบอาชีพได้ด้วย

ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ หรือด้านเทคโนโลยี ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในระดับดี ส่วนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมงานวิชาการหรือแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ประสบผลสำเร็จอย่างดี ในการดำเนินกิจกรรมที่ได้แหล่งเรียนรู้ด้านการเลี้ยงปลา ทีมงานเข้มแข็ง ส่วนกิจกรรมการปลูกข้าวมีอุปสรรค เพราะวิทยากรท้องถิ่นติดภาระการทำนาของตนเอง ทำให้การเข้ามาเป็นวิทยากรในโรงเรียน ตลอดจนอุปกรณ์การทำงานต้องรอกการดำเนินการจึงล่าช้า เมื่อหว่านข้าวแล้วฝนตก ทำให้น้ำท่วมบริเวณที่ข้าวจะโต การปลูกข้าวจึงต้องไปดำเนินการแก้ไขในวงรอบที่ 2 ฐานที่ 2 คือ ฐานปรับปรุงภูมิทัศน์ กำจัดขยะ ดำเนินการปกติทุกวันแต่สิ่งที่จะนำไปแก้ไขในวงรอบที่ 2 คือ ต้องย้ายความตระหนักรู้ และปลูกฝังอย่างต่อเนื่องให้เกิดเป็นนิสัยรักสะอาดอย่างถาวร และจัดทำป้ายนิเทศความรู้ถาวรเพิ่มขึ้น ฐานที่ 3 คือ ฐานจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยงประสบผลสำเร็จ แต่ระยะหนึ่งถูกพายุฝนหลงฤดูกัด พัดทำให้นิทรศการถาวรเกิดการเสียหายบ้าง จึงจะนำไปซ่อมแซมให้ถาวรและปลอดภัยยิ่งขึ้นในวงรอบที่ 2 ส่วนบรรยากาศของโรงเรียนมีความสวยงาม น่าอยู่ นักเรียนชื่นชอบ แต่ทีมงานก็ต้องดำเนินการเพิ่มเติมให้ดียิ่งขึ้นในวงรอบที่ 2

การดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2

จากผลสรุปการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาจึงได้ปรึกษารื้อกัน เพื่อหาแนวทาง และกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้สำเร็จลุล่วง โดยใช้กลยุทธ์การนิเทศติดตาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การนิเทศ ติดตาม

เป้าหมายเพื่อทราบปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาและเพื่อเป็นการให้กำลังใจ และกระตุ้นการพัฒนาให้สำเร็จเกิดประสิทธิภาพ

กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ได้ปรึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในวงรอบที่ 1 ในวันที่ 7 มิถุนายน 2550 พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการคลาดเคลื่อนทางวิทยากร และภัยธรรมชาติพายุพัด เพราะสภาพโรงเรียนไม่เอื้อและสภาพโรงเรียนเป็นที่ลุ่ม บางจุดเกิดน้ำท่วม ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการดำเนินงาน แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงปลา ในเวลา กระชั้นชิด ปลาโตไม่ทัน ต้องดำเนินการต่อไปจึงจะเห็นผลสัมฤทธิ์ทางกำไรขาดทุน ซึ่งจะเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการตลาดต่อไป จึงจะเป็นฐานความรู้ที่สมบูรณ์

ผู้ศึกษาให้คำแนะนำ และร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา เมื่อผู้ร่วมศึกษาได้รับคำชี้แนะเพิ่มเติมอย่างเข้าใจ ทุกคนสามารถดำเนินการไปด้วยดี ดังตัวอย่าง

“...เราควรจะขอยืมเครื่องมือและตัววิทยากรมาช่วยขอให้ประสานงานอีกครั้ง...”

(ผู้ศึกษา. 7 มิถุนายน 2550 : บันทึกการนิเทศติดตาม)

“...ป้ายหนูจะให้ให้นักเรียนตัดไม้มาค้ำให้ถาวร...”

(ผู้ศึกษา. 7 มิถุนายน 2550 : บันทึกการนิเทศติดตาม)

“...ผมมีรถไถ และพุดกับพ่อแล้ว จะดำเนินการได้วันเสาร์นี้...”

(ทีมงานทำนา. 9 มิถุนายน 2550 : การนิเทศติดตาม)

“...ผมและทีมงานจะนำปลาในบ่อที่ 1 มาขายในงานมหกรรมวิชาการ จะทำปลาเผา ส้มตำ...”

(ทีมเลี้ยงปลา. 10 มิถุนายน 2550 : การนิเทศติดตาม)

“...ขอช่วยขอแผ่นโปสเตอร์จากโรงพยาบาลมาฝากด้วย...”

(ทีมงานฐานที่ 3. 10 มิถุนายน 2550 : การนิเทศติดตาม)

สรุปการพัฒนาแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา เป้าหมายเพื่อให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการ หรือ ด้านเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้

ยังคงดำเนินการไปได้เรื่อย ๆ โดยใช้กลยุทธ์การนิเทศติดตามให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและทีมงานสามารถดำเนินการพัฒนาตามแผนปฏิบัติการได้สำเร็จ จากแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความพึงพอใจ นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้มีแหล่งเรียนรู้ มีบรรยากาศที่สะอาดร่มรื่น มีแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติที่ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากการปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้และห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์

การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

จากการสรุปผลในวงรอบที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและทีมงานมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนหลายวิชา สามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติที่สนองทั้งนโยบายรัฐบาล นโยบายจังหวัด และสนองความต้องการของท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการของนักเรียน เป็นการเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและฝึกปฏิบัติจริง จุดอ่อนในการพัฒนาในการจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านคอมพิวเตอร์ คือ โรงเรียนยังจัดทำได้จำนวนน้อย เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน โรงเรียนขาดครูเกษตรกรรมที่สามารถดำเนินกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ เช่น การทำนา ปลูกผัก ต้องอาศัยวิทยากรท้องถิ่น การปรับปรุงบริเวณความสะอาด ความร่มรื่น แหล่งเรียนรู้ต้องมีการจัดระบบควบคุม ดูแล รักษา ให้เกิดการใช้งานที่ทนนาน และการพัฒนาที่ยั่งยืน หากด้านการจัดการและการใช้แหล่งเรียนรู้ไม่มีระบบการควบคุมดูแลรักษาที่ดี หรือไม่พัฒนาต่อเนื่อง จะทำให้แหล่งเรียนรู้นั้นไม่มีประโยชน์และหมดคุณค่าลงไป ไม่น่าเข้าไปศึกษา เพราะไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน ดังนั้น จึงต้องวางแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาในวงรอบต่อไป และมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการพัฒนาแบบแผนแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้ได้นำการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เป็นรูปแบบในการดำเนินงาน ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติการ (Action) ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นการสะท้อนผล (Reflection) มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษา
2. วิธีดำเนินการศึกษา
 - 2.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล
 - 2.2 ขั้นตอนดำเนินการศึกษา
 - 2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.5 การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
3. สรุปผล
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อดำเนินการพัฒนาแบบแผนแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการศึกษา

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล
 - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษา (Research Participants) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ผู้ศึกษา จำนวน 1 คน
 - 1.1.2. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน

1.1.3	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงบประมาณ	จำนวน 1 คน
1.1.4	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป	จำนวน 1 คน
1.1.5	ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์	จำนวน 1 คน
1.1.6	ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ สุขศึกษาและพลศึกษา	จำนวน 1 คน
1.1.7	ครูปฏิบัติหน้าที่สอนกลุ่มสาระฯ งานอาชีพและเทคโนโลยี	จำนวน 1 คน
1.2	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 35 คน มีรายละเอียดดังนี้	
1.2.1	ครูในโรงเรียน	จำนวน 5 คน
1.2.2	คณะกรรมการนักเรียน	จำนวน 10 คน
1.2.3	คณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 5 คน
1.2.4	นักเรียน	จำนวน 15 คน

2. ขั้นตอนดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้ศึกษาได้นำเอาหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (Kemmis and McTaggart, 1988 : 11-15) เป็นกระบวนการในการดำเนินการศึกษา โดยดำเนินการเป็น 2 วนรอบ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติการ (Action) ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นตอนสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

2.1 ขั้นการวางแผนการปฏิบัติ (Planning) ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1.1 เตรียมความพร้อมของบุคลากร คือ การสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความตระหนัก และหาผู้ร่วมศึกษาด้วยความสมัครใจ เข้าร่วมศึกษา

2.1.2 นำผู้ร่วมศึกษา ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา วิเคราะห์สภาพปัจจุบันข้อมูลความต้องการของนักเรียน ของคณะกรรมการสถานศึกษา

2.1.3 กำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์และการจัดทำแผนดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

2.2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action) ผู้ศึกษาค้นคว้าร่วมกับผู้ร่วมศึกษาได้ดำเนินการในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ ดังนี้

2.2.1 การศึกษาดูงาน

2.2.2 การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก

2.2.3 การสร้างทีมงาน

2.2.3.1 การประชุมให้ความรู้

2.2.3.2 การมอบหมายงาน

2.2.3.3 การนิเทศติดตาม

ในวงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์

2.2.4 การนิเทศติดตาม

2.3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

2.3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาดูงาน

2.3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก

2.3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสร้างทีมงาน

2.3.4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

2.4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

สรุปผลการดำเนินการพัฒนาและข้อเสนอแนะที่ได้วิเคราะห์ร่วมกันมาปรับปรุงแก้ไขและวางแผนพัฒนาในวงรอบถัดไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบบันทึกการศึกษาดูงานของกลุ่มผู้ร่วมศึกษา แบบบันทึกข้อมูลให้ความร่วมมือหรือโครงการที่ได้รับการสนับสนุน

3.2 แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมศึกษา

3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

3.4 แบบแสดงความคิดเห็นความพึงพอใจของนักเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 แบบสังเกตมี 2 แบบ ได้แก่

4.1.1 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมศึกษาในการศึกษาดูงาน

4.1.2 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม

และนิเทศติดตาม

4.2 แบบสัมภาษณ์ มี 2 ฉบับ ได้แก่

4.2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ร่วมศึกษา

4.2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบผลการดำเนินการ

4.3 แบบสอบถาม มี 1 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ

ของนักเรียน

4.4 แบบบันทึกข้อมูล

4.4.1 แบบบันทึกข้อมูลการศึกษาดูงาน

4.4.2 แบบบันทึกข้อมูลการได้รับความร่วมมือ

5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การจัดกระทำข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้

ข้อมูลที่ได้รับการสังเกต บันทึกการศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์ การแสดงความคิดเห็น ข้อมูลโครงการที่ได้รับการสนับสนุน ข้อมูลได้จากการบันทึกร่วมสนับสนุนนำมาจัดหมวดหมู่ แยกตามกลยุทธ์ ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เชื่อถือได้ตามความสอดคล้องหรือแตกต่างกันน้อยเป็นแบบหลายมิติ ส่วนข้อมูลแสดงความคิดเห็นได้นำมาหาความถี่ห่าง ค่าโดยใช้ค่าสถิติร้อยละของระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และประโยชน์ที่เกิดต่อตัวนักเรียน ซึ่งได้ค่าร้อยละ 43.33 อยู่ในเกณฑ์มาก และร้อยละ 42.45 อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

5.2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ซึ่งจากการวิเคราะห์ได้ค่าระดับความคิดเห็นมาก ร้อยละ 43.33 ระดับมาก และร้อยละ 42.45 ระดับมากที่สุด แสดงว่าการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์มากไปทางมากที่สุดวิเคราะห์ จากแบบสังเกต แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ โดยการพรรณนาวิเคราะห์

สรุป

จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้

1. กลยุทธ์ในการพัฒนา

1.1 การศึกษาดูงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการพรรณนาวิเคราะห์นั้น ผู้ร่วมศึกษาเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะนำสิ่งที่พบเห็นมาบริหารจัดการให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้นในโรงเรียน มีขวัญกำลังใจ เห็นแนวทางในการพัฒนาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และเกิดการระดมแนวคิดที่จะพัฒนาอย่างเป็นฐานความรู้ ซึ่งประสบความสำเร็จในวงรอบที่ 1

1.2 การแสดงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก ประสบผลสำเร็จในวงรอบที่ 1 ผู้ร่วมศึกษาร่วมกันเขียนโครงการขอรับการสนับสนุนได้ 5 โครงการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 282,843 บาท (สองแสนแปดหมื่นสองพันแปดร้อยสี่สิบสามบาทถ้วน) พร้อมเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้นเตอร์อีก 1 ชุด

1.3 การสร้างทีมงาน ในกิจกรรมให้ความรู้ ผู้ร่วมศึกษารับความรู้ ความเข้าใจ

ในการทำงานเป็นทีม และสร้างทีมงานขึ้นได้ ครบทั้ง 4 ฐานความรู้ ตามผลการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเกตและการสัมภาษณ์ ซึ่งวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ ใบบัณฑิตการมอบหมายงาน ผู้ศึกษาได้มอบหมายงานเป็นฐานความรู้ตามความสมัครใจ ผู้ร่วมศึกษาเสนอขอรับผิดชอบ และหาทีมงานเอง กิจกรรมการนิเทศติดตาม พบว่าฐานที่ประสบความสำเร็จในวง รอบที่ 1 คือ ฐานที่ 4 ฐานจัดหาและจัดสภาพห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์สามารถจัดหาคอมพิวเตอร์ ได้ 10 เครื่อง จัดการเรียนการสอน และสืบค้นอินเทอร์เน็ตได้ตามเป้าหมายกิจกรรม ฐานที่ 2 ฐานปรับภูมิทัศน์กำจัดขยะ ดำเนินการได้สำเร็จ แต่ต้องดำเนินไปเรื่อยๆ ในวงรอบที่ 2 และวงรอบต่อไป เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนฐานที่ต้องดำเนินการต่อในวงรอบที่ 2 คือ ฐานที่ 1 ฐานขึ้นขอบตาม แนวเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมปลูกข้าว มีนาบางไร่ที่ถูกน้ำท่วมขัง ต้องดำเนินการ หว่านข้าวอีกครั้ง และขณะนี้ข้าวกำลังเจริญเติบโต ส่วนกิจกรรมเลี้ยงปลาประสบความสำเร็จ และดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ ในวงรอบที่ 2 เพื่อเป็นการพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืน ส่วนฐานที่ 3 ฐานจัดที่พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยงในวงรอบที่ 1 ถูกพายุกระหน่ำพัดนิทรรศการพัง แก้วไขเรียบร้อยในวงรอบที่ 2 และเป็นฐานที่สำนักงานเขตที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และสาธารณสุขอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ตัดสินใจให้ได้รับรางวัล ดีเด่น ชนะเลิศ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2. ผลการพัฒนา

จากผลการศึกษาดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลการพัฒนาได้ดังนี้

สภาพก่อนการพัฒนา การดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียน การสอนนั้น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่เพียงพอ ขาดแคลน และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ไม่เอื้อต่อการเข้าไปศึกษา เช่น บริเวณบ่อปลาก็เป็นป่าหนามรกรุงรังด้วยหญ้า และยังมีขยะ มูลฝอยปล่อยพื้นที่ให้เปล่าประโยชน์ ขาดความร่มรื่น บริเวณอาคารยังไม่ได้รับดินจากการก่อสร้าง ไม่มีสวนหย่อม ไม้ประดับ บริเวณใต้อาคารยังเป็นที่โล่ง ไม่มีป้ายความรู้ แหล่งเรียนรู้ทาง เทคโนโลยีโรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนการสอน บุคลากรยังไม่เข้าใจ และยังไม่มีความสนใจ ในกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โรงเรียนขาดทุนทรัพย์ ขาดทรัพยากรด้านทรัพยากรทุน คน และการทำงานเป็นทีม บุคลากรยังไม่เห็นความสำคัญ และความจำเป็น

หลังจากที่ได้ทำการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนโดยใช้กลยุทธ์ ศึกษาดูงาน การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอกและการสร้างทีมงาน โดยใช้กิจกรรมย่อย การประชุมการมอบหมายงาน การนิเทศติดตาม

ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 ผู้ร่วมศึกษามีแรงบันดาลใจ มีความตระหนัก และเข้าใจดำเนินการพัฒนา และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการดำเนินการพัฒนา แหล่งเรียนรู้และได้แหล่งเรียนรู้เกิดขึ้น และเอื้อต่อการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น แต่ยังมีปัญหา ด้านวิทยากร วัสดุบางอย่าง และติดกับฤดูกาล ธรรมชาติ เกิดน้ำท่วมขัง นาข้าวจึงต้องดำเนินการต่อ ในวงรอบที่ 2

ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การนิเทศติดตาม ทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษา เกิดขวัญกำลังใจ และร่วมกันแก้ไขปัญหาในแต่ละทีมงานของตนเอง และวิทยากร ท้องถิ่น ได้นำวัสดุ อุปกรณ์ เข้ามาดำเนินงานร่วมกัน ติดตั้งทีมครูและนักเรียน รับผิดชอบ ขณะนี้ข้าวกำลังโต ส่วนบรรยากาศก็มีสวนหย่อมที่สวยงามพอสมควร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 พบว่า งานต่าง ๆ ได้พัฒนาได้เรียบร้อย ครบทุกกิจกรรม เพียงแต่รอผลสัมฤทธิ์ที่เป็นผลผลิตในโอกาสต่อไป

สรุปผลการพัฒนาดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความสามารถดำเนินการตามแผนดำเนินการพัฒนา และเกิดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน อีก 4 แหล่งเรียนรู้ทำให้นักเรียน ผู้ร่วมศึกษามีความพึงพอใจ ทั้งบริเวณอาคารใหม่ ก็ได้รับการพัฒนา ให้ร่มรื่น สวยงาม สะอาด เหมาะสมที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างดี เป็นที่ชื่นชอบของผู้มาเยี่ยมชม ครู นักเรียนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า และเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองตาม ความสนใจ

อภิปรายผล

จากการศึกษาและสรุปผลการศึกษารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียน การสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จะเห็นว่า

1. กลยุทธ์ในการพัฒนา

1.1 การศึกษาดูงาน

สรุปผล ผู้ร่วมศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ และได้้นำสิ่งที่พบเห็นจากประสบการณ์ตรง มาบริหาร ปรับปรุง พัฒนางานให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ถือว่า ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายกิจกรรมในวงรอบที่ 1

อภิปรายผล กิจกรรมการศึกษาดูงาน ประสบความสำเร็จเนื่องจากผู้ร่วมศึกษาสนใจ ศึกษาตามเป้าหมาย และความต้องการ ได้ประสบการณ์ตรง เกิดแรงบันดาลใจจากความสวยงาม ความเป็นไปได้ ในการที่จะนำมาดัดแปลง พัฒนางานในโรงเรียนให้เหมาะสมกับบริบท

เหมาะสมกับสภาพที่สามารถทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ สายทอง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนนางรองพิทยาคม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุดโรงเรียนนางรองพิทยาคม โดยใช้กลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตาม ทำให้ได้ห้องสมุดที่มีแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพและเพียงพอ ในการศึกษาการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน และให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับการใช้หลักสูตรให้การบริการในโรงเรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก

สรุปผล ชุมชน แหล่งเงินทุน มูลนิธิ ญาติ เพื่อนฝูง ผู้คุ้นเคยต่างๆ ที่ผู้ศึกษาผู้ร่วมศึกษา และบุคลากรในโรงเรียนไปประสาน ต่างให้ความร่วมมือ สนับสนุนได้เงินรวมทั้งสิ้น 282,843 บาท (สองแสนแปดหมื่นสองพันแปดร้อยสี่สิบสามบาทถ้วน) พร้อมคอมพิวเตอร์ และเครื่องปริ้นเตอร์ 1 ชุด เป็นกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

อภิปรายผล กิจกรรมการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก ประสบผลสำเร็จ เพราะความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และ การสร้างสัมพันธภาพที่ดี สามารถนำไปปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนมาดำเนินการพัฒนาได้ตามเป้าหมายของการพัฒนาและวัตถุประสงค์ของผู้ให้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของอนัญชัย จานงนรินทร์รักษ์ (2547 : บทคัดย่อ) จากการดำเนินการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนก่อนการพัฒนาทางด้านกายภาพ มีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ได้ดำเนินการพัฒนาโดยจัดทำบริเวณโรงเรียนให้เป็นฐานความรู้ให้นักเรียนสามารถศึกษา ผลการดำเนินงานส่งให้กลุ่มผู้เข้าร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจ สามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนโดยจัดทำเป็นฐานความรู้ มีทักษะกระบวนการตามขั้นตอน เป็นผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจ ได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1.3 การสร้างทีมงาน

สรุปผล

1.3.1 การประชุมให้ความรู้ ผู้ร่วมศึกษาได้รับความรู้ ความเข้าใจในการสร้างทีมงาน ได้ครบตามฐานความรู้ทั้ง 4 ฐาน และได้ทีมงานตามความสมัครใจ

1.3.2 การมอบหมายงาน

ผู้ร่วมศึกษาได้ทีมงานที่มีความรับผิดชอบ เข้มแข็ง ดำเนินกิจกรรมตามกติกาของทีม และประสบผลสำเร็จในแต่ละฐานความรู้ที่ทุกทีมรับผิดชอบ แม้จะมีอุปสรรคก็ช่วยกันแก้ไขปัญหา จนการพัฒนางานได้เกิดประสิทธิภาพ ได้รับโลรางวัลในฐานที่ 3 คือ

ฐานจัดที่พักผ่อน รู้ทันป้องกันความเสี่ยง

1.3.3 การนิเทศติดตาม

การนิเทศติดตาม ผู้ศึกษา ได้นิเทศติดตาม เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ ช่วยให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการพัฒนางานของแต่ละทีมประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

อภิปรายผล ในกลยุทธ์การสร้างทีมงานประสบผลสำเร็จ ผู้ร่วมศึกษาเข้าใจ ในการสร้างทีมงาน มีความรับผิดชอบ ทำงานตามกติกาของทีมอย่างดี เป็นการชี้ให้เห็นว่า การทำงานเป็นทีมจะทำให้งานสำเร็จได้ดีกว่าการทำงานแบบคนเดียว

2. ผลของการพัฒนา

การศึกษาการดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ร่วมศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้บริเวณสระน้ำ บริเวณที่นา บริเวณอาคาร ตลอดจน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นห้องปฏิบัติการ โดยจัดทำเป็นฐานความรู้ แบ่งความรับผิดชอบ ดำเนินการเป็นทีม ตั้งแต่การแสวงหาความร่วมมือจนกระทั่งการดำเนินการพัฒนาให้เกิดฐานความรู้ที่สมบูรณ์มีฐาน ชื่นชมตามแนวทฤษฎีใหม่ คือการเลี้ยงปลาในสระ การทำนาบริเวณที่ลุ่ม บริเวณรอบสระมีการ ปลูกพืช ฐานปรับภูมิทัศน์กำจัดขยะ ฐานจัดที่พักผ่อนรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ฐานจัดหาและจัดสภาพ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การดำเนินงานการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ของนักเรียนตามกรอบการศึกษา 2 ด้าน คือ สภาพแวดล้อม นพรัตน์ สายกุล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียน บ้านกราม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินงานการพัฒนา สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามกรอบการศึกษา 2 ด้าน คือ สภาพแวดล้อม ภายในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนา สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมประกวดชั้นเรียน กิจกรรมพัฒนาบริเวณ โรงเรียน ให้เป็นจุดศึกษาและกิจกรรมกลุ่มที่รับผิดชอบบริเวณ โรงเรียน ทำให้สภาพแวดล้อม ของโรงเรียนบ้านกราม เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียน

ปัญหาก่อนการดำเนินการพบว่า แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากร ไม่เกิดแรงบันดาลใจให้สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ โรงเรียนมี ห้องปฏิบัติการ และเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอสำหรับใช้เรียนใช้สอน บริเวณโรงเรียนไม่สะอาด ไม่สวยงาม ไม่ร่มรื่น สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ไม่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ อมรศรี พรหมภู่วลัย (2547 : บทคัดย่อ) การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ

การเรียนรู้ โรงเรียนบ้านลำเพ็ช อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา สภาพปัจจุบันการดำเนินงาน และปัญหาสภาพแวดล้อม โรงเรียนบ้านลำเพ็ช พบว่า โดยรวมมีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในระดับน้อย โดยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีบริเวณในโรงเรียน อาคารสถานที่ และห้องเรียนที่ไม่สะอาดสวยงาม ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขาดความพร้อม และความเหมาะสม และไม่มีความปลอดภัยต่อนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ ครูผู้สอน มีการจัดการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับผู้เรียน และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม นักเรียน ขาดการส่งเสริมสนับสนุนขาดความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ดำเนินการพัฒนา โดยใช้กลยุทธ์ คือ การประชุมปฏิบัติการและการนิเทศภายในการพัฒนาประกอบด้วย กิจกรรม การตกแต่งห้องเรียน กิจกรรมการตกแต่งอาคารเรียน กิจกรรมตกแต่งบริเวณภายในโรงเรียน กิจกรรมการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนของครูผู้สอน กิจกรรมการประกวดห้องเรียน พบว่า การดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนโรงเรียนบ้านลำเพ็ช มีความกระตือรือร้นในการเข้าเรียน ทุกคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ มีความภาคภูมิใจในผลงาน ผูกพันกับงาน มีความสนใจเรียนมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อนคือ ในเรื่องการมีส่วนร่วม ของทีมงาน จึงควรส่งเสริมพัฒนาและปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงานทุกคน ทั้งครูและนักเรียน และให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด เพราะขาดทรัพยากรทุนและคน ขาดผู้สนับสนุนผู้ศึกษา และผู้ร่วมศึกษาจึงมุ่งศึกษา และร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ คือ การศึกษาดูงาน การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอก การสร้างทีมงาน โดยมีกิจกรรม การให้ความรู้ การมอบหมายงาน นิเทศติดตามการดำเนินงาน ไปตามแผนระยะหนึ่ง พบว่า ผู้ร่วมศึกษามีความเข้าใจความสามารถดำเนินการพัฒนาได้ แต่การดำเนินการตามแหล่งเรียนรู้ ไม่เสร็จสมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจากวิทยากรท้องถิ่นและอุปกรณ์บางอย่างในการทำล่าช้า เพราะวิทยากรติดภารกิจในการทำนา และมีฝนตกก่อนฤดูติดต่อกัน 4 วัน โรงเรียนเป็นที่ลุ่ม น้ำท่วม ป้ายนิเทศเกี่ยวกับฐานจัดที่พักผ่อนรู้ทันป้องกันความเสี่ยงถูกพายุพัดเสียหาย จึงต้อง ซ่อมแซม และดำเนินการในในวงรอบที่ 2 ได้หาแนวทางในการดำเนินการแก้ปัญหาและใช้กลยุทธ์ นิเทศติดตาม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ซึ่งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาก่อนการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทาง วิทยาศาสตร์ ตำราญ พลยะเรศ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งประชาพัฒนา อำเภอมะขาม จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าสภาพการดำเนินงานเพื่อ พัฒนาแหล่งเรียนรู้มีไม่เพียงพอ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ ขาดสื่อวัสดุ-อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่ทันสมัย ทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถ สนองต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนโดยการพัฒนาปรับปรุง และจัดทำแหล่งเรียนรู้เป็นผลให้นักเรียนมีแหล่งเรียนรู้

ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อน คือ การบริหารจัดการ ซึ่งเป็นกลที่สำคัญที่จะทำให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ควรดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ยังมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป ในการศึกษาในปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ การศึกษาทุกแห่งมีการปรับกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตร ซึ่งการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีมาตรฐานและเอื้อต่อการเรียนรู้ ดังเห็นได้จากงานวิจัยของคีฟ (Keefe, 2003 : 1613-A) ได้ศึกษาการเรียนรู้วิถีทัศน์แก่นักเรียนและครู สร้างบทวิถีทัศน์ และชุดการประชุมวิถีทัศน์ ซึ่งเป็นการเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ รวมทั้งกลุ่มนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือ การเรียนผ่านการปฏิบัติงานร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ รวมทั้งกลุ่มนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ภาคสนาม พิพิธภัณฑน์ โรงภาพยนตร์ เป็นต้น ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวได้สร้างสิ่งแวดล้อมแล้วทางการเรียนให้แพร่กระจายเพิ่ม และขยายการเรียนรู้เกิดขึ้นที่โรงเรียนวิธีการในการศึกษาขึ้นอยู่กับ Fourth Generation Evaluation ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของครู หลังจากที่ได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านทางวิถีทัศน์ และความสัมพันธ์กับการเรียนของวิถีทัศน์กับการเรียนด้านเทคโนโลยีรูปแบบอื่น ๆ ผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ครูได้ปรับตัวหลักสูตรปรับให้สมบูรณ์ขึ้น ครูมีโอกาสพัฒนาขึ้นภายในโรงเรียน มีการแนะนำแหล่งเรียนรู้อย่างกว้างขวาง รวมถึงความสามารถของครูที่จะบรรลุการสอนตามทฤษฎี สร้างสรรค์ความรู้ และมีแรงกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิถีทัศน์

เมื่อได้รับข้อสรุปปัญหาจากการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 จึงมอบหมายให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและทีมงานวางแผนดำเนินการประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่น และยืมเครื่องสูบน้ำ สูบน้ำออกจากที่นา เพื่อระบายน้ำลงสู่ลำคลอง ส่งผลให้การดำเนินงานในวงรอบที่ 2 ดำเนินการปลูกข้าวได้สำเร็จการจัดปายนิเทศฐานรู้ทันป้องกันความเสี่ยงได้ประสานขออุปกรณ์ แผ่นความรู้ หน่วยงานอื่น เช่น โรงพยาบาลหนองพอก สาธารณสุขอำเภอหนองพอก เพื่อดำเนินการ และจัดทำป้ายให้แข็งแรงถาวรส่งผลให้การดำเนินงานมีการพัฒนาที่ดีขึ้น

ผลความสำเร็จในการศึกษา ดำเนินงานพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียน การสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา เพราะบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยครู นักเรียน นักการภารโรง และผู้เกี่ยวข้องคือ กรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมกันชื่นชมผลงาน ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งคือ มูลนิธิ กองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองพอก สาธารณสุข อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และความมีจิตกุศลจากเพื่อนฝูง ญาติมิตร ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนได้ให้การสนับสนุน ทำให้ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษา ตลอดจนทีมงานได้ดำเนินการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา (2540 : 21) และแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษา (ชัยยุทธ สิริสุทธิ. 2546 : 4-14) ทำให้โรงเรียนหนองพอกวิทยามีแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น และทำให้การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และผลสำเร็จอีกอย่างหนึ่งมาจากผู้ร่วมศึกษามีความมุ่งมั่น และตั้งใจจริง ในการแก้ปัญหา ได้ร่วมมือกันใช้กลยุทธ์ในการพัฒนามีการแสวงหาแหล่งสนับสนุนและการทำงานกันเป็นทีม ในการริเริ่ม โครงการต่างๆ มีการวางแผน มีการเตรียมการวิเคราะห์ความเป็นมาของกลยุทธ์ และที่สำคัญ คือ การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้รับผิดชอบดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาคำเนินงานพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนา

1.1 ด้านบริหาร

1.1.1 ผู้บริหารสามารถนำผลการดำเนินงานพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ไปใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนในด้านการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างยั่งยืน

1.1.2 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำกลยุทธ์ในการพัฒนาการดำเนินการครั้งนี้ไปปรับปรุงวิธีการ หรือเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อพัฒนางานต่อไป

1.1.3 ผู้บริหารโรงเรียนควรมีมาตรการจัดการกองทุน มูลนิธิ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

1.2 ด้านผู้ร่วมศึกษา

1.2.1 ผู้ร่วมศึกษาสามารถนำกลยุทธ์ในการพัฒนาไปใช้เป็นอย่างในกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

1.2.2 ผู้ร่วมศึกษาสามารถนำวิธีการศึกษาค้นคว้าทำการวิจัยในเรื่องอื่น ๆ

1.2.3 การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมชื่นชมผลงาน

จะมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และพัฒนางานอื่นได้ดีกว่าเพียงคนเดียว

1.2.4 การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการสร้างทีมงาน จะทำให้การทำงานเข้มแข็งขึ้น แต่ผู้ร่วมทีมงานควรเป็นผู้ปฏิบัติเลือกกันเอง

1.3 ด้านกลยุทธ์

1.3.1 กลยุทธ์การศึกษาคุณงานจะเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ผู้ศึกษาได้ประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้ร่วมศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ และสถานที่จะไปศึกษาคุณงานควรเลือกที่ผู้ศึกษาสนใจ และได้แนวคิดหลายรูปแบบ

1.3.2 กลยุทธ์แสวงหาความร่วมมือจากแหล่งเงินทุนภายนอก ควรจะสร้างความสัมพันธ์กับภายนอกให้เกิดมิตรภาพ และนำสิ่งที่คุณให้ความร่วมมือมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามจุดมุ่งหมาย และพัฒนาให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพ

1.3.3 กลยุทธ์การสร้างทีมงาน ควรจะสร้างความเข้าใจในการสร้างทีมงานที่ประสบความสำเร็จ การมอบหมายงานตามผู้รับผิดชอบสนใจ การให้กำลังใจ และแนวทางการแก้ปัญหาที่ดี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านทักษะ การดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่หลากหลายเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ควรศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางในการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน

2.3 การศึกษาการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เห็นผลสำเร็จ การดำเนินงานในช่วงระยะสั้นและพัฒนาต่อเนื่อง

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึกการศึกษาดูงาน

ชื่อผู้บันทึก.....

สถานที่ในการศึกษาดูงาน.....

.....

กิจกรรมเนื้อหา.....

ศึกษาดูงาน วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง

แบบบันทึกการศึกษาดูงานของผู้ศึกษานี้สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาดูงาน พฤติกรรมของผู้ร่วมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงาน ได้แก่.....

.....

.....

สิ่งที่เรียนรู้ / ประทับใจ.....

.....

.....

.....

.....

สิ่งที่จะนำไปปรับใช้.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....บันทึก

(.....)

...../...../.....

ชุดที่ 1

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการศึกษาดูงาน
เพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โรงเรียนหนองพอกวิทยา

ชื่อผู้ถูกสังเกต.....

กิจกรรมการศึกษาดูงาน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

คำชี้แจง แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการ
ปฏิบัติงาน

รายงานการสังเกต	บันทึกการสังเกต	บันทึกเพิ่มเติม	ข้อคิดเห็นของผู้ศึกษา
1.ความสนใจพอใจ ในการศึกษาดูงาน
2. ขณะดูงานมีความตั้งใจ สนใจ
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อน สมาชิก
4. การแสดงความคิดเห็น ความเข้าใจ
5. ผลสัมฤทธิ์ของการ ดำเนินกิจกรรม

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต/บันทึก

(.....)

แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมศึกษาในการดำเนินกิจกรรมและนิเทศติดตาม

ชื่อผู้ถูกสังเกต.....ชื่อผู้สังเกต.....

กิจกรรมเนื้อหา.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

คำชี้แจง แบบสังเกตพฤติกรรมการดำเนินกิจกรรมและนิเทศติดตามของผู้ร่วมศึกษาสร้างขึ้น
เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมขณะที่มีการจัดกิจกรรมกำลังดำเนินอยู่

พฤติกรรมของผู้ร่วมศึกษา	บันทึกการสังเกต	ความคิดเห็นของผู้ศึกษา
1.แสดงความสนใจในการเข้ารับการประชุม อบรม		
2.ขณะรับการอบรมมีความสนใจตั้งใจ		
3. กล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด		
4. มีความกระตือรือร้นตื่นตัวในการร่วม กิจกรรม		
5. การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสมาชิก		
6.พฤติกรรมการเรียนรู้การตอบสนองและมี ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานหรือดำเนิน กิจกรรมได้		
7. ความเป็นผู้นำในการทำงาน		
8. ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรม		

ข้อเสนอแนะ / การนิเทศ(เพิ่มเติม)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

กิจกรรมเนื้อหา.....

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนารูปแบบ
แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ สรุปผลการดำเนินงานของทีม
และจะได้นำไปนิเทศช่วยเหลือ

1. อยากให้ท่านเล่าถึงการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่ท่านคิดว่าน่าจะดำเนินการให้เอื้อต่อการเรียน
การสอนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. การสร้างทีมงานเพื่อร่วมกันดำเนินการฐานของเราท่านคิดว่าทีมงานของท่านจะดำเนินงานได้อย่าง
ต่อเนื่องหรือไม่เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. ทีมงานของท่านมีความต้องการการช่วยเหลือในเรื่องใดอีกบ้างในขณะนี้

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความมั่นใจว่างานจะสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีความพึงพอใจในการจัดการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหรือไม่
เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ความคิดเห็นของท่านโดยทั่วไปในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ เป็นอย่างไร และท่านมีข้อเสนอแนะ
เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูล
โรงเรียนหนองพอกวิทยา

สถานะผู้ตอบสอบถาม ครู คณะกรรมการสถานศึกษา
เพศ ชาย หญิง

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการ เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ สรุปผลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน

1. ท่านพึงพอใจหรือไม่ที่โรงเรียนจัดให้บริเวณสระน้ำในโรงเรียนให้ร่มรื่นสะอาด เป็นที่พักผ่อนและเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ

พึงพอใจ เพราะ.....

ไม่พึงพอใจ เพราะ.....

2. การจัดสภาพบรรยากาศ บริเวณสระน้ำในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเลี้ยงปลาและได้เรียนรู้เหมาะสมหรือไม่เพียงใด

เหมาะสม เพราะ.....

ไม่เหมาะสม เพราะ.....

3. ท่านคิดว่าโรงเรียนควรจัดสิ่งเพิ่มเติมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ใช้และสร้างบรรยากาศ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สมบูรณ์มากขึ้น เช่น การปลูกข้าว

ควรจัด เช่น.....

ไม่ควรจัด เช่น.....

4. ท่านพึงพอใจหรือไม่อย่างไรที่โรงเรียนได้จัดให้มีห้องคอมพิวเตอร์เป็นแหล่งเรียนรู้

พึงพอใจ เพราะ.....

ไม่พึงพอใจ เพราะ.....

5. ท่านคิดว่า โรงเรียนและตัวท่านควรจะมีส่วนร่วมในการจัดเพิ่มเติมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ด้านคอมพิวเตอร์สมบูรณ์มากขึ้น

ควร เช่น.....

ไม่ควร เช่น.....

6. ฐานความรู้พักผ่อนรู้ทันป้องกันความเสี่ยง ท่านคิดว่า ท่านได้รับประโยชน์หรือไม่

ได้ เพราะ.....

ไม่ได้ เพราะ.....

7. ท่านมีความพึงพอใจหรือไม่ที่โรงเรียนได้จัดให้มีบ้านพักผ่อนรู้ทันป้องกันความเสี่ยง

พึงพอใจ เพราะ.....

ไม่พึงพอใจ เพราะ.....

8. ท่านได้ใช้ฐานความรู้ รู้ทันป้องกันความเสี่ยง หรือไม่

ใช่ เพราะ.....

ไม่ใช่ เพราะ.....

9. ที่มีความคิดเห็นอย่างไรที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการจัดทำแหล่งเรียนรู้

เหมาะ เพราะ.....

ไม่เหมาะ เพราะ.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นความพึงพอใจในเรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้
ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา

แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความซึ่งตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

13-15 ปี 16 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 2 คุณลักษณะความคิดเห็น

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความให้ละเอียด ประกอบด้วยข้อความ จำนวน 18 ข้อ ให้เขียน
เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องย่อระดับความคิดเห็นตามที่เป็นจริง ซึ่งแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงน้อยที่สุด

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	ท่านมีความพึงพอใจในการ โรงเรียนจัดให้ บริเวณสะอาดร่มรื่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ ธรรมชาติเพียงใด					
2	ท่านได้ใช้บริเวณฐานความรู้บริเวณสระน้ำเป็น ที่พักผ่อนเพียงใดและได้ความรู้เพียงใด					
3	การจัดสภาพบรรยากาศฐานความรู้ บริเวณสระ น้ำมีความเหมาะสมเพียงใด					
4	ท่านได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น เพียงใด					
5	ท่านได้รับความรู้จากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด					
6	ห้องคอมพิวเตอร์เป็นแหล่งเรียนรู้มากน้อย เพียงใด					
7	ท่านได้รับความรู้จากห้องคอมพิวเตอร์มากน้อย เพียงใด					
8	ตัวท่านและ โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัด ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ด้านคอมพิวเตอร์เพียงใด					

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
9	ฐานความรู้พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยง มีประโยชน์เพียงใด					
10	ท่านมีความพึงพอใจต่อฐานรู้ทันป้องกันความเสี่ยงอย่างไร					
11	การศึกษาหาความรู้ได้ความรู้มากน้อยเพียงใด					
12	ท่านรู้จักค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด					
13	ท่านได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้ง 3 บานในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด					
14	ท่านได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ เช่น สร้างโครงการ หรือในวิชาต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด					
15	ความสะอาดของโรงเรียนเกิดจากความร่วมมือของนักเรียน ท่านมีส่วนเป็นนักเรียนที่ทิ้งขยะถูกที่หรือไม่ เพียงใด					
16	ท่านคิดว่าท่านจะช่วยรณรงค์ให้โรงเรียนสะอาดขึ้นหรือไม่ เพียงใด					
17	ท่านมีความพึงพอใจในโรงเรียนของท่านเพิ่มขึ้นเพียงใด					
18	ท่านได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้ง 3 ฐานในคาบเรียนอิสระมากน้อยเพียงใด					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
คะแนนจากแบบสอบถาม
ผลการประเมินความพึงพอใจ

แบบประเมินผลความคิดเห็นจากแบบสอบถาม
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหนองพอกวิทยา
อำเภอหนองพอกวิทยา จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศชาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 48

เพศหญิง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 40

2. อายุระหว่าง 13-15 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 40

อายุ 16 ปี ขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 60

3. ระดับการศึกษา

☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	จำนวน 0 คน	คิดเป็นร้อยละ 0
☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	จำนวน 5 คน	คิดเป็นร้อยละ 20
☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	จำนวน 5 คน	คิดเป็นร้อยละ 20
☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	จำนวน 5 คน	คิดเป็นร้อยละ 20
☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	จำนวน 5 คน	คิดเป็นร้อยละ 20
☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	จำนวน 5 คน	คิดเป็นร้อยละ 20

ตอนที่ 2 คุณลักษณะความคิดเห็น

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจ หรือ	เป็นจริงน้อยที่สุด

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	ท่านมีความพึงพอใจในการ โรงเรียนจัดให้ บริเวณสะอาดร่มรื่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ ธรรมชาติเพียงใด	72%	28%			
2	ท่านได้ใช้บริเวณฐานความรู้บริเวณสระน้ำเป็นที่พักผ่อนเพียงใดและได้ความรู้เพียงใด	20%	56%	24%		
3	การจัดสภาพบรรยากาศฐานความรู้ บริเวณสระน้ำมีความเหมาะสมเพียงใด	16%	72%	12%		
4	ท่านได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นเพียงใด	36%	52%	16%		
5	ท่านได้รับความรู้จากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด	40%	44%	16%		
6	ห้องคอมพิวเตอร์เป็นแหล่งเรียนรู้มากน้อยเพียงใด	76%	20%	4%		
7	ท่านได้รับความรู้จากห้องคอมพิวเตอร์มากน้อยเพียงใด	56%	44%			
8	ตัวท่านและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัด ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ด้านคอมพิวเตอร์เพียงใด	48%	40%	12%		

ข้อที่	รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
9	ฐานความรู้พักผ่อนและรู้ทันป้องกันความเสี่ยงมีประโยชน์เพียงใด	64%	24%	12%		
10	ท่านมีความพึงพอใจต่อฐานรู้ทันป้องกันความเสี่ยงอย่างไร	48%	40%	12%		
11	การศึกษาหาความรู้ได้ความรู้มากน้อยเพียงใด	24%	56%	20%		
12	ท่านรู้จักค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มากน้อยเพียงใด	12%	80%	8%		
13	ท่านได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้ง 3 ฐานในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด	16%	68%	16%		
14	ท่านได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ เช่น สร้างโครงการ หรือในวิชาต่างๆ มากน้อยเพียงใด	28%	36%	36%		
15	ความสะอาดของโรงเรียนเกิดจากความร่วมมือของนักเรียน ท่านมีส่วนเป็นนักเรียนที่ทิ้งขยะถูกที่หรือไม่ เพียงใด	56%	28%	12%	4%	
16	ท่านคิดว่าท่านจะช่วยรณรงค์ให้โรงเรียนสะอาดขึ้นหรือไม่ เพียงใด	56%	28%	12%	4%	
17	ท่านมีความพึงพอใจในโรงเรียนของท่านเพิ่มขึ้นเพียงใด	68%	28%	4%		
18	ท่านได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้ง 3 ฐานในคาบเรียนอิสระมากน้อยเพียงใด	28%	36%	36%		
	รวม/เฉลี่ย	42.45	43.33	13.78	0.44	0

จากตารางร้อยละของระดับความคิดเห็นอยู่ระดับมาก ร้อยละ 43.33 และมากที่สุดอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 42.45 แสดงว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับมากไปทางมากที่สุด

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 04123.531 / 029

โรงเรียนหนองพอกวิทยา
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

25 เมษายน 2549

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เรียน คุณนิคม สุวพงษ์

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ณีภาค ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองพอกวิทยา กำลังศึกษาค้นคว้า เรื่อง การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนใน โรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อให้การศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนหนองพอกวิทยา พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์ จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษานี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา โรงเรียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์ณีภาค)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองพอกวิทยา

ที่ ศธ 04123.531 / 030

โรงเรียนหนองพอกวิทยา

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

25 เมษายน 2549

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เรียน คุณพงษ์ศักดิ์ ชื่นมณี

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ณีภาค ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองพอกวิทยา กำลังศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อให้การศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนหนองพอกวิทยา พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์ จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษา ในครั้งนี้ เพื่อผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา โรงเรียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์ณีภาค)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองพอกวิทยา

ที่ ศธ 04123.531 / 031

โรงเรียนหนองพอกวิทยา

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

25 เมษายน 2549

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เรียน คุณพิรพงศ์ พงษ์ศาสตร์

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา กำลังศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อให้การศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนหนองพอกวิทยา พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา โรงเรียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์มณีภาค)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองพอกวิทยา

ที่ ศธ 04123.531 / 031

โรงเรียนหนองพอกวิทยา

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

25 เมษายน 2549

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เรียน คุณนงลักษณ์ สุกแสวง

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา กำลังศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อให้การศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนหนองพอกวิทยา พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา โรงเรียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์มณีภาค)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองพอกวิทยา

ที่ ศธ 04123.531 / 031

โรงเรียนหนองพอกวิทยา

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

25 เมษายน 2549

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เรียน คุณวุฒิกุล ดวงอ่อนนาม

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา กำลังศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อให้การศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนหนองพอกวิทยา พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา โรงเรียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์มณีภาค)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองพอกวิทยา

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบกิจกรรม

ภาพประกอบ 4 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาศึกษาดูงาน ณ มหาเจดีย์ชัยมงคล

ภาพประกอบ 5 ผู้ศึกษาและทีมงานออกพบประผู้ปกครอง
เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน

ภาพประกอบ 6 พิธีทอดถวายผ้าป่าเพื่อการศึกษาโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ภาพประกอบ 7 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาดูแลการปล่อยปลาลงบ่อที่ 1

ภาพประกอบ 8 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาดูแลการปล่อยปลาลงบ่อที่ 2

ภาพประกอบ 9 ผู้ร่วมศึกษาและนักเรียนกำลังกำจัดขยะ

ภาพประกอบ 10 ฐานชั้นชมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

ภาพประกอบ 11 บรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็น
นี่คือส่วนหนึ่งของ โรงเรียนหนองพอกวิทยา

ภาพประกอบ 12 บรรยากาศและแหล่งเรียนรู้

ภาพประกอบ 13 บรรยากาศและสภาพแวดล้อมบริเวณ โรงเรียนหนองพอกวิทยา

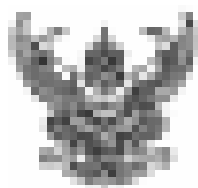
ภาพประกอบ 14 แหล่งเรียนรู้ฐานรู้ทันป้องกันความเสี่ยง

ภาพประกอบ 15 การจัดสภาพห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

ภาคผนวก ง
หนังสือเผยแพร่ผลงาน

ที่ ศธ. 04123.531 / 129

โรงเรียนหนองพอกวิทยา

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 45210

20 ธันวาคม 2549

เรื่อง เพยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกพัฒนาประชานุสรณ์

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดทำผลงานทางวิชาการ เรื่องการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อขอมิและเลื่อนวิทยฐานะเป็นผู้ชำนาญการเชี่ยวชาญ

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงขอเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่จัดทำขึ้นดังกล่าว เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ที่ ศธ. 04123.533 / 03

โรงเรียนหนองพอกพัฒนาประชานุสรณ์

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 45210

2 มกราคม 2550

เรื่อง ขอบขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ตามที่โรงเรียนหนองพอกวิทยา ได้จัดส่งผลงานทางวิชาการ เรื่องการพัฒนา
รูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจัดทำโดยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ออกเผยแพร่นั้น
ทางโรงเรียนหนองพอกพัฒนาประชานุสรณ์ ได้รับผลงานเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนจะได้นำผลงาน
ทางวิชาการ ออกเผยแพร่และใช้ให้เกิดประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นผลดีต่อครูและนักเรียนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายอัมพร สุวรรณ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกพัฒนาประชานุสรณ์

ที่ ศธ. 04123.531 / 130

โรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 45210

20 ธันวาคม 2549

เรื่อง เพยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองหนองพอก

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดทำผลงานทางวิชาการ เรื่องการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อขอมิและเลื่อนวิทยฐานะเป็นผู้ชำนาญ เชี่ยวชาญ

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงขอเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่จัดทำขึ้นดังกล่าว เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ที่ ศธ. 04123.530 / 07

โรงเรียนเมืองหนองพอก
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 45210

5 มกราคม 2550

เรื่อง ขอบขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ตามที่โรงเรียนหนองพอกวิทยา ได้จัดส่งผลงานทางวิชาการ เรื่อง การพัฒนารูปแบบ
แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจัดทำโดยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ออกเผยแพร่
ทางโรงเรียนเมืองหนองพอก ได้รับผลงานเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนจะได้นำผลงานทางวิชาการ
ออกเผยแพร่และใช้ให้เกิดประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นผลดีต่อครูและนักเรียนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวัฒนา วรรณโสภิต)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองหนองพอก

ที่ ศธ. 04123.531 / 129

โรงเรียนหนองพอกวิทยา

อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 45210

20 ธันวาคม 2549

เรื่อง เพยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเมยวดีพิทยาคม

ด้วยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดทำผลงานทางวิชาการ เรื่องการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ เพื่อขอมิและเลื่อนวิทยฐานะเป็นผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงขอเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่จัดทำขึ้นดังกล่าว เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ที่ ศธ. 04123.533 / 03

โรงเรียนเมวดีพิทยาคม

อำเภอเมวดี จังหวัดร้อยเอ็ด 45250

2 มกราคม 2550

เรื่อง ขอบขอบคุณในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองพอกวิทยา

ตามที่โรงเรียนหนองพอกวิทยา ได้จัดส่งผลงานทางวิชาการ เรื่องการพัฒนารูปแบบ
แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา ตำบลรอบเมือง
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจัดทำโดยนางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค ออกเผยแพร่นั้น
ทางโรงเรียนเมวดีพิทยาคม ได้รับผลงานเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนจะได้นำผลงานทางวิชาการ
ออกเผยแพร่และใช้ให้เกิดประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นผลดีต่อครูและนักเรียนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายพิรพงศ์ พงษ์ศาสตร์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเมวดีพิทยาคม

ภาคผนวก จ
รายนามที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

รายนามที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

1. นายนิคม สุวพงษ์ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
2. นายพงษ์ศักดิ์ ชื่นมณี ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
3. นายพีรพงศ์ พงษ์ศาสตร์ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเมฆาคีพิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
4. นายวุฒิกุล ดวงอ่อนนาม ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเชียงใหม่ประชานุสรณ์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
5. นางนงลักษณ์ สุดแสง ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติศรีนครินทร์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

ภาคผนวก ฉ
ประวัติผู้ศึกษา

ประวัติของผู้ศึกษา

ชื่อ	นางเพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค
วันเกิด	วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2549
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ที่อยู่ปัจจุบัน	25/236 หมู่บ้านชวนชื่น ถนนบางนา-ตราด อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้อำนวยการ โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	ปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูมหาสารคาม
พ.ศ. 2530	ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
พ.ศ. 2548	ประกาศนียบัตร สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา. แนวการดำเนินการ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. กรุงเทพฯ :
 ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, 2543.
- _____. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ราชบุรี ศึกษานิเทศก์
 กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5, 2542 ก.
- _____. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ,
 2547.
- _____. แนวการดำเนินการ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. กรุงเทพฯ :
 ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, 2542 ก.
- _____. แผนการพัฒนาศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ระยะที่ 8 พ.ศ. 2540-2544.
 กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, 2539.
- _____. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์ กรมศาสนา, 2540.
- _____. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน. ราชบุรี :
 ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5, 2542 ก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทย : แนวทาง
การดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542
- จรัสศรี ทิพย์อุตร์. การพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนโนนจานหนองแสง อำเภอเขื่องใน
จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.มหาสารคาม :
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ :
 บัณฑิต พอยท์, 2545.
- ชนินทร์ ภูต้อใจ. การพัฒนาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนโรงเรียน
กุฉินทวิทยาคม อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ
 กศ.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- ชัยยุทธ ศิริสุทธิ. การบริหารทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรการศึกษา. มหาสารคาม :
 ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, 2546.

- ชัยพจน์ รักราม. “แหล่งการเรียนรู้เพื่อคนรอบรู้” ใน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. หน้า 74-75. ราชูรี : หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5, 2542.
- ชาติรี มณีโกศล. การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการ. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- ชาติรี ศิริสวัสดิ์. “บทความเพื่อการวิพากษ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต : ครูควรจัดประสบการณ์ให้ศิษย์อย่างไร?” วารสารวิชาการ. 2(4) : 31-33 ; เมษายน, 2542
- ชาติชาย ศักดิ์คำดวง. การศึกษากาการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนจตุรพักตรพิมาน รัชดาภิเษก อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- ณรงค์ สายทอง. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โรงเรียนนางรองพิทยาคม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- ณัฐภา แสงคำ. การเปรียบเทียบผลการใช้วิธีการสอนแบบเอกัตภาพและการสอนตามปกติในวิชาชีววิทยา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.
- ธนู ฤทธิกุล. “การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง,” วารสารวิชาการ. 1(9) : 28-31 ; กันยายน, 2541.
- ธเนศ ขำเกิด. “องค์กรแห่งการเรียนรู้,” วารสารวิชาการ. 1(9) : 28-31 ; กันยายน, 2541.
- นวลจิตต์ เขาวกิตติพงศ์. “การสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบ CIPPA,” วารสารวิชาการ. 2(4) : 16-21 ; เมษายน, 2542.
- นิวัตติ อรรถพลกุล. การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543.
- บุญเลิศ มาแสง. นอกรั้วโรงเรียน : กระบวนนำการศึกษานอกรั้วเรียนเข้ามาหล่อหลอมตนเองและสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา, 2532.
- ประวิต เอราวรรณ์. การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : ยูแพคอินเตอร์, 2545.
- ปราณี นุ่นน้อย. การพัฒนาองค์กรการประเมินงานวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ค.ม.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ,” วารสารศึกษาศาสตร์. 17(2) : 11-15 ; กันยายน, 2537.
- วิจิตร ศรีสอาน. พัฒนศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523.
- สมคิด ยิ่งยอด. พฤติกรรมกระบวนการนิเทศและประสิทธิภาพการจัดการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.
- สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2530.
- สุจิต ศิลารักษ์. การจัดแหล่งชุมชน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ม.ป.ป.
- แสงจันทร์ อทนนท์ แหล่งเรียนรู้สู่การพัฒนา. หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2532.
- อนัญชัย จำนนรินทรักษ์. การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- อนุศักดิ์ เกตุสิริ. การนิเทศการศึกษา. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2541.
- อมรศรี พรหมภูวาลัย. การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านลำเพ็ญอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- อุ้นตา นพคุณ. รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ : กองนิเทศสัมพันธ์ ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541.
- Elias, John and Sharan Merriam. Philosophical Foundation of Adult Education. Florida : Robert E Krieger, 1980.
- Corey , SM. Action Research to Improve School Practice. New Yok : Teacher College Columbai University, 1953.
- Field, Deirder D. “An Evaluation of the Texas City ISD Alternative Learning Center,” Discretion Abstraction International. 62(11) : 3636-A ; may , 2002.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : McGrawe-Hill, 1959.
- Griffin, Colin. Curriculum Theory in Adult Lifelong Education. London : Croom Helm, 1983.
- Hillgard, E.R. Introduction to Psychology. New York : Harcourt Brance Jovanovich, 1975.

- Jarolimek, Johe. Social Studies in Elementary Education. 3rd ed. New York : The Macmillan, 1969.
- Keefe, David D. "A Case Study of the Integration of a Video Learning Center at an Elementary School," Dissertaion Abstracts International. 64(5) :_ 1613-A ; November, 2003.
- Kemmis, S. and R McTaggart. The Action Research Planner. 3rd ed. Victoria : deakin University Press, 1988.
- Klein, S.B. Learning. New York : McGraw – Hill. 1991.
- Knowles, Malcolm S Self – directed Learning : Aguide for Learners and Teacher. Chicago : Association Press, 1975.
- McCoy, Thomas Michael "Developing Local Improvemnet Plans in High Schools Using Action Research" Dissertaion Abstracts International. 63(7) : 2500 – A ; January .
- Nihols, Mark. "Community Resources for School." Encyclopedia of Educaion. 2 : 341 – 34 ; February, 1971.
- Patchen, Terri Rence. "Beyond Opposition : An Ethnographic Study of Adolescent Latina/o Students' Perceptions of Classroom Participation," Dissertaion Abstracts International 63 (10)_ : 3465 – A ; April, 2003.
- Ramirez,Emiliano C. Some Community School Practices. Quezan city : National Printing, 1954.
- Rolwer, W. D . , Rohwer, C. po, and J.R. B-Howe. Educational Psychology. New York : Holt, Rineheart and Wination, 1980.
- Skager, Rodney. Lifelong Education and Evaluation Practice. Oxford : Frankfurt UNESCO Institute for Education, 1978.

